

”Jeg forstår (ikke) norsken din!”

*En sosiolingvistisk studie i forståelse av
norske dialekter blant polske studenter i
Oslo*

Michalina Strzyż

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, språkvitenskap

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

”Jeg forstår (ikke) norsken din!”

*En sociolingvistisk studie i forståelse av norske dialekter
blant polske studenter i Oslo*

© Michalina Strzyż

2013

Jeg forstår (ikke) norsken din! En sociolingvistisk studie i forståelse av norske dialekter blant polske studenter i Oslo

Michalina Strzyż

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven handler om polske norsksinnlæreres evne til å forstå og lokalisere fem norske dialekter. Temaet blir belyst ved hjelp av kvalitative og kvantitative metoder. Ti polske informanter svarte på en spørreundersøkelse og tok en dialekttest. En kontrollgruppe bestående av fem norske informanter tok også dialekttesten. Dette gjorde det mulig å sammenligne resultatene til målgruppen med kontrollgruppen. Informantene ble testet i dialektene Oslo, Bergen, Tromsø, Stavanger og Trondheim.

Analysen av resultatene av undersøkelsen ble gjennomført i tre deler. Den første delen viser i hvilken grad de polske og norske informantene svarte riktig på spørsmål som testet generell forståelse av de enkelte dialektene. Den andre delen viser i hvilken grad kontroll- og målgruppen lokaliserte de fem dialektene riktig geografisk. I den tredje delen er mulige faktorer som kan ha påvirket resultatene til de polske informantene presentert.

Analysen viste at de polske informantene oppnådde lavere resultater på dialekttesten enn de norske informantene. Hypotesen om at de polske informantene forstår oslodialekt bedre enn de andre fire norske dialektene ble bekreftet. I tillegg var det stor variasjon i resultatene til de polske informantene. Dette gjelder både generell forståelse og geografisk lokalisering av de norske dialektene. Videre viser undersøkelsen at de polske informantene hadde liten kjennskap til dialektale ord. I tillegg hadde de problemer med å gjenkjenne ord de hadde kjennskap til, noe som kan tyde på at de kun har lagret en fonologisk representasjon av et ord og at representasjonen ikke alltid omfatter uttale av det samme ordet på en annen dialekt. Enkel regresjonsanalyse viser at de polske informantene som hadde bodd lengst i Norge gjennomsnittlig skåret best i generell forståelse av de utvalgte dialektene, men skåret dårligere på geografisk lokalisering. Studien tyder på at ”fortrolighetseffekten” (eng. ”familiarity effect”) mellom norske dialekter ser ut til å ha funnet sted hos de polske informantene. Denne undersøkelsen tyder på at andrespråksinnlærere kan ha nytte av å få mer opplæring i norske dialekter, for eksempel mer trening i å lytte til norske dialekter, opplæring i dialekttrekk, dialektale ord og dialektenes geografi på kurs for andrespråksinnlærere av norsk.

Forord

Denne oppgaven var som et høyt fjell foran meg før jeg begynte å skrive. Jeg skylder en stor takk til alle som hjalp meg med å bestige dette fjellet og komme helt til toppen.

Først og fremst vil jeg takke mine veiledere: Piotr Garbacz og Anne Golden. Tusen takk for at dere alltid kom med hjelp og gode råd når jeg trengte det.

En stor takk til både mine norske og polske informanter som til tross for sitt skolearbeid fant tid til å møte meg.

Jeg vil takke Nico som måtte høre om min masteroppgave i så mange måneder og viste stor tålmodighet. Tusen takk for din hjelp og støtte. Jeg setter veldig stor pris på alt du gjorde for meg.

Jeg vil også si takk til Gaute som korrekturleste denne oppgaven.

Dziękuję mojej kochanej Siostrzyczce, Tatkowi i Mamie za wsparcie i motywacje przez cały mój proces kształcenia. To dzięki Wam zaszłam aż tutaj.

Oslo, juni 2013

Michalina Strzyż

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
1.1	Formålet med studien	3
1.2	Disposisjon	4
2	Bakgrunn.....	5
2.1	Nordmenn og deres dialektbruk	5
2.1.1	Hva er en dialekt?.....	5
2.1.2	Nordmenns holdning til dialekter.....	6
2.1.3	Norske dialekter i framtiden.....	7
2.1.4	Språksituasjon i Norge og dens påvirkning på norskinnlærere.....	8
2.2	Norskopplæring	10
2.2.1	Norskopplæring i loven	10
2.2.2	Strukturen på norskopplæring	10
2.2.3	Norske dialekter på norskkurs.....	11
2.2.4	Nynorsk og norskinnlærere	12
2.2.5	Norskinnlærere i møte med norske dialekter til daglig.....	13
2.3	Innvandrerstatistikk	14
2.3.1	Antall innvandrere etter fylke per 1.01.2012	14
2.3.2	De største gruppene av innvandrere per 1.01.2012	15
2.4	Oppsummering	16
3	Teoretisk tilnærming.....	18
3.1	Tidligere forskning på forståelse av dialekter	18
3.1.1	Dialekter kontra standardspråk.....	19
3.1.2	“Fortrolighetseffekt” blant dialekter	20
3.1.3	Tidligere forskning på lokalisering av norske dialekter blant nordmenn.....	23
3.1.4	Norsk CAPT.....	24
3.2	Andrespråkstilegnelse.....	24
3.2.1	Lytteforståelse hos andrespråksinnlærere	24
3.2.2	Schumanns akkulturasjonsmodell	28
3.3	Oppsummering	29
4	Metode.....	31
4.1	Valg av metode.....	31

4.1.1	Reliabilitet og validitet	33
4.1.2	Bruk av korpus	34
4.2	Datainnsamling	35
4.2.1	Valg av informanter	35
4.2.2	Utforming av dialekttesten	37
4.2.3	Spørreundersøkelse	38
4.2.4	Dialekttest.....	38
4.2.5	Utfordringer.....	39
5	Karakterisering av de utvalgte norske dialektene i lyttetesten	42
5.1	Dialektprøven fra Oslo vest	42
5.2	Dialektprøven fra Bergen	43
5.3	Dialektprøven fra Tromsø	45
5.4	Dialektprøven fra Stavanger	46
5.5	Dialektprøven fra Trondheim	47
5.6	Oppsummering	48
6	Analyse del I: Norske dialekter i lys av spørreundersøkelsen	49
6.1	Oversikt over de polske informantene	49
6.1.1	Bakgrunn	50
6.1.2	Schumanns akkulturasjonsmodel	52
6.2	Språkbruk blant de polske informantene	56
6.3	Norskkurs.....	62
6.4	Forståelse av norske dialekter.....	63
6.5	Oppsummering	68
7	Analyse del II: Norske dialekter i lys av dialekttesten.....	71
7.1	Poengfordeling ved dialekttesten.....	71
7.2	Generell forståelse av de utvalgte dialektene	74
7.2.1	Kontrollgruppe: nordmenn	75
7.2.2	Målgruppe: polakker	76
7.2.3	Oppgavetyper	76
7.3	Forståelse av hver av de utvalgte dialektene	77
7.3.1	Kontrollgruppe: nordmenn	78
7.3.2	Målgruppe: polakker	78
7.4	Geografisk lokalisering av de utvalgte norske dialektene	80

7.4.1	Kontrollgruppe: nordmenn	80
7.4.2	Målgruppe: polakker	81
7.5	Geografisk lokalisering av hver av de utvalgte dialektene.....	81
7.5.1	Kontrollgruppe: nordmenn	82
7.5.2	Målgruppe: polakker	85
7.6	Mulige påvirkningsfaktorer på forståelse og geografisk lokalisering av de utvalgte norske dialektene blant de polske informantene	91
7.6.1	Ordforråd og ordgjenkjennelse.....	91
7.6.2	Varighet av kontakt med norsk	95
7.6.3	“Fortrolighetseffekt” mellom dialekter	96
7.6.4	Varighet av kontakt med norsk i forhold til geografisk lokalisering	97
7.7	Oppsummering	98
8	Diskusjon og oppsummering	99
8.1	De største forskjellene i lytteforståelse og geografisk lokalisering mellom polakkene og nordmennene	99
8.1.1	Forståelse av de utvalgte norske dialektene	99
8.1.2	Evner i geografisk lokalisering	101
8.2	Påvirkningsfaktorer på lytteforståelse	103
8.3	Sammenligning med tidligere forskning	106
8.4	Funnene i forhold til norskopplæring	108
8.5	Konklusjon.....	111
	Litteraturliste.....	112
	Korpus.....	117
	Vedlegg 1: Spørreundersøkelse.....	118
	Vedlegg 2: Dialekttest	124
	Vedlegg 3: Transkripsjon av dialektprøvene.....	134
	Vedlegg 4: Samtykkeerklæring.....	142
	Vedlegg 5: Resultater fra dialekttesten	143

Figurer

Figur 1: Bruk av bokmål og nynorsk i NRK (2011).	9
Figur 2: Bosetting av innvandrere i Norge (Statistisk sentralbyrå 2010a).	15
Figur 3: De største gruppene av innvandrere i Norge (Statistisk sentralbyrå 2010b).	16
Figur 4: Realisasjon av tonem 1 og 2 i oslodialekten (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71).	42
Figur 5: Realisasjon av tonem 1 og 2 i dialekten fra Bergen (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71).	43
Figur 6: Realisasjon av tonem 1 og 2 i dialekten fra Stavanger (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71).	46
Figur 7: Rapporterte svar på spørsmål om hvor ofte informantene ser på norsk film/TV.	52
Figur 8: Rapporterte svar på spørsmål om det er mange nordmenn som jobber sammen med informantene.	53
Figur 9: Rapporterte svar på spørsmål om hvor stor forskjell det er mellom norsk og polsk kultur.	54
Figur 10: Rapporterte svar på spørsmål om hvor lenge informantene regner med å bli boende i Norge.	55
Figur 11: Rapporterte svar på spørsmål om informantene kunne tenke seg å bo i Norge resten av livet.	56
Figur 12: Rapportert norskbruk blant de polske informantene.	57
Figur 13: Rapportert språkbruk på universitetet blant de polske informantene.	58
Figur 14: Rapportert språkbruk på jobb blant de polske informantene.	59
Figur 15: Rapportert språkbruk hjemme i Norge blant de polske informantene.	60
Figur 16: Rapportert forståelse av svensk blant de polske informantene.	61
Figur 17: Rapportert forståelse av dansk blant de polske informantene.	61
Figur 18: Rapportert vurdering av trening i å høre på norske dialekter på norskkurs blant de polske informantene.	62
Figur 19: Rapportert vurdering av i hvilken grad de polske informantene forstår norske dialekter.	63
Figur 20: Rapportert vurdering av om informantene er komfortable med å snakke med dialektbrukere utenfor Oslo.	66
Figur 21: Sammenstilling av informantenes svar angående deres forståelse av norske dialekter og om de er komfortable med å snakke med nordmenn som ikke snakker oslodialekt.	67
Figur 22: Rapporterte svar på spørsmål angående integrering blant de polske informantene.	68
Figur 23: Generell forståelse av norske dialekter blant de norske informantene.	75
Figur 24: Generell forståelse av norske dialekter blant de polske informantene.	76
Figur 25: Oppnådde resultater på dialekttesten i forhold til oppgavetyper.	77
Figur 26: Gjennomsnittlig riktige svar for alle de norske informantene for hver dialekt.	78
Figur 27: Gjennomsnittlig riktige svar for alle de polske informantene for hver dialekt.	78
Figur 28: Gjennomsnittlig vurdering av dialektenes vanskelighetsgrad.	79
Figur 29: Riktige svar på geografisk lokalisering av de fem dialektene fra testen blant de norske informantene.	80

Figur 30: Riktige svar på geografisk lokalisering av de fem dialektene fra testen blant de polske informantene.	81
Figur 31: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 3 ved stavangersk.	92
Figur 32: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 6 ved bergensk.	93
Figur 33: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 8 ved stavangersk.	94
Figur 34: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 4 ved stavangersk.	94
Figur 35: Oppnådde poeng i forhold til lengde på opphold i Norge blant de polske informantene.....	95
Figur 36: ”Fortrolighetseffekten” hos de polske informantene.....	96
Figur 37: Oppnådde poeng i geografisk lokalisering i forhold til lengde på opphold i Norge blant de polske informantene.	97

Tabeller

Tabell 1: Faktorer som påvirker lytteforståelse (Liu 2003: 60).	25
Tabell 2: Karakterisering av oslodialekten.....	43
Tabell 3: Karakterisering av dialekten fra Bergen.	44
Tabell 4: Karakterisering av dialekten fra Tromsø.	45
Tabell 5: Karakterisering av dialekten fra Stavanger.....	46
Tabell 6: Karakterisering av dialekten fra Trondheim.	47
Tabell 7: Informantenes rapportering om reise i Norge.	51
Tabell 8: Vanskeligste dialekter ifølge de polske informantene.	64
Tabell 9: Pene og stygge dialekter ifølge de polske informantene.	65
Tabell 10: Informantenes forslag på hvordan man kan forbedre forståelse av norske dialekter.	66
Tabell 11: Enighet i forhold til fordeling av poeng for hver enkel dialekt.	73
Tabell 12: Beregning av enighet i forhold til hele dialekttesten.	74
Tabell 13: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av oslodialekt.	82
Tabell 14: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av bergensk.	83
Tabell 15: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Tromsø.	83
Tabell 16: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av stavangersk.	84
Tabell 17: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Trondheim.	85
Tabell 18: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av oslodialekt.	86
Tabell 19: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av bergensk.	87
Tabell 20: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Tromsø.	88
Tabell 21: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av stavangersk.	89
Tabell 22: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Trondheim.	90

1 Innledning

Når man begynner å lære norsk på norskkurs er medstudentene og lærerne de første samtalepartnerne i norsk. Etter å ha fullført norskopplæringen sitter man med et sertifikat i hånden som bl.a. gir mulighet til å studere i Norge. Man går ut av døren til klasserommet og går ut i det norske dialektlandet, og finner fort ut at selv om man har brukte flere semestre på norskkurs forstår man ikke alltid hva folk sier på gaten.

Dette kan være en beskrivelse av situasjonen som norskinnlærere kan oppleve. Siden det ikke har blitt gjort nevneverdig forskning på forståelse av norske dialekter blant andrespråksinnlærere før, er det ingen som har oversikt over hvor ofte en slik situasjon kan finne sted i virkeligheten. Om norskinnlærere forstår norske dialekter bra, kan det ha stor betydning for deres framgang i forhold til studier, jobb og sosialt liv i Norge.

1.1 Formålet med studien

Denne studien tar sikte på å øke kunnskapen om forståelse av dialekter blant andrespråksinnlærere av norsk. Studien ble gjennomført på en gruppe innlærere av norsk bestående av polske studenter bosatt i Oslo. Siden polakker er den største gruppen med innvandrere i Norge (Statistisk Sentralbyrå 2010b) er det spesielt nyttig å undersøke dialektforståelsen til denne gruppen. I tillegg til dialektforståelsen skal studien kartlegge i hvilken grad informantene klarer å lokalisere utvalgte norske dialekter geografisk. Formålet med undersøkelsen er å svare på følgende spørsmål:

1. I hvilken grad forstår de polske informantene i studien de vanligste norske dialektene?
2. Hvilken dialekt forstår de polske informantene best, og hvilken dialekt forstår de dårligst?
3. Har polakkenes varighet av kontakt med norsk noen effekt på forståelse av språklige varieteter?
4. Gjør ”fortrolighetseffekten” (”Familiarity-effect”) mellom norske dialekter seg gjeldende i lytteforståelse hos polakkene?
5. I hvilken grad kan de polske informantene lokalisere norske dialekter geografisk?

Hypotesene i denne studien er at:

- De polske informantene forstår de vanligste norske dialektene dårligere enn de forstår oslodialekt.
- De polske informantene skårer lavere på dialekttesten både i forhold til forståelse og lokalisering av de utvalgte dialektene enn de norske informantene.
- De polske informantene som har bodd lengst i Norge, forstår både norske dialekter bedre, og kan lokalisere dem bedre geografisk enn de som har bodd kortest i Norge.
- De polske informantene som har bodd i andre deler av Norge enn i Oslo og som er kjent med en annen dialekt enn oslodialekt, forstår de utvalgte norske dialektene bedre enn de polske informantene som bare har bodd i Oslo.

1.2 Disposisjon

Kapittel 2 skal gi en mer detaljert beskrivelse av *bakgrunnen* for denne oppgaven, hvor de viktigste momentene er hvilken posisjon dialektbruk har i Norge i dag og hvordan den kan påvirke norskinnlæring. Kapittel 3 inneholder en presentasjon av *teori* som ble brukt i denne oppgaven. Først kommer en beskrivelse av tidligere forskning på forståelse av dialekter som ble gjort på forskjellige språk. Deretter blir noen teorier om lytteforståelse i andrespråktilegnelse presentert. I kapittel 4 blir fokuset rettet mot *metoden* som ble brukt i denne studien. Deretter, i kapittel 5, kommer karakterisering av de utvalgte norske dialektene i forhold til trekk som er til stede i dialekttesten. Kapittel 6 inneholder den første delen av *analysen*, hvor data kommer fra spørreundersøkelsen. I kapittel 7, som inneholder den andre delen av *analysen*, blir resultatene fra dialekttesten analysert, og noen mulige påvirkningsfaktorer på forståelse og geografisk lokalisering av de utvalgte norske dialektene blir beskrevet. Til slutt, i kapittel 8, blir funnene diskutert og oppsumert.

2 Bakgrunn

For å få en bedre forståelse av viktigheten av å studere innlæreres situasjon i forhold til forståelse av norske dialekter må man se norske dialekter i et litt bredere perspektiv. Hva er egentlig en dialekt, og hva betyr dialekter for nordmenn? Hvorfor vil nordmenn snakke dialekt? Et annet viktig aspekt er også framtiden til norske dialekter, som kan gi implikasjoner for hvordan norskopplæringen bør organiseres. Kommer norske dialekter til å forsvinne eller kommer de til å fortsette å bli brukt i like stor grad som nå? Videre skal dette kapittelet vise hvordan dialektbruk kan påvirke innlæring av norsk blant innvandrere. Både regelverket som omhandler norskopplæring for innvandrere og strukturen på norskopplæring i Norge skal omtales. Hvor stor plass dialekter blir gitt på norskkurs er av vesentlig betydning for denne oppgaven og derfor er det viktig å undersøke hvor mye fokus det er på norske dialekter i ”Lærplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere” (VOX 2012). Det blir også lagt frem en skisse over språksituasjon i Norge med fokus på talemål, og på hvordan denne språksituasjonen kan tenkes å påvirke norskinnlæringen blant andrespråksinnlærere. Dette kapittelet skal også vise hvilken plass nynorsk har i norskopplæringen, og hva som skjer når norskinnlærere møter norske dialekter. Til sist skal statistikk angående innvandring i Norge presenteres for å danne et fyldigere bilde av situasjonen.

2.1 Nordmenn og deres dialektbruk

2.1.1 Hva er en dialekt?

Det er umulig å si entydig hva en dialekt er. Først og fremst er det nødvendig å beskrive hva som utgjør skillet mellom *et språk* og *en dialekt*. Et eksempel er svensk, dansk og norsk språk, som regnes som forskjellige språk istedenfor dialekter av et felles skandinavisk språk (Røyneland 2003: 17). Grunnen til at svensk, norsk og dansk regnes som forskjellige *språk*, er at disse landene skiller seg i forhold til kultur, politikk og historie (Røyneland 2003: 15). I tillegg utvikler disse språkene seg uavhengig av hverandre og hvert av disse landene har forskjellig skriftspråk (Vikør 1994: 52). Det man forstår med betegnelsen *språk* er ofte definert og avhengig av ”hva for en folkegruppe eller landsområde som har etablert seg som statseining” (Røyneland 2003: 17). Allikevel finnes det ikke en kort og entydig definisjon av

språk (Vikør 1994: 48). Vikør foreslår derfor to kriterier som kan skille et språk fra en dialekt:

Det eine er lingvistisk avstand til andre språk, det andre er om språket eksisterer som ein sjølvstendig standardisert språkvarietet, det vil i praksis seie som skriftspråk. (Vikør 1994: 52)

Skjækkeland (2010: 16) nevner også at man kan snakke om dialekt av ett språk, hvis språkbrukere snakker forskjellig men allikevel forstår hverandre, og hvorvidt en dialekt skal regnes som et eget språk, er ofte politisk determinert. Siden avstanden mellom bokmål og nynorsk er forholdsvis liten og forståelse av disse språkene blant nordmenn er generelt god, regnes bokmål og nynorsk ikke som to forskjellige språk (Vikør 1994: 52).

Som sagt er ikke betydningen av termen *språk* entydig. Det samme gjelder termen *dialekt* (Vikør 1994: 55). Røyneland (2003: 22) viser at tradisjonelt sett ble dialekter oppfattet som "ein geografisk bestemt, stadbunden varietet som er underlagt eit nasjonalspråk" mens Hanssen (2010: 11) definerer *dialekt* som "ei språkform som kan knyttes til et geografisk område". Det finnes også andre definisjoner avhengig av disiplin. De er forskjellig definert innen bl.a. lingvistikk, sosiologi og psykologi (Røyneland 2003: 22-23).

2.1.2 Nordmenns holdning til dialekter

For å finne ut om forståelse av norske dialekter blant andrespråksinnlærere av norsk er et reelt problem, må man se nærmere på holdningene til dialekter blant nordmenn. Det er viktig å undersøke hva dialekter betyr for nordmenn og hva de gir uttrykk for. Slik beskriver Hanssen den dialektale situasjonen i Norge:

Det må være riktig å si at dialektene har høy status i Norge, og at de har et stort bruksområde. Når jeg sier at "Jeg hører at du er fra...", er altså ikke det en insinuasjon om at vedkommendes tale er avvik fra en standardnorm, eller et indirekte uttrykk for at han eller hun burde latt være å bruke dialekten (Hanssen 2010: 11)

Fra dette sitatet kan man se at dialektbruk kan være indirekte relatert til språkholdning. Men hva er en språkholdning? Ifølge Sandøy (1996: 118) er språkholdning en slags språklig vurdering. Man kan gjøre en språklig vurdering av språkvarieteter og gi dem forskjellige verdier (ibid.). Man kan vurdere en språkvarietet som f.eks. "pen" eller "stygg". Disse vurderingene er stereotyper som er vanlige i samfunnet. Sandøy (ibid.) mener at disse vurderingene "er del av den kulturelle fellesskapen". Papazian og Helleland (2005: 39)

forklarer at "[s]pråk er ikkje berre ein reiskap, men også eit *identitetsmerke* og eit *identitetsobjekt* – noko som identifiserer oss, og som vi identifiserer oss med". Kort sagt avslører språket til brukeren mye om ham eller henne og det kan føre til en slags kategorisering av brukeren. For å unngå det kan språkbrukere prøve å forandre språket sitt (Sandøy 1996: 122). Forandring av språket kan også forekomme hvis en person prøver å oppnå en *ønsket identitet*. Det betyr at en person bevisst forandrer språket sitt for å bli identifisert med en annen gruppe som man ønsker å tilhøre (Sandøy 1996: 115). Som Omdal (1999) skriver, er dialektbruk mye vanligere nå enn før bl.a. i mediene. Eksponering av forskjellige dialekter i media fører til at nordmenn oppfatter dem som "mer forståelige". Forskning gjort av Kulbrandstad (2011: 180) bekrefter også at majoriteten av nordmenn som undersøktes i forhold til hans studie var positivt innstilt til dialektbruk i offentlige sammenhenger. Kulbrandstads forskning (ibid.) viser at også programledere som snakker dialekt blir positivt mottatt av mange nordmenn.

Venås beskriver språkholdningene til dialekter i Norge på 1990-tallet slik:

(...) I would say that in public opinion the attitudes to dialectal speech vary from enthusiasm and general acceptance, via indifference, to open hostility. But on the whole, I think attitudes are more open and tolerant in most social layers in Norway than in other countries in this part of the world. The attitudes of individuals change according to social position, personal background and personal speech variety, political attachment and – you might say – the one's general view of life. (Venås 1992: 345)

Ifølge Skjekkeland (2010: 28) er nordmenn glade for å bruke dialektene sine og at det norske samfunnet aksepterer dialektbruk i stor grad. Nordmenn kan også se på dialekter som del av kulturarven og som uttrykk for sin identitet (ibid.). Sandøy (1996: 115) understreker at dialekt har sammenheng med identitet, og at man gjennom dialekt kan identifisere seg med en gruppe og at "språket har en identifiseringsfunksjon". Det betyr at språket til en person kan avdekke hvem denne person er, og hvilken gruppe denne personen hører til.

2.1.3 Norske dialekter i framtiden

Når det gjelder framtiden til norske dialekter, tror Torp (1997) at dialekter kommer til å nærme seg bokmål. Først og fremst kommer dialekter på Østlandet til å gjennomgå denne prosessen, men dialekter som er mindre bokmålnære i dag, vil også bli påvirket. Torp (ibid.)

konkluderer med at: ”I så fall innebærer det sjølsagt at tallet på dem som har et bokmålsnært språk som sitt naturlige talemål, vil stige betydelig”.

Mæhlum og Røyneland (2012: 143-144) skriver om tre ”nøytralitetsstrategier”. Disse strategiene forteller hva som kan skje med de norske dialektene. Den første strategien kalles ”standardtalemål” dvs. at alle språkvariasjoner blir mer nøytrale og bokmålsnære. Den andre muligheten er at språket blir til en slags ”dialektblanding”. Det betyr at ”(..) språkbrukarar tek i bruk variantar frå fleire dialektar og integrerer alle desse i ein meir eller mindre særeigen, individuell kode” (Mæhlum og Røyneland 2012: 143). Den siste strategien er ”bidialektisme” hvor en person kan bruke forskjellige dialekter som han eller hun har lært fra foreldre eller fra sine bosteder. En person som følger denne strategien kommer til å bruke disse dialektvariasjoner avhengig av situasjonen. Denne strategien kommer til å gjøre språket mer nøytralt pga. tilpassing til personen man snakker med ”slik at det blir mest mogleg likt” (ibid.). Eskil Hanssen (2010: 36) peker derimot på at ” (...) det er en sterk norm i dette landet om å holde på og framvise sine lokale identiteter, (...)”. Derfor mener han at norske dialekter ikke kommer til å forsvinne, men at de kommer til å forandre seg (ibid.).

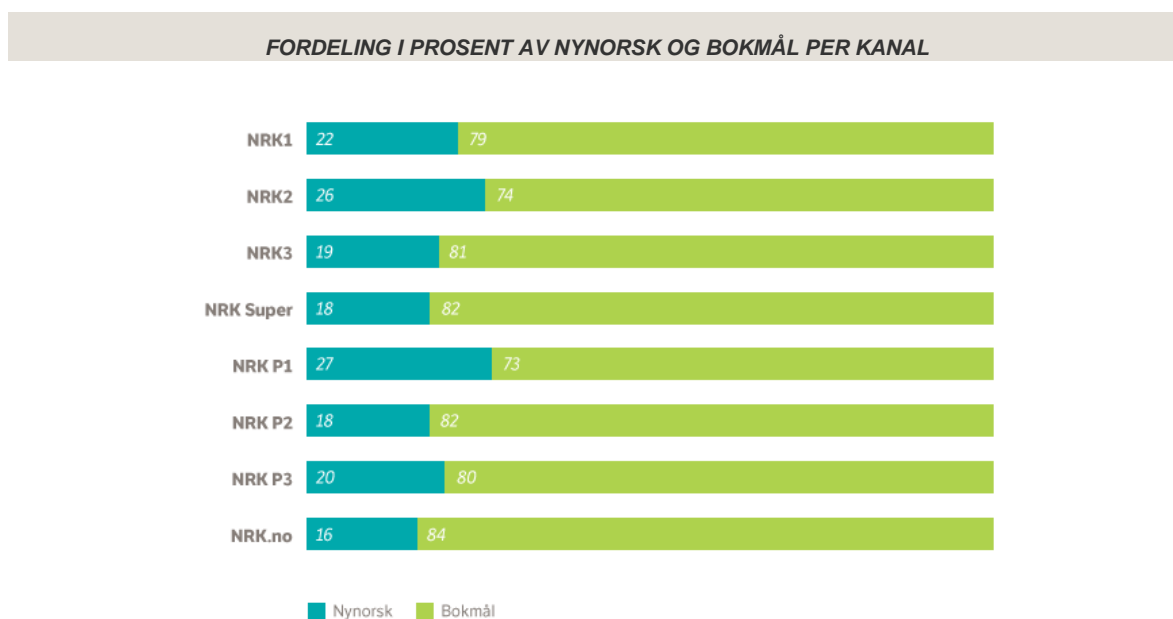
2.1.4 Språksituasjon i Norge og dens påvirkning på norskinnlærere

Debatten om talespråk har vart i flere år og Jahr og Mæhlum (2009: 5) har konkludert med at ”de fleste vil være enig i at vi i Norge i dag ikke har et standardtalemål definert som en fast lingvistisk varietet med full samfunnsmessig og sosial aksept, slik vi f.eks. finner i Polen og Ungarn”. Dyvik (2003: 35) påpeker at ”(...) for mange betegner ’bokmål’ først og fremst en offisiell, noe aparte preskriptiv norm utarbeidet av statsautoriserte filologer.” Når det gjelder skriftspråket i Norge, ”tilseier den norske offisielle politikken på området at vi har to jamstilte skriftnormer som dekkjer det samme området, dvs. at vi har eitt norsk språk” (Røyneland 2003: 20).

Vikør (1989: 41) viser i sin artikkel at både skriftspråk og talemål i Norge har bestemte normer, men at disse ikke alltid er så strengt opprettholdt. Selv om både bokmål og nynorsk har samme status i Norge, dominerer bokmål i praksis i Norge (Vikør 1989: 42). Offisielt kan norske elever snakke sin dialekt i statlige skoler og de er ikke forpliktet til å bruke normert språk (ibid.). Vikør skriver også at det var få bestemmelser om når man måtte snakke standardisert norsk, men det gjaldt bl.a. i NRK og på scenen (ibid.). I 1973 var det debatt om normalisering av talespråk i Norge. Finn-Erik Vinje begynte denne debatten ved å foreslå at

elever kan snakke sine dialekter på skolen, men de burde også få opplæring i normalisert talespråk (Vikør 1989: 48). På den tiden og senere var det mange som var imot normering av talespråk, og som ønsket å forsterke bruken av dialekter (Vikør 1989: 50). På 70-tallet oppstod en trend hvor det var fokus på liberal bruk av dialekter med slagordet ”Snakk dialekt – skriv nynorsk” (Vikør 1989: 52-53).

NRK innførte regler om normert språkbruk i 1981 (Vikør 1989: 52-53). Det vakte protester blant nynorsk-tilhengere og til slutt oppstod et slags kompromiss hvor det ble bestemt i hvilke programmer det skulle snakkes bokmål og nynorsk, og at man helst burde unngå dialektale ord. Dersom dialekt-ord var umulig å unngå, måtte de bli forklart (Vikør 1989: 54-55). På 80-tallet ble bokmål brukt i mer enn 70 prosent av NRKs programmer, mens normalisert nynorsk ble brukt i mellom 15 til 20 prosent og ca. 7 til 10 prosent var på dialekt (Vikør 1989: 55). For å finne ut hvordan språkreglene i NRK ser ut i dag kan man på NRKs webside (NRK 2007) lese om språkregler som ble innført i 2007. Reglene sier bl.a. at ”minst 25 prosent av verbalinnslagene i radio og fjernsyn skal være på nynorsk” (ibid.). Programledere i nyhetssendinger kan bruke offisielt bokmål eller nynorsk mens i andre sammenhenger som for eksempel intervjuer, reportasjer m.m. kan også dialekter brukes. Uttrykk eller ord som er ukjent skal ikke brukes. NRKs mål er å ”avspeile mangfoldet i det norske språket, også når det gjelder dialektbruk (...)” (ibid.). I NRKs statistikk fra 2011 (NRK 2011) kan man også se hvor ofte bokmål og nynorsk ble brukt i de forskjellige kanalene:

Figur 1: Bruk av bokmål og nynorsk i NRK (2011).

2.2 Norskopplæring

I dette underkapittelet er fokuset rettet mot norske dialekter, nynorsk i forhold til andrespråksinnlærere av norsk, og norskopplæring for voksne innvandrere. Det er viktig å finne ut hvor mye plass det er for norske dialekter i norskopplæringen. Hvis norskinnlærere lærer lite om norske dialekter på norskkurs, kan det bety to ting. Enten at de ikke har problemer med forståelsen, eller at det ikke har blitt tatt hensyn til i hvilken grad norske dialekter kan være problematiske for norskinnlærere.

2.2.1 Norskopplæring i loven

I 2003 kom ”Introduksjonsloven” hvor norskopplæring for nyankomne innvandrere ble presisert (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet 2003). I innledningen til denne loven står det at ”Formålet med denne loven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.” (ibid.).

I ”Forskrift om opptak til høyere utdanning” fra 2007 står det at søkere som ikke har utdanning fra Norden må ”dokumentere kunnskaper i norsk med én av følgende prøver: (...) 4. Test i norsk, høyere nivå, ”Bergenstesten” med minimum 450 poeng eller ”bestått” etter ny vurderingsordning f.o.m. høsten 2009” (Kunnskapsdepartementet 2007).

2.2.2 Strukturen på norskopplæring

”Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere” laget av Nasjonalt Fagorgan for Kompetansepolitikk beskriver forskjellige kompetansemål avhengig av kunnskapsnivået til norskinnlærere (VOX 2012). I lærerplanen blir nivå A1, A2, B1 og B2 brukt for å beskrive språkferdighetene som man kan oppnå i norskopplæring (VOX 2012: 7). Disse nivåene refererer til *det europeiske rammeverket for språk* som ”gir et felles grunnlag for utforming av lærestoff til språkkurs, retningslinjer for læreplaner, eksamener og lærermidler i hele Europa” (Utdanningsdirektoratet 2009: 1). Dette rammeverket har til sammen seks nivåer som man kan oppnå: A1, A2, B1, B2, C1 og C2 hvor A1 er det laveste og C2 er det høyeste nivået (Utdanningsdirektoratet 2009: 28). Andrespråksinnlærere som har oppnådd nivå A1 eller A2 er ”basisbrukere”, mens personer som har oppnådd nivå B1 eller B2 er ”selvstendige brukere” (VOX 2012: 14-20). Andrespråksinnlærere som har oppnådd nivå C1 eller C2 er ”avanserte brukere” (Utdanningsdirektoratet 2009: 28). Man kan ta

norsktester på fire nivåer: A1, A2, B1 og B2. Disse testene består av en muntlig og en skriftlig del (Språkrådet 2007). ”Norskprøve 1” til ”Norskprøve 3” tester om andrespråksinnlærere har oppnådd henholdsvis nivå A1 til B1, mens nivå B2 testes med ”Test i norsk - høyere nivå” ofte kalt ”Bergenstesten” (ibid.).

I tillegg finnes det tre forskjellige ”spor” som man kan gå på. De er organisert litt forskjellig med hensyn til bl.a. progresjon eller tempo (VOX 2012: 7). Norskinnlærere som har lite eller ingen skolegang anbefales å ta spor 1. Spor 2 ”er tilrettelagt for deltakere som har en del skolegang” mens spor 3 ”er tilrettelagt for deltakere som har god allmennutdanning” (VOX 2012: 22).

2.2.3 Norske dialekter på norskkurs

I ”Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere” (VOX 2012) er både globale mål og delmål for hvert nivå beskrevet. Hvor mye fokus er det på opplæring i norske dialekter? I lærerplanen står det at delmålet som leder til nivå A1 er at norskinnlærere ”kan forstå enkelte vanlige lokale dialektuttrykk” (VOX 2012: 14). Når det gjelder norskinnlærere som skal oppnå nivå A2, bør de ”forstå noen vanlige lokale dialektuttrykk” (VOX 2012: 16). Andrespråksinnlærere av norsk som skal oppnå nivå B1 ”kan forstå vanlige lokale dialektuttrykk” mens de som skal oppnå nivå B2 ”kan forstå dialekter når den som snakker, tilpasser språket til en viss grad.” (VOX 2012: 18-20). Læreplanen beskriver innholdet for hvert nivå. I hvilken grad kurset som leder opp til hvert nivå skal inneholde noe om dialekter, er ikke angitt. Det kan tyde på at undervisning om norske dialekter kan variere fra kurs til kurs.

I 2011 kom ”Brukerundersøkelse om norskopplæringen blant voksne innvandrere” hvor innvandrere som fikk norskopplæring, kunne uttale seg om norskkursene de hadde deltatt på (IMDI 2011a). Målet med denne undersøkelsen var å få tilbakemeldinger fra deltakere for å forbedre norskopplæringen (IMDI 2011a: 3). Denne undersøkelsen viste bl.a. at ”(...) deltakere ga eksempler på hvilke ferdigheter de mangler når det gjelder muntlig kommunikasjon, og mange mente de ikke forstår nordmenn fordi de ikke er trent i å høre dialekt” (IMDI 2011a: 35). Undersøkelsen viser også vurderinger av ulike deler av norskprøvene:

Når det gjelder lytteforståelse, kan det hende at trening i å forstå ulike dialekter er et forbedringspunkt, siden mange deltakere trakk dette frem som en svakhet ved opplæringen, og siden enkelte nevnte at dette var det vanskeligste på eksamen. (IMDI 2011a: 44)

Samtidig konkluderte IMDI med at ”voksne innvandrere er stort sett fornøyde med norskundervisningen og lærerne sine. Men de vil gjerne ha mer øvelse i muntlig norsk og lære å forstå ulike dialekter” (IMDI 2011b).

Van Ommeren (2010) gjennomførte en kvalitativ studie av bruk av en lokal dialekt blant utlendinger. Forfatteren skriver at:

de informantene som har mottatt formell opplæring i norsk, forteller at det var vanskelig å forstå den lokale dialekten da de hadde gjennomført opplæringen og tilegnet seg kommunikative ferdigheter i norsk. Amir [en av informantene med norsk som andrespråk og med formell opplæring i norsk] forteller at de ble gjort oppmerksomme på dialektforskjellene i Norge på kurset han deltok på, men at de ikke fikk noen nærmere opplæring i dette. (van Ommeren 2010: 97)

Denne informanten fortalte også at kursdeltakerne fikk problemer med kommunikasjon med sine medarbeidere på jobb (ibid.). I tillegg reporterte informanten at han hadde problemer med å forstå ”nynorsknære dialekter” på TV. To andre informanter rapporterte at det var stor forskjell mellom norsken de lærte på kurset, og norsken som folk snakker vanligvis. En av dem reporterte at hun lærte bokmål på kurset, men ikke forstod den lokale dialekten og at hun derfor følte seg ”dum” (van Ommeren 2010: 98).

2.2.4 Nynorsk og norskinnlærere

Ifølge data fra Norsk språktest (E-mail fra Norsk språktest, 06.02.2013) var det 2154 personer i 2011 som tok ”test i norsk- høyere nivå” på bokmål, mens kun 4 personer tok denne testen på nynorsk. I 2012 var det totalt 2056 kandidater som tok denne testen på bokmål og 7 kandidater som tok den på nynorsk. Man kan konkludere med at testversjonen på bokmål dominerer hos norskinnlærere.

Statistisk sentralbyrå (2012) rapporterer at det bor utlendinger i hele Norge. Hvorfor er det så få som tar ”Test i norsk – høyere nivå” på nynorsk? I 2011 under en debatt mellom innvandrere og norske politikere spurte en mann ”Kvifor lærer me bokmål når me bur i ein nynorskkommune?” (Tho 2011). Han mente også at ”det kan vera vanskeleg å få jobb når ein

ikkje kan nynorsk, og dessutan er det ikkje lett å forstå hallingdialekten når ein berre har lært bokmål” (ibid.).

Et annet eksempel er en russisk førstelektor som tok et fag på Universitetet i Oslo for å lære nynorsk. Hun begrunner dette valget med at:

på alle norskkurs for utlendingar lærer dei bokmål. Når dei kjem ut på gata igjen og opplever det verkelege livet, snakkar dei aller fleste ei eller anna form for dialekt. På den måten er dette kurset ein fin inngangsport til både å lære nynorsk og meir om norske dialektar. (Toft 2011)

Hun mener også at alle utlendinger i Norge burde ta opplæring i nynorsk og i norske dialekter i tillegg til opplæring i bokmål (ibid.).

2.2.5 Norskinnlærere i møte med norske dialekter til daglig

Skilbred (2005: 113) gjennomførte i forbindelse med sin masteroppgave en undersøkelse om bruk av egen dialekt hvor hun konkluderte med at:

Den andre gruppen respondenter endrer på dialekten når de snakker med fremmedspråklige, som prøver å lære seg norsk. En respondent har skrevet at han endrer på dialekten ”dersom jeg snakker med utlendinger med dårlige språkkunnskaper”. Det er ingen som har forklart hvordan de da legger om dialekten, men det er vel mest nærliggende å tro at de forenkler språket og legger seg nært skriftspråket. (Skilbred 2005: 113)

Problematikken med forståelse av norske dialekter blant voksne innvandrere ble beskrevet i en kronikk i ”Aftenposten” i 2008 av universitetslektor Åsta Øvregaard (2008a). Den førte til en debatt mellom Åsta Øvregaard (2008a, 2008b) og Arne Torp (2008) hvor de diskuterte bl.a. om norske dialekter kan være et reelt problem for utlendinger. Øvregaard (2008a) tar opp temaet om dialektbruk blant nordmenn. Hun viser at dialektbruk generelt er akseptert i Norge, men det betyr ikke at nordmenn burde nekte å bruke normalisert norsk i samtalen med dem som ikke har norsk som morsmål. Hun mener at både utlendinger og nordmenn har ansvar for god kommunikasjon. Det vil si at utlendinger må lære seg å forstå dialekter, samtidig som nordmenn må prøve å normalisere sitt språk for å unngå å bruke dialekten som språkmakt.

Artikkelen ” - Æ, æg, e, ei, i, je eller jei?” (Oldertrøen 2008) handler om problemer som norskinnlærere kan ha med trøndersk:

Vriene vokaler og hengemyrer i form av ulikt ordforråd og ikke minst stor kreativitet innen uttale, bidrar til at et i utgangspunktet fjernt språk blir enda vanskeligere for utlendinger. Ikke få opplever et direkte praksissjokk når de beveger seg ut fra skolens bokmålsverden til mannen på gata. (Oldertrøen 2008)

Problemet kan ligge i norskopplæring hvor norsken som utlendinger lærer, er forskjellig fra den som brukes i hverdagslivet. Åsta Øvregaard (ibid.) sier at:

Den norsken man lærer på kurs, bokmål, stemmer ikke overens med den norsken man hører når man kommuniserer med nordmenn flest. Mange opplever dette som veldig frustrerende. (Oldertrøen 2008)

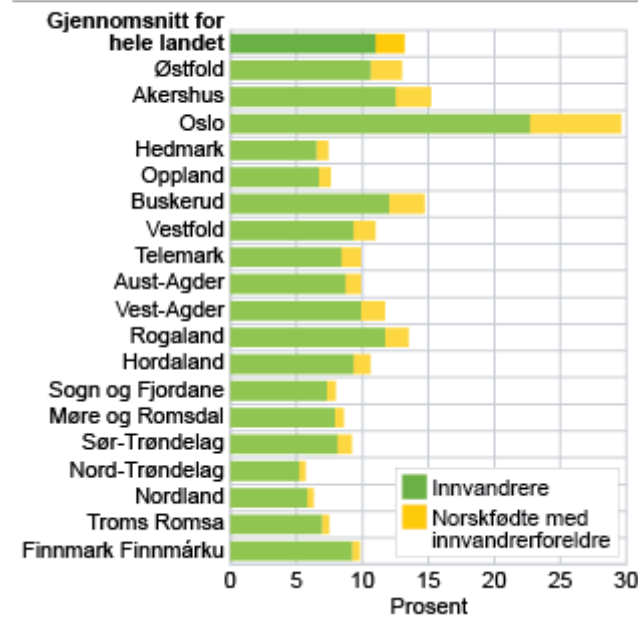
Hva kan gjøres for å hjelpe norskinnlærere med å forstå dialekter? Ifølge Øvregaard er normaliseringen av norsk blant nordmenn når de snakker til utlendinger den beste løsningen (ibid.). Når det gjelder dagens posisjon av dialektbruk, ser Øvregaard en ”u-sving” i de siste 30 årene. Det vil si at dialektbruk har blitt populært og bokmål har gått inn i skyggen, noe som gjenspeiles oftere og oftere i media (ibid.).

2.3 Innvandrerstatisikk

2.3.1 Antall innvandrere etter fylke per 1.01.2012

Viktigheten av norskkunnskaper framkommer i statistikk angående innvandring til Norge. Ifølge Statistisk sentralbyrå er det 547 000 innvandrere i Norge per 1.01.2012 (Statistisk sentralbyrå 2010a). Disse tallene omfatter ”personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og som på et tidspunkt har innvandret til Norge” (ibid.). Innvandrere bor i hele i Norge, og særlig i Oslo hvor de utgjør 23% av befolkningen (ibid.). Innvandreres bosetting i hele landet ser ifølge Statistisk sentralbyrå slik ut:

Innvandrere og norskfødte som andel av befolkningen, etter fylke. 1. januar 2012

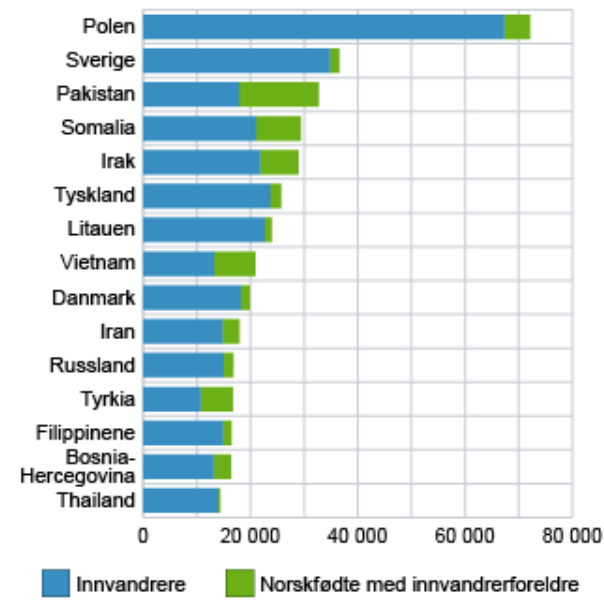
Figur 2: Bosetting av innvandrere i Norge (Statistisk sentralbyrå 2010a).

Ifølge SSB-statistikk fra 1.01.2012 (Statistisk sentralbyrå 2010b) bor de fleste innvandrere i Oslo (23 prosent). Etter Oslo følger Drammen (18 prosent), Båtsfjord i Finnmark (17 prosent), Hemsedal i Buskerud (16 prosent) og Stavanger (16 prosent). Færrest innvandrere er det i Rindal, i Møre og Romsdal og Beiarn i Nordland (under 3 prosent). Som sagt, bor det innvandrere i alle norske fylker og kommuner (ibid.).

2.3.2 De største gruppene av innvandrere per 1.01.2012

Statistisk sentralbyrå har laget også statistikk for de 15 største gruppene av innvandrere som er presentert i figuren under:

De 15 største grupper innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre i Norge. 1. januar 2012. Absolutte tall

Figur 3: De største gruppene av innvandrere i Norge (Statistisk sentralbyrå 2010b).

Den største gruppen er fra Polen med 67 300 innvandrere per 1.01.2012 (ibid.), etterfulgt av Sverige og Pakistan. Ifølge SSB (ibid.) er det mange ”unge voksne” innvandrere mellom 20 og 40 år og denne gruppen utgjør 48 prosent av alle innvandrere.

2.4 Oppsummering

Dette kapittelet fokuserer på norske dialekter fra to vinkler: fra nordmenns side og fra norskinnlæreres side. Først ble forskjellene mellom begrepene *språk* og *dialekt* forklart. Disse begrepene viste seg å ikke være entydige og betydningene av dem er avhengig av konteksten (Vikør 1994: 55). Dialektbruk har blitt vanligere i Norge nå enn tidligere (Omdal 1999) og holdningene til dialektbruken i offentlige sammenhenger er i stor grad positive blant nordmenn (Kulbrandstad 2011: 180). Dialektbruk kan være et uttrykk for nordmenns identitet (Sandøy 1996: 115). Det er mulig at ikke alle norskinnlærere har dialekter i sitt morsmål. Derfor kan de ha en annen innstilling til dialektbruk enn nordmenn. Om en norskinnlærer har positiv eller negativ innstilling til språklige varieteter kan ha indirekte påvirkning på deres tilegnelse av norsk. Norske dialekter kommer mest sannsynlig ikke til å forsvinne, men de kommer til å forandre seg (Hanssen 2010: 36). Derfor er det viktig å undersøke i hvilken grad andrespråksinnlærere av norsk forstår dem. Språksituasjonen i Norge kan ha påvirkning på

norskinnlærere siden mange forskere mener at Norge ikke har normalisert talemål (Jahr og Mæhlum 2009: 3-6). Norge har to likestilte skriftspråk: nynorsk og bokmål (Røyneland 2003: 20) og NRK har innført egne språkregler i forhold til bruk av bokmål, nynorsk og dialekter i talespråk.

I dette kapitlet ble strukturen på norskopplæring i Norge beskrevet. Det er vanskelig å si hvor mye plass norske dialekter får på norskkurs i praksis. Det har også vist at norskinnlærere kan slite med norske dialekter og nynorsk siden mange av dem kun får formell opplæring i bokmål. Ifølge SSB (Statistisk Sentralbyrå 2010a) bor innvandrere i hele Norge og den største gruppen innvandrere kommer fra Polen.

3 Teoretisk tilnærming

Det finnes flere studier på forståelse av språklige varieteter blant andrespråksinnlærere. For eksempel finnes det studier av dialekter, standardspråk og ikke-standardspråk, og sammenligninger av forståelsen av disse språklige varietetene blant morsmålsbrukere og andrespråksinnlærere. Som Ellis sier:

Success in L2 learning cannot always be measured in terms of a set of norms based on a standard form of the language. Learners may be targeted on a nativized variety of the language or on a local dialect. (Ellis 2008: 311)

Dette viser at hvor det er å lære om språklige varieteter for å lykkes i andrespråksinnlæring. I tillegg har det blitt gjort forskning på lytteforståelse hos andrespråksinnlærere. Ett av funnene er at det er mange faktorer som kan påvirke lytteforståelse hos andrespråksinnlærere (f.eks. Liu 2003). Forskning på lytteforståelsen hos andrespråksinnlærere er viktig for å forstå prosesser som forekommer i innlæring av andrespråk og for å hjelpe andrespråksinnlærere med å lykkes på dette feltet.

Alle disse studiene bidrar til bedre forståelse av temaet, gir innspill til videre forskning og foreslår løsninger som kan hjelpe andrespråksinnlærere med å forstå språklige varieteter bedre. For å utforske norsksinnlæreres forståelse av norske dialekter på best mulig måte er det viktig å ta utgangspunkt i tidligere forskning.

3.1 Tidligere forskning på forståelse av dialekter

Det finnes undersøkelser som viser at dialekter påvirker lytteforståelse både hos andrespråksinnlærere og morsmålsbrukere (Eisenstein og Verdi 1985, Trentman 2011). Dialekter kan ofte ha lavere presisjon enn standardspråk i mange land, og kan medføre utfordringer i måten man underviser andrespråk på (Haddad 2006, Fox 2002). Det har også blitt gjort en del forskning på forståelse av språklige varieteter som *dialekter* og *"accent"* (eng.) i amerikansk engelsk. Disse begrepene - *dialekt* og *"accent"* - betegner oftest ikke-standard språk, og hvilket begrep som blir brukt kan være betinget av hva en forsker er mest interessert i å finne i sin undersøkelse (Trentman 2011: 23).

3.1.1 Dialekter kontra standardspråk

Major et al. (2005: 37-42) sammenlignet forståelsen av det han kaller etniske dialekter (som afrikansk-amerikansk og ”Hispanic”), regionale (sørlige og østkysten i USA) og internasjonale (som australsk og dialekten på det indiske subkontinent) dialekter med ”Standard American English” blant andrespråksinnlærere og morsmålbrukere i engelsk. Studien viser at begge gruppene forstår dialektene dårligere enn standardspråket. Adrespråksinnlærerne oppnådde dårligere resultater ved forståelsen av etniske og internasjonale dialekter enn morsmålbrukerne. Major et al. (2005: 63) foreslår inkludering av regionale dialekter i engelske tester for engelskinnlærere. Grunnen til dette er at testene skal sjekke innlærerens språkkunnskaper i hverdagen, og i praksis innebærer det også forståelse av forskjellige dialekter. I forhold til denne oppgaven betyr det at norskinnlærere kan oppnå dårligere resultater i forståelse av dialekter enn nordmenn. Siden dialektbruk er allment akseptert i Norge bør man inkludere norske dialekter i tester i norsk.

Fox (2002) viser at amerikanske studenter ville få mer nytte av å lære forskjellige varieteter av fransk språk som f.eks. Standard Quebec French (SQF) og ikke bare Standard Metropolitan French (SMF). Grunnen til det er at studenter som bare lærer SMF ikke kommer til å forstå varieteter av fransk språk fra hele verden (Fox 2002: 215-216). Hvis studenter bare lærer SMF kan de undervurdere andre varieteter og tro at alle varieteter i fransk er underordnet SMF. Auger og Valdman (1999: 403) mener også at amerikanske studenter tidlig burde bli gjort bevisst på varieteter i fransk og lære om dem.

Haddad (2006) forsket på arabiske dialekter og standardspråk fra en fonologisk vinkel. Andrespråksinnlærere pleier å lære standard arabisk, men i dagliglivet snakker morsmålbrukere bare arabiske dialekter. Standardspråket og dialektene har ulike bruksområder. Standard arabisk brukes i mer formelle sammenhenger som utdanning eller media (Haddad 2006: 147). Det fører bl. a. til at det ikke er selvsagt hvilken varietet av arabisk det er best å bruke i andrespråksinnlæring (Trentman 2011: 22). Andrespråksinnlæring av arabisk er utfordrende på grunn av ”diglossi”, dvs. at arabisk har forskjellige dialekter med lav eller høy prestisje, i tillegg til standard arabisk (Trentman 2011: 26). Derfor mener Haddad (2006: 148) at andrespråksinnlærere burde lære om arabiske dialekter fra begynnelsen av andrespråksinnlæringen. Hvis de ikke gjør det kommer de ikke til å klare å kommunisere med morsmålbrukere. Arabiske morsmålbrukere lærer først dialekter og så lærer de standard arabisk på skolen. Når det gjelder andrespråksinnlæring, er

det omvendt: andrespråksinnlærere lærer først standard arabisk og så eventuelt enkelte dialekter (Haddad 2006: 167). Haddad (2006: 148) mener at denne regelen om at andrespråksinnlærere må lære dialekter fra begynnelsen av, også burde brukes i andre språk.

Eisenstein og Verdi (1985: 287) viser i sin undersøkelse at språklige varieteter påvirker lytteforståelsen hos andrespråksinnlærere. Denne undersøkelsen ble gjennomført på andrespråksinnlærere av engelsk som hørte på tre dialekter: standard amerikansk engelsk, "New Yorkese" og "black English". Resultatet av undersøkelsen viste at andrespråksinnlærere forstod "black English" dårligere selv om de hadde stor kontakt med disse språkbrukerne (Eisenstein og Verdi 1985: 296-297). Konklusjonen av denne studien var følgende:

It is possible that black English speakers are perceived to be less friendly because they are harder to understand and/or that both phenomena result from a negative reaction on the part of the learners to black English speakers, a judgment which is unfortunately shared by part of the native U.S. society. (Eisenstein og Verdi 1985: 297)

Denne studien viser også at det kan være flere faktorer som kan påvirke forståelsen av dialekter bl.a. negative holdninger til ikke-standard språk som kan redusere innlærerens input (Eisenstein 1986: 32). Eisenstein (1986: 43) hevder at avanserte andrespråksinnlærere kan ha mer negativ innstilling til varieteter av språket som ikke er standard språk enn mindre avanserte innlærere. Eisenstein (ibid.) mener derfor at undervisere har en utfordring i andrespråksundervisning. Det er viktig å lære andrespråksinnlærere å ikke undervurdere språklige varieteter men akseptere dem (ibid.).

3.1.2 "Fortrolighetseffekt" blant dialekter

Tauroza og Luk (1997: 55) er uenige med teorien om at det er enklere for andrespråksinnlærere å forstå en språklig varietet som ligner på sin egen¹. Det vil si at en andrespråksinnlærer vil forstå en varietet av engelsk som han snakker selv bedre enn f.eks. standard engelsk (Tauroza og Luk 1997: 54). Tauroza og Luk (1997: 54-55) mener at det ikke er tilfellet av "an own, or 'local', accent advantage" men såkalte kjente ("familiar") eller ukjente ("unfamiliar") språklige varieteter². Det betyr at i hvilken grad man forstår målspråket

¹ Tauroza og Luk referer her til det engelske ordet "accent".

² Jeg skal kalle "familiar" og "unfamiliar" språklige varieteter for "kjente" eller "ukjente" språklige varieteter

er betinget av "dialect familiarity". Det vil si at man forstår de språklige varietetene som man er mest utsatt for bedre (Tauroza i Luk 1997 i Schmidt 2009: 143). Tauroza og Luk (1997: 54) mener at hvis en andrespråksinnlærer møter to forskjellige, men kjente språklige varieteter, burde det ikke påvirke hans eller hennes forståelse. I tillegg mener Tauroza og Luk at "degree of familiarity is the crucial issue with regard to whether a particular accent causes L[istening] C[omprehension] problems for L2 listeners to English" (ibid.). Denne studien ble utført på 66 studenter som hadde kantonesisk som morsmål. De hørte på en tekst som ble lest av fire personer med engelsk som morsmål og fire med kantonesisk som morsmål (Tauroza og Luk 1997: 59). Resultatene av denne undersøkelsen bekreftet at andrespråksinnlærere ikke forstår personer med samme språklig varietet bedre (Tauroza og Luk 1997: 63). Undersøkelsen ble konkludert slik:

L2 learners will find English spoken with familiar accents easier to comprehend than unfamiliar accents and differences between L2 learners' comprehension of own and model accents will merely reflect differences in the listener's familiarity with those accents. (Tauroza og Luk 1997: 64)

I tillegg mener Tauroza og Luk at det bør legges mer vekt på å gjøre studenter kjent med ukjente språklige varieteter i andrespråksinnlæring fordi det resulterer i bedre forståelse av språklige varieteter (Tauroza og Luk 1997: 65).

Trentman (2011) forsket på forståelsen av språklige varieteter i arabisk i forhold til "fortrolighetseffekten" (eng. "familiarity effect"). Arabisk språk er, som tidligere nevnt et spesielt tilfelle på grunn av diglossi, dvs. at dialekter har forskjellig prestisje i et språk (Trentman 2011: 26). Morsmålbrukere lærer først dialekt og så standard arabisk på skolen. Andrespråksinnlærere er derfor i en spesiell situasjon fordi det ikke er selvsagt om de bør lære en bestemt dialekt, flere dialekter eller standard arabisk (Trentman 2011: 26). Trentman referer også til undersøkelser som har vist at en del arabiske dialekter ligner mer på hverandre enn på standard arabisk. Trentman (2011: 28) mener at "a learner with one dialect may be able to transfer features of this dialect to another one, or at least be aware of how the new dialect is likely to differ from MSA³". Det vil si at det kan være en fordel å kunne en dialekt framfor standard arabisk, fordi det kan hjelpe med å forstå andre dialekter (Trentman 2011: 29). Undersøkelsen ble gjennomført på 58 andrespråksinnlærere av standard arabisk. De svarte på en spørreundersøkelse og deltok i en lyttetest (Trentman 2011: 33). Trentman (2011:

³ Modern Standard Arabic (Trentman 2011: 22)

44) fant bl.a. ut at det er en fordel å kunne en arabisk dialekt framfor standard arabisk hvis en ukjent dialekt deler fonologiske, morfologiske, eller leksikalske trekk med den dialekten man har lært. I tilfellet hvor en dialekt derimot har felles trekk med standard arabisk, er det lettere å forstå en ny ukjent dialekt hvis man har lært standard arabisk enn en annen dialekt. Denne undersøkelsen viser at det er viktig at andrespråksinnlærere lærer både standard arabisk og en dialekt (Trentman 2011: 45). Allikevel er det vanskelig å bestemme hvilken dialekt det er best å lære for å oppnå forståelse av andre arabiske dialekter blant andrespråksinnlærere. Men denne undersøkelsen viser at f.eks. hvis man kan arabisk fra Egypt så blir det enklere å forstå levantiske dialekter. Trentman (2011: 46) viser også at andrespråksinnlærere kan ha nytte av å lære både standard arabisk og minst en dialekt. Dette har implikasjoner for denne studien, som blir diskutert i kapittel 8.4.

Schmidt (2009) fokuserer på kontakt med en kjent dialekt i lys av den dialektale fortrolighetsteorien (eng. "dialect familiarity"). Schmidt (2009: 143) undersøkte andrespråksinnlærere av spansk som reiste til Dominikana for tre uker. Målet med undersøkelsen var å finne ut om andrespråksinnlærernes kontakt med en ukjent dialekt hadde påvirkning på deres forståelse av den. Deltakerenes forståelse av denne ukjente dialekten ble testet både før og etter oppholdet. Schmidt (ibid.) refererer til en annen undersøkelse som viste at oppholdet i utlandet økte forståelsen av og leseferdigheter i andrespråket. Resultatene av hennes undersøkelse bekrefter "fortrolighetsteorien" fordi andrespråksinnlærere forbedret sin forståelse av en dialekt i Dominikana som var ukjent for studiens informanter før. I tillegg til at de forbedret forståelsen av standardspansk (Schmidt 2009: 151). Informantene oppnådde ikke det samme nivået av forståelse av denne dialekten som i deres standardspansk (Schmidt 2009: 153). Schmidt (ibid.) konkluderer med at: "Dialectal phonetic future, location of dialectal future, and word familiarity were discussed as possible factors affecting dialectal listening comprehension by L2 learners".

Ur (1984: 20) legger merke til at:

Learners who have some experience in listening to and understanding a number of different accents are more likely to be able to cope successfully with further ones than those who have only heard one or two. (Ur 1984: 20)

Dette viser at både erfaring og i hvilken grad dialekter deler felles trekk kan en spille rolle i forståelsen av dialekter.

3.1.3 Tidligere forskning på lokalisering av norske dialekter blant nordmenn

Denne oppgaven undersøker ikke bare informantenes forståelse men også deres evner i geografisk lokalisering av norske dialekter. Derfor er det viktig å se på forskning som har blitt gjort på dette området før. Gooskens (2005) gjennomførte en undersøkelse hvor hun fokuserte på nordmenns evner i geografisk lokalisering av norske dialekter og på rollen som intonasjon kan spille ved lokalisering.

Som nevnt tidligere, undersøkte Gooskens (2005: 37) nordmenns evner i geografisk lokalisering av norske dialekter. I denne undersøkelsen ble det valgt 15 norske dialekter fra forskjellige deler av Norge. En identisk tekst ble lest inn på alle dialektene (Gooskens 2005: 39). Studien tok for seg dialekter fra Mørkved, Bjugn, Verdal, Stjørdal, Trondheim, Elnesvågen, Herøy, Lesja, Lillehammer, Bergen, Bryne, Bø, Larvik, Borre og Halden. Informantene bestod av 15 grupper med norske elever fra forskjellige steder i Norge. Hver dialekt hadde to versjoner: en som var original og en som var manipulert i forhold til intonasjon (Gooskens 2005: 41). Samtidig skulle nederlendere også lokalisere nederlandske dialekter geografisk (Gooskens 2005: 57). Studien viste at nordmenn var relativt dårlige til å lokalisere norske dialekter geografisk. Gooskens sammenlignet nordmennenes resultater med nederlenderenes resultater og fant ut at nederlenderne oppnådde bedre resultater enn nordmennene. Gooskens forklarte dette fenomenet med at blant norske dialekter er det ganske liten relasjon mellom stedet hvor en dialekt er brukt og dialektens lingvistiske trekk. Derfor var det vanskelig for de norske informantene å lokalisere dialektene geografisk (ibid.). I tillegg kan informantenes manglende kunnskap om norsk geografi ha påvirket resultatene (ibid.). Når det gjelder intonasjon viste det seg at den spiller en viktig rolle i lokaliseringen av norske dialekter blant de norske informantene. Særlig når intonasjon var manipulert i undersøkelsen, skapte det vanskeligheter for informantene (ibid.). Undersøkelsen tyder på at det bør være mer opplæring i bruk av intonasjon i norske dialekter på skolen (Gooskens 2005: 57-58). Resultatene av Gooskens undersøkelse blir sammenlignet med resultatene av denne studien i analysedelen.

3.1.4 Norsk CAPT

Husby et al. (2011) mener at norske dialekter er en utfordring for norskinnlærere. Derfor ble norsk CAPT laget som fokuser på opplæring av norske dialekter blant andrespråksinnlærere av norsk.

Norsk CAPT (computer-assisted pronunciation training) er et system som er laget innenfor CALST-prosjektet⁴ ved NTNU i samarbeid med Enhet for voksenopplæring (EVO) ved Universitetet i Oslo og Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm (KTH). Dette systemet skal hjelpe andrespråksinnlærere med å lære norsk ved å høre på ord og setninger, og trene uttale og ved å skrive ned ord som man hører (ibid.). Dette programmet inneholder også en funksjon kalt ”L1-L2 maps” som bl.a. lister opp lyder som kan være problematiske for norskinnlærere. Andrespråksinnlærere kan få tilbakemelding på øvelser (ibid.). CAPT skal hjelpe andrespråksinnlærere med å forstå norske dialekter bedre og bli kjent med dem (ibid.).

3.2 Andrespråkstilegnelse

Lytteforståelse er et vesentlig aspekt i andrespråkstilegnelse og derfor bør andrespråksinnlærere lykkes med dette. En del undersøkelser har blitt gjennomført for å forstå prosessene som forekommer under lytting. Det ble funnet ut at det er mange faktorer som påvirker lytteforståelse, som for eksempel kognitive eller affektive faktorer. Derfor er det viktig at andrespråksinnlærere bruker forskjellige strategier for å forstå bedre.

3.2.1 Lytteforståelse hos andrespråksinnlærere

Ved lytteforståelse henter andrespråksinnlærere betydningen av et utsagn ved hjelp av en kombinasjon av lingvistisk og ikke-lingvistisk kunnskap. Lingvistisk kunnskap består av bl.a. leksikalsk, semantisk, fonologisk og pragmatisk kunnskap mens ikke-lingvistisk kunnskap består av bl.a. generell kunnskap om verden og kunnskap om konteksten eller emnet (Stæhr 2009: 580). Det vil si at andrespråksinnlærere trenger både lingvistisk og ikke-lingvistisk kunnskap for å konstruere betydningen av et utsagn (ibid.). Liu (2003: 60) hevder at både interne og eksterne faktorer påvirker lytteforståelse. Liu (ibid.) sammenstiller disse faktorene som vist i tabell 1:

⁴ CALST: Computer-Assisted Listening and Speaking Tutor (Husby et al. 2011)

Listener-internal factors	↔	Listener-external factors
<i>Cognitive</i> - L2 proficiency (phonology, lexis, syntax), world knowledge, memory, attention, strategies, L1, sex, age <i>Affective</i> - attitude, motivations, emotions, confidence, personality, strategies		<i>Speaker</i> - speech rate, voice clarity diction, accent, pauses, stress and rhythm. <i>Discourse</i> – topic, discourse type and organization, linguistic and conceptual complexity <i>Contextual</i> – purpose, task, noise, ect.

Tabell 1: Faktorer som påvirker lytteforståelse (Liu 2003: 60).

Blant de kognitive faktorene spiller nivået på andrespråkferdigheter en viktig rolle. Effektivitet av lytteforståelse er betinget av bl.a. andrespråksinnlæreres språkferdigheter (Vandergrift 2007: 193). Innlærere med lave språkferdigheter har manglende lingvistisk kunnskap som betyr at det de hører, ikke blir prosessert automatisk og de trenger derfor å fokusere på det som blir sagt for å forstå. Ved lytting til tale i vanlig hastighet har andrespråksinnlærere lite tid for å tilegne seg all informasjon de hører og derfor kan de gå glipp av informasjon (ibid.). Det er mulig å bruke forskjellige strategier som kan gjøre lytteforståelsen mer effektiv. Disse ”kompensasjonsmekanismene” som Vandergrift (ibid.) kaller det, består av kontekstuell, visuell og paralingvistisk informasjon i tillegg til ”common sense”, kulturell informasjon og generell kunnskap om verden.

Ordgjenkjennelse og ordsegmentering

Ved lytteforståelse er ordgjenkjennelse og ordsegmentering viktig. Ordsegmentering er isolering av grupper av lyder i talestrømmen, og ordgjenkjennelse består av samtidig ordsegmentering og aksessering av kunnskap om ordbetydning (Stæhr 2009: 581). I talespråk, i motsetning til skriftspråk er leksikalske enheter ikke alltid markert tydelig, og ordgrenser (”word boundaries”) kan ofte være vanskelige å determinere (ibid.). Resultatet er at andrespråksinnlærere kan få vanskeligheter med å tilpasse enkelte betydninger til lyder

(Vandergrift 2007: 194). I tillegg kan kvaliteten på talespråk bli forstyrret av uklar artikulasjon som gjør det vanskelig for andrespråksinnlærere å finne ordgrenser (Stæhr 2009: 581). Det er bevist at prosodi, trykk og intonasjon er viktig i forhold til ordsegmentering (Vandergrift 2007: 194). Selv om andrespråksinnlærere forstår betydningen av et ord, er det ikke alltid så lett å gjenkjenne ord i en løpende samtale (ibid.). Morsmålbrukere derimot, har intuitiv kunnskap. Siden de har vært omringet av lydene i morsmålet sitt fra barndommen av, har de fått intuitiv kunnskap i forhold til språket (Liu 2003: 66). Kunnskap om ordsegmentering tilegner man seg også i ung alder. Denne kunnskapen er språkspesifikk, altså blir ordsegmenteringsregler overført fra morsmålet til det nye språket ved andrespråksinnlæring (Vandergrift 2007: 194).

Ortografiske og fonologiske representasjoner

Ifølge Milton et al. (2010: 84) er det mentale leksikonet delt i to deler i forhold til andrespråk, hvor den ene delen lagrer skrevne, dvs. ortografiske representasjoner av ord, og den andre lagrer fonologiske representasjoner av ord. For lytteforståelse er kunnskap om fonologiske former av et ord viktigere enn kunnskap om skrevne former (ibid.). Men helst bør man kunne gjenkjenne lyder og tilpasse dem til deres ortografiske representasjon (Milton et al. 2010: 85). Allikevel er ikke dette en forutsetning. Det er mulig å lagre bare én type representasjon av et ord, enten fonologisk eller ortografisk. Altså er det mulig å tilegne seg språk uten å lagre begge representasjonene av alle ord (Milton et al. 2010: 84). Andrespråksinnlærere kan være flinke i å lese på andrespråket uten å være flinke i å lytte. Det skjer hvis deres mentale leksikon har lagret flere ortografiske representasjoner enn fonologiske, og balansen mellom disse delene ikke er opprettholdt (ibid.). Altså er det mulig å gjenkjenne den ortografiske formen av et ord, men samtidig ikke gjenkjenne den fonologiske formen av ordet (Milton et al. 2010: 97). Derfor er det viktig ved andrespråksinnlæring å tilegne seg begge formene av ett ord. (ibid.). Denne oppgaven undersøker om fonologiske representasjoner av norske ord som norsksinnlærere har lagret, omfatter uttale av norske dialekter. Hvis de ikke gjør det kommer norsksinnlærere ikke til å gjenkjenne ord som de har kjennskap til på grunn av dialektal uttale.

Problemer ved lytteforståelse

Goh (2000) gjennomførte en studie på andrespråksinnlærere av engelsk hvor hun ville finne hva slags problemer andrespråksinnlærere av engelsk møter ved lytteforståelse. I denne undersøkelsen skulle deltakerne selv rapportere sine problemer gjennom bl.a. dagbok og intervjuer (2000: 55). Studien viste at det var fem hovedproblemer som deltakerne måtte takle:

1. *De glemte fort hva de hørte* (Goh 2000: 60). De forstod innholdet men de glemte det når de begynte å høre på den neste delen av utsagnet. Goh (ibid.) forklarer at grunnen til det kan være begrensninger i arbeidsminne som gjør at de ikke klarer å lagre all informasjonen.
2. *De gjenkjente ikke ord de kunne* (Goh 2000: 61). Deltakerne mente at de kjente ord, men de kunne ikke komme på betydningen fort nok. Grunnen til det kan være at de ikke alltid lærer uttalen av et ord og derfor er den fonologiske representasjonen av dette ordet ikke lagret (Goh 2000: 62).
3. *De forstod betydningen av enkelte ord, men ikke betydningen av hele utsagnet* (ibid.). Deltakerne forstod ikke betydningen av hele utsagnet selv om de forstod den bokstavelige betydningen.
4. *De overså den neste delen av et utsagn mens de fokuserte på betydningen* (Goh 2000: 63). Når deltakerne stoppet ved en del av et utsagn for å tenke på betydningen av et ord, mistet de den neste delen av utsagnet.
5. *De klarte ikke å lage en mental representasjon av de ordene de hørte* (Goh 2000: 64). De fanget opp ordene, men de klarte ikke å forstå hele meningen ut fra disse ordene. Grunnen til det kan være at de ikke oppfattet nøkkelord ("key words") og i stedet fokuserte på de ordene de kjente.

Goh (2000) relaterte disse problemene til den generelle lytteforståelsen hos andrespråksinnlærere. I studien i denne oppgaven blir det undersøkt om disse problemene også var til stede. Det kan vise seg at problemene ved generell lytteforståelse kan påvirke forståelse av dialekter.

I tillegg til de kognitive faktorene er affektive faktorer også viktige. Motivasjon, selvsikkerhet og angstfølelse spiller en vesentlig rolle i andrespråksinnlæring. Begrenset motivasjon og manglende selvsikkerhet resulterer i passivitet i forhold til andrespråkstilegnelse (Vandergrift 2007: 196). I en samtalesituasjon, hvor andrespråksinnlæreren er både lytter og taler, er det mulig å bruke forskjellige strategier. Vandergrift (2007: 195) kaller dette for ”bidireksjonell lytting”. Andrespråksinnlæreren kan da ha mer kontroll over sin forståelse. Hvis det forekommer problemer med forståelse kan andrespråksinnlæreren f.eks. be om å gjenta eller gi tegn til at han eller hun har problemer med å forstå (Vandergrift 2007: 195-196).

Studien som ble gjennomført av Stæhr (2009: 602) viste at størrelsen på ordforråd har påvirkning på lytteforståelsen. Derfor mener han at det er viktig å utvide ordforrådet ved andrespråksinnlæring slik at det kan dekke 98% av input i gjennomsnittlige tekster (Stæhr 2009: 603). Stæhr (ibid.) påpeker også at det ikke bare er ordforråd som er avgjørende i lytteforståelsen, men også andre lingvistiske og ikke-lingvistiske faktorer, som nevnt tidligere.

3.2.2 Schumanns akkulturasjonsmodell

Schumann har vært en innflytelsesrik forsker innefor andrespråksfeltet som særlig har sett på betydningen av innlærernes sosiale situasjon for språkstilegnelsen. Derfor vil jeg bruke noe av hans tilnærming. Schumann (1981:29) innfører begrepet *akkulturasjon* som betegner ”andrespråksinnlærerens sosiale og psykologiske integrasjon med andrespråket”. Schumann (ibid.) mener at andrespråkstilegnelse er betinget av innlærerens kulturelle assimilering. Den kulturelle assimileringen forutsetter flere ting som kan føre til bedre andrespråkstilegnelse, bl.a. at en andrespråksinnlærer ønsker å bli integrert med morsmålsbrukere og at han eller hun har sosial og psykologisk kontakt med dem (ibid.). Med ”sosial kontakt” mener Schumann bl.a. at innlærere blir hindret i sin andrespråkstilegnelse hvis de ikke er like med morsmålsbrukere i sin politiske, økonomiske, og kulturelle situasjon (Schumann 1981: 30). For å lykkes i andrespråksinnlæring må andrespråksinnlærere dele sosiale arenaer som skoler, kirker, osv. med morsmålsbrukerne, og de må prøve å assimilere seg med morsmålsbrukerne (Schumann 1981: 30-31). Hvis kulturene til disse gruppene er forholdsvis like og andrespråksinnlærerne har et positivt forhold til gruppen av morsmålsbrukere, så er det også faktorer som bidrar til bedre andrespråkstilegnelse (Schumann 1981: 31). Andrespråksinnlærere som ønsker å bli boende i et land lenge, viser seg å gjøre en større

innsats for å lære andrespråket bedre.⁵ Ved testing av forståelse av norske dialekter er det verdt å undersøke informantenes kulturelle assimilering med nordmenn. På den måten kan deres forutsetninger for innlæring av norsk bli testet.

3.3 Oppsummering

De overfor nevnte studiene viser forskjellige faktorer som kan bidra til bedre forståelse av språklige variasjoner. For å oppsummere skal de viktigste punktene fra studiene, og hvordan de skal brukes i denne studien presenteres.

Studien av Eisenstein og Verdi (1985: 287) viser at dialekter påvirker i hvilken grad andrespråksinnlærere forstår andrespråket. Trentman (2011: 23) mener også at det er enklere for andrespråksinnlærere å forstå standardspråk enn ikke-standard språk. Når det gjelder dialektkontakten blant andrespråksinnlærere, påpeker Haddad (2006: 147) at det er viktig at andrespråksinnlærere lærer og hører på dialekter tidlig i opplæringen fordi det kan gjøre det enklere for dem å bruke språket utenfor klasserommet. Også Auger og Valdman (1999: 403) deler denne meningen. Auger og Valdman (ibid.) mener at tidlig kontakt med språklige variasjoner kan hindre at andrespråksinnlærere får en negativ holdning til dem. Schmidt (2009: 153) viser at langvarig dialektkontakt kan spille en viktig rolle. Men det er ikke undersøkt hvor mye tid en andrespråksinnlærer trenger for å bli kjent med en ukjent språklig variasjon, eller hvor mye tid det tar å beherske en ukjent dialekt like bra som standardspråket. Ortmeyer og Boyle (1985: 48-52) viser også at forståelse av språklige variasjoner har sammenheng med nivået på de språklige kunnskapene til andrespråksinnlærere. Deres studie viser at informanter med høye språkferdigheter forstår språklige varieteter bedre enn de med lave språkferdigheter. I denne oppgaven blir det også undersøkt om språklige varieteter påvirker lytteforståelse av norske dialekter blant norsksinnlærere og morsmålsbrukere. Det blir også undersøkt om andrespråksinnlæreres holdninger til språklige varieteter spiller en rolle i lytteforståelsen. Resultatene fra denne studien kan vise om det bør legges mer vekt på å lære en eller flere norske dialekter i norskopplæring.

De overfor nevnte studiene viser at "fortrolighetseffekten" blant dialekter kan påvirke lytteforståelse av språklige varieteter hos andrespråksinnlærere. Denne teorien er brukt i

⁵ Schumann (1981: 29-31) lister opp sosiale variabler og kaller dem for: "social dominance patterns", "assimilation, preservation, adaptation", "enclosure", "cohesiveness and size", "congruence", "attitude", og "intended length of residence".

denne oppgaven for å finne ut om norskinnlærere som har bodd i andre steder i Norge enn Oslo, kan forstå norske dialekter bedre enn de personene som bare har bodd i Oslo. Hvis man bor i et annet sted enn Oslo, blir man kjent med en annen norsk dialekt enn oslodialekt. Dette kan resultere i at det blir enklere for denne personen å forstå flere dialekter enn for noen som bare er ”kjent” med oslodialekten. Denne studien skal undersøke om ”fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted blant informantene som deltok i denne studien.

Når det gjelder norske dialekter så ble det gjort en undersøkelse av nordmenns evner i geografisk lokalisering av norske dialekter (Gooskens 2005). Nordmenn lærer om trekk ved norske dialekter på skolen, men allikevel lokaliserer de norske dialekter relativt dårlig (Gooskens 2005: 57). Det kan være flere forklaringer på dette bl. a. at det kan være for liten sammenheng mellom lingvistisk og geografisk avstand blant de norske dialektene (Gooskens 2005: 10). I denne oppgaven skal det undersøkes hva andrespråksinnlærere av norsk la mest vekt på ved geografisk lokalisering av norske dialekter og hva slags resultater de oppnådde. Det skal også undersøkes om intonasjon har spilt stor en rolle hos morsmålsbrukere av norsk ved geografisk lokalisering.

Studier på lytteforståelse blant andrespråksinnlærere har vist at det finnes både interne og eksterne faktorer som påvirker lytteforståelse (Liu 2003). Ordsegmentering og ordgjenkjenneelse spiller en viktig rolle i lytteforståelsen (Stæhr 2009, Vandergrift 2007, Liu 2003). Det mentale leksikonet hos andrespråksinnlærere inneholder både ortografiske og fonologiske representasjoner av ord og disse representasjonene er avgjørende for lytteforståelsen hos andrespråksinnlærere (Milton et al. 2010). Goh (2000) presenterte også hva slags problemer andrespråksinnlærere av engelsk møter ved lytting, og Stæhr (2009) viste at størrelsen på ordforrådet til en andrespråksinnlærer påvirker hans eller hennes prestasjoner i lytteforståelse. Basert på disse studiene skal denne oppgaven undersøke i hva slags faktorer som kan ha påvirket informantenes lytteforståelse av norske dialekter. Det skal analyseres i hvilken grad norskinnlærere klarer å gjenkjenne og segmentere ord som ble sagt på en annen norsk dialekt enn oslodialekt. Det skal også undersøkes hva slags fonologiske representasjoner norskinnlærerne har lagret i sine mentale leksikoner.

I dette kapittelet ble også Schumanns akkulturasjonsmodell (Schumann 1981) presentert. Denne modellen refererer ikke direkte til forståelsen av dialekter. Allikevel er det verdt å undersøke om disse sosiale variablene kan ha hatt påvirkning på forståelsen av dialekter blant norskinnlærerne i studien i denne oppgaven.

4 Metode

Dette kapittelet beskriver datainnsamlingen i denne studien. Først kommer en kort beskrivelse av metoden som ble brukt for å teste forståelsen av dialekter blant de polske informantene. Det blir også forklart hvordan samtaler fra korpus ble brukt i denne studien, og hva slags utfordringer den valgte metoden innebærer. Utformingen og gjennomføringen av spørreundersøkelsen og dialekttesten blir også presentert.

4.1 Valg av metode

Valg av metode er ikke alltid enkelt. Som Johnstone sier:

The analysis phase of sociolinguistic research is often quantitative as well qualitative. This means that analyzing sociolinguistic data often involves some counting, explicit or implicit, in order to answer questions about how often things happen, in addition to the descriptions that help answer qualitative questions about how and why things happen. (Johnstone 2000: 37)

Valg av metode kommer an på hva en forsker er interessert i å finne i sin forskning (Angouri 2010: 33). Angouri (ibid.) viser at ”(...) quantitative research is useful towards generalizing research findings, qualitative approaches are particularly valuable in providing in-depth, rich data”. Denne studien benytter både kvantitative og kvalitative elementer for å gi en god innsikt i problematikken angående forståelse av dialekter blant polske studenter.

I denne undersøkelsen ble 10 polakker og 5 nordmenn testet ved hjelp av en spørreundersøkelse og en dialekttest. Dette er ikke et stort nok antall informanter til å få resultater som kan generaliseres (Dörnyei 2007: 34). Allikevel er det mulig å beregne gjennomsnittet for kontroll- og målgruppen, og enkel regresjonsanalyse ble også benyttet. I spørreundersøkelsen ble kvalitative elementer inkludert for å fange opp subjektive aspekter ved forståelsen av norske dialekter blant informantene. Studien skal belyse både *i hvilken grad* informantene har problemer med å forstå dialekter, i tillegg til *hva* som skaper problemer for dem. I tillegg skal studien vise i hvilken grad forståelsen av norske dialekter varierer mellom polske studenter, og hva slags faktorer som kan ha påvirkning på resultatene. Spørreundersøkelsen skulle bl.a. gi informasjon om informantenes erfaring med norske dialekter, deres meninger om dialekter, og deres egen vurdering av sin kunnskap om norske dialekter. Dörnyei (2007: 38) forklarer at “det er karakteristisk for kvalitativ metode å få data

om subjektive meninger, erfaringer og individers følelser og det eksplisitte målet med studien er å undersøke deltakerenes syn på en situasjon”. Et slikt *insiderperspektiv* fra informantenes standpunkt (ibid.), kan også avdekke hvordan informantene opplever sin egen forståelse av norske dialekter. I tillegg kan en spørreundersøkelse og en dialekttest få fram rike og komplekse detaljer som kan gi bedre innsikt i dialektproblematikken (ibid.).

I motsetning til spørreundersøkelsen ga dialekttesten kun kvantitative data. Informantes svar ble vurdert i forhold til om de svarte riktig eller galt på hver oppgave. Siden objektivitet er viktig i kvantitativ metode ble *inter-koder reliabilitet* målt for å teste om kodingen av resultatene på testen kunne være en mulig feilkilde. Denne metoden er beskrevet i detalj i kapittel 6.1. Som Dörnyei (2007: 32) påpeker får tallene i en studie sin betydning først når man bruker dem i en kontekst. Det vil si at tallene i seg selv ikke sier noe før man gir dem en forankring (ibid.). Derfor ble polakkenes resultater sammenlignet med resultatene til nordmennene for å finne ut hvor bra polakkene forstår de norske dialektene i testen. I tillegg ble flere pilotstudier gjennomført for å sjekke om dialekttesten var bra utformet og om den ville gi meningsfulle resultater. I studien ble det fokusert på forståelse av norske dialekter hos polakker både som individer og som gruppe (Dörnyei 2007: 33). Kvantitativ analyse kan gi innsikt i felles trekk for en gruppe mens kvalitativ analyse fokuserer på individuelle trekk (ibid.). I følge Dörnyei (2007: 39) er kvalitativ metode bra for å utforske nye studiefelter fordi man kan få detaljert innsikt i et ukjent fenomen. Siden det ikke finnes tidligere forskning på i hvilken grad andrespråksinnlærere kan forstå norske dialekter og lokalisere dem geografisk, er kvalitativ metode en god måte å utforske dette på.

I tillegg til dialekttesten og spørreundersøkelsen kunne intervju ha gitt data som kunne gå enda dypere inn på de polske informantenes subjektive meninger om norske dialekter. Ulempen med kvalitativ metode er at man gjerne ender opp med en stor mengde data som er vanskelig å sortere (Dörnyei 2003: 75). Det ville ha vært vanskelig å behandle så store mengder data i tillegg til dataene som allerede ble samlet inn, og derfor det ikke gjennomført intervjuer som en del av denne studien.

Ved presentasjonen av resultatene fra dialekttesten er en regresjonslinje inkludert i noen av figurene (se 7.6.2 og 7.6.4). En regresjonslinje er ”en idealisert representasjon av data og den er regnet ut slik at linjen ligger i midten av datapunktene uavhengig av spredningen av dataene” (Rasinger 2008: 161). Linjen viser korrelasjonen mellom to variabler, og jo flatere linjen ligger desto svakere er korrelasjonen (Rasinger 2008: 163). Alilkevel ble det ikke

gjennomført en detaljert regresjonsanalyse siden studien inneholdt er for få informanter. Regresjonslinjene i denne oppgaven kan bare vise tendenser fra den polske gruppen og kan ikke generaliseres til polakker generelt.

4.1.1 Reliabilitet og validitet

Det er viktig at en undersøkelse er objektiv og reproducerbar (Rasinger 2008: 28). *Reliabilitet* viser om måleinstrumenter gir reproducerbare resultater (Dörnyei 2007: 50). En metode er *reliabel* hvis man får samme resultater hvis man gjentar undersøkelsen (Rasinger 2008: 28).

Et annet aspekt ved metode er *validitet*. *Målevaliditet* sjekker om en metode egentlig tester det man ville teste (Rasinger 2008: 30). *Forskningsvaliditet* handler om kvaliteten av hele undersøkelsen og har to aspekter; *intern* og *ekstern validitet*. *Intern validitet* handler om hvorvidt observasjonene tolkes riktig (Bachman 2004a i Dörnyei 2003: 52) og “om utfallet er en funksjon av variablene som er målt, kontrollert eller manipulert i studien” (Dörnyei 2003: 52). *Ekstern validitet* sjekker i hvilken grad man kan generalisere funnene fra undersøkelsen til en større gruppe eller til andre kontekster (Dörnyei 2003: 52). En undersøkelse ”er ikke *eksternt valid* hvis den bare gjelder et konkret utvalg eller den konkrete konteksten hvor den ble gjennomført” (ibid.). I kapittel 8.4 blir det diskutert hvorvidt metoden i studien i denne oppgaven er reliabel og valid.

Det kan være utfordrende å finne en metode som kan teste andrespråksinnlæreres språkferdigheter på en objektiv og reproducerbar måte. Et eksempel er en studie gjort av Fogtmann (2009) som handlet om dansk politi som skulle teste språkferdighetene til andrespråksinnlærere gjennom intervju og bestemme om de oppfylte språklige krav for å få dansk statsborgerskap. Studien viste at hvordan polititjenestemenn interagerer med en andrespråksinnlærer under intervju spilte en viktig rolle i vurderingen av andrespråksinnlærers forståelse. Fogtmann (2009: 234) konkluderte med at denne typen intervju ikke testet andrespråksinnlærers forståelse, men i stedet viser dette at det er vanskelig å teste om en metode faktisk sjekker det man vil undersøke og om det ikke er andre faktorer som kan påvirke resultatene. I kapittel 8.2 blir det diskutert om metoden i denne oppgaven kan ha det samme problemet.

4.1.2 Bruk av korpus

For å teste forståelse av dialekter, må man bruke ressurser som presenterer forskjellige dialekter gjennom innfødte dialektbrukere. En slik ressurs er korpus, eller en katalogisert samling av tekst og tale (Jurafsky og Martin 2009: 119). Fordelen med å bruke samtaler fra et korpus er at:

Corpus linguistics is firmly rooted in empirical, inductive forms of analysis, relying on real-world instances of language use in order to derive rules or explore trends about the ways in which people actually produce language (...). (Baker i Litosseliti 2010: 94)

Den største fordelen med å bruke korpus er at de kan inneholde spontane samtaler som ligner på dem man kan møte i dagliglivet. Det betyr at korpus er en god kilde til naturlige eksempler på norske dialekter. Derfor er det mulig å undersøke i hvilken grad informantene i studien kan forstå dialekter i naturlige situasjoner. Samtaler fra to korpus ble brukt i denne undersøkelsen: ”Nordisk dialektkorpus” (Nordisk dialektkorpus), og ”Norsk talespråskorpus – Oslodelen” (Norsk talespråskorpus- Oslo delen (NoTa)). ”Nordisk dialektkorpus” inneholder talemål fra over 100 steder i Norge i tillegg til mange andre steder i Norden (Nordisk dialektkorpus: ”datainnsamling”). Korpuset inneholder lyd- og videoopptak av samtaler på forskjellige dialekter, og er også både fonetisk og ortografisk transkribert. Den lydnære transkripsjonen gir en bedre innsikt i dialekttrekkene (Nordisk dialektkorpus: ”transkripsjon”). Ordene i korpuset ble annotert enten i forhold til de morfologiske, syntaktiske, fonologiske eller leksikalske trekkene (ibid.). I tillegg er korpuset grammatisk tagget. Det er fire informanter på hvert målested: En mann og en kvinne som er over 50 år og en mann og en kvinne som er under 30 år (Nordisk dialektkorpus: ”datainnsamling”). Informantene er født og oppvokst på det stedet hvor opptaket ble tatt. Helst skulle de ikke ha bodd et annet sted i mer enn syv år (ibid.). Informantene i korpuset deltok i intervju, spørreundersøkelser og samtaler. I ”NoTa-Oslo”-korpuset er det samlet talemål fra Oslo-området. 166 informanter deltok i dette prosjektet. Alle informantene er født og oppvokst i Oslo eller Oslo-området (Norsk talespråskorpus- Oslo delen (NoTa)). Dette korpuset inneholder også video- og lydopptak som ble ortografisk transkribert. Informantene deltok både i intervju og i samtale (ibid.).

Fem dialekter fra de store byene i Norge ble benyttet i denne studien: Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Både ”Nordisk dialektkorpus” og ”NoTa-Oslo” korpuset inneholder langt flere dialekter, også fra mye mindre steder. Jeg valgte de store byene fordi

min pilotstudie viste at selv disse dialektene kan være problematiske for andrespråksinnlærere av norsk. Siden jeg valgte å bruke dialekter fra de store byene i Norge, fantes det også mange forskjellige samtaler jeg kunne velge mellom i korpusene. Dermed ble det enklere å finne samtaler som passet bra med formatet på dialekttesten. ”NoTa-Oslo” korpuset ble brukt for å teste informantene på forståelse av oslodialekt, mens ”Nordisk dialektkorpus” ble brukt for å teste informanter på dialekter fra Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Informantene fikk høre på fem utdrag av samtaler i forskjellige dialekter som var hentet fra disse to korpusene. Korpusene inneholder også videoopptak av samtalene, men disse ble ikke benyttet i studien.

4.2 Datainnsamling

4.2.1 Valg av informanter

I denne studien ble en gruppe på 10 polske studenter og fem norske personer testet. Valg av polske informanter var bestemt av en del kriterier. De polske informantene utgjorde et “homogent utvalg”, dvs:

(...) a particular subgroup who share some important experience relevant to our study (...). In this way, this strategy allows us to conduct an in-depth analysis to identify common patterns in a group with similar characteristics. (Dörnyei 2007: 127).

For det første måtte de polske informantene i studien ha polsk som førstespråk fordi det er mulig at forskjellige morsmål kunne ha påvirket resultatene. Siden fokuset i studien ikke var på å finne ut i hvilken grad forskjellige morsmål kan påvirke forståelse av norske dialekter, er det best å kontrollere for denne variabelen ved å velge informanter med samme morsmål. Kort sagt, er variabelen ”morsmål” holdt konstant (Pedhazur og Pedhazur Schmelkin 1991: 213). Et annet alternativ hadde vært å kontrollere for denne variabelen ved å ha tilfeldig valgte informanter med flere forskjellige morsmål, men da hadde det vært nødvendig med et større antall informanter-

Ortmeyer og Boyle (1985: 48) viste at andrespråksinnlærere på høyere nivå har mindre problemer med forståelsen av språklige varieteter enn de som er på lavere nivå (se 3.3.1). Et godt utgangspunkt er derfor å forske på en gruppe som er på et lignende språklig nivå. Informantene i min studie måtte ha bestått ”test i norsk- høyere nivå” (tilsvarende

”Bergenstesten”), eller eksamen etter kurset ”norsk for utenlandske studenter trinn 3” som tilbys ved norske universiteter. Eksamen som avslutter dette kurset er likestilt med ”test i norsk- høyere nivå” (Universitetet i Oslo u.d). På denne måten minimeres variasjonen på variabelen norskkunnskaper. Et annet kriterium i forhold til informantene er at de studerer eller har studert ved et norsk universitet eller en norsk høyskole. Siden ”test i norsk- høyere nivå” er en forutsetning for å få tilgang til høyere utdanning (se 2.2.1), må man kunne anta at denne testen skal gjøre det mulig å følge med på forelesninger og seminarer. Forelesere, seminarledere og ikke minst medstudenter snakker forskjellige dialekter, og derfor er det interessant å finne ut om polske studenter klarer å få med seg alt som foregår i og utenfor en undervisningssituasjon på universitet eller høyskole.

Jeg bestemte meg for å kontrollere for variabelen morsmål men ikke variabelen antall år siden informantene har bestått ”Test i norsk- høyere nivå”. Derfor er det mulig at informantene kan ha forskjellige norskkunnskaper. Det er vanskelig å finne informanter som har polsk som morsmål og i tillegg har bestått ”Test i norsk- høyere nivå”. I tillegg hadde jeg begrenset tid til å finne informanter. Jeg valgte å fokusere på å holde kun variabelen ”morsmål” konstant fordi det gjorde mulig å bruke mitt personlige nettverk for å finne informanter.

Et annet krav var at informantene skulle bo i Oslo-området. Hypotesen til denne studien var at polske studenter som bor i Oslo-området forstår de vanligste norske dialektene dårligere enn oslodialekten. Grunnen til dette valget var at informantene sannsynligvis er mest vant til Oslo-målet og derfor kan de få problemer med forståelse av andre dialekter som ikke er bokmålnære (se 2.2.3 og 2.3). I tillegg kan de polske informantene som er bosatt i Oslo-området ha blitt lite eksponert for andre norske dialekter.

For å finne polske informanter begynte jeg med venner og bekjente som tilfredstilte mine utvalgskriterier. De fleste informantene fikk jeg tak i gjennom mitt sosiale nettverk. Både bekjente som selv var med i studien, og andre bekjente satte meg i kontakt med kandidater. Dette forsikret at jeg fikk et mangfold av polske studenter og tidligere studenter med forskjellig bakgrunn. På denne måten fikk jeg tak i informanter med stor variasjon i forhold til studieretning og antall år de har vært bosatt i Norge.

I tillegg til de polske studentene ble fem norske informanter testet. Disse utgjør kontrollgruppen i denne studien. Den eneste forutsetningen til denne gruppen informanter var at de måtte ha norsk som morsmål. Disse informantene kom fra forskjellige deler av Norge.

Informantene i kontrollgruppen skulle kun gjennomføre dialekttesten, mens de polske informantene gjennomførte både dialekttesten og spørreundersøkelsen.

Det er vanskelig å si hvilke grupper denne studien kan generaliseres til, bl.a. på grunn av størrelsen på utvalget, og utvalgskriteriene. Dette gjelder både polakkene og nordmennene. Som Pedhazur og Pedhazur Schmelkin sier:

The term *generalizing to* concerns validity of generalizations from samples to populations of which the samples are presumably "representative". (Pedhazur og Pedhazur Schmelkin 1991: 229)

Det vil si at de polske informantene i denne studien kan være representative for polske studenter som passer til utvalgskriteriene i studien. Men det er vanskelig å si om de er representative f.eks. for polakker som ikke har gått på norskkurs eller for alle andrespråksinnlærere av norsk. Allikevel kan studien gi antydninger til tendenser som kan finnes blant polakker som har lært seg norsk.

4.2.2 Utforming av dialekttesten

En av hypotesene i denne studien er at polske studenter som bor og studerer i Oslo forstår de vanligste norske dialektene dårligere enn oslodialekt. For å teste deres dialektforståelse må man benytte en dialekttest. Boken "Håller språket ihop Norden?" skrevet av Delsing og Lundin Åkesson (2005) inneholder et godt eksempel på en slik test. Delsing og Lundin Åkesson gjennomførte en studie på forståelse av norsk, svensk og dansk blant ungdommer fra Norden, hvor de undersøkte hvor bra ungdommer fra de forskjellige landene i Norden forstår hverandres språk (Delsing og Lundin Åkesson 2005: 148). Deres undersøkelse bestod bl.a. av en liten spørreundersøkelse angående bakgrunn og vaner (Delsing og Lundin Åkesson 2005: Vedlegg 3: 1-2). Ved utformingen av spørreundersøkelsen i studien min ble det tatt utgangspunkt i spørreundersøkelsen som Delsing og Lundin Åkesson lagde (ibid.), for eksempel spørsmål med Likert-skala, altså spørsmål hvor informantene kan velge mellom ett av 3, 5, eller flere alternativer på en skala (Lazar, Feng og Hochheiser 2010: 194). Delsing og Lundin Åkesson (Delsing og Lundin Åkesson 2005: 4-8) valgte også forskjellige utdrag med forskjellig vanskelighetsgrad som ungdommene skulle høre på og svare på spørsmål om (Delsing og Lundin Åkesson 2005: 46-47). I undersøkelsen til Delsing og Lundin Åkesson (2005: Vedlegg 3: 4-8) var det også en oppgave som skulle sjekke forståelsen av enkelte ord. Ungdommene skulle lese en tekst og svare på hva enkelte ord fra teksten betydde. Når det var

svenske ungdommer som ble testet måtte de svare på hva norske ord fra teksten betydde på svensk ved å velge mellom flere mulige alternativer (ibid.). Også i min oppgave ble forståelsen av enkelte dialektale ord testet.

4.2.3 Spørreundersøkelse

Informantene i denne studien gjennomførte en spørreundersøkelse (se vedlegg 1) og en dialekttest (se vedlegg 2). Informantene ble testet én og én, og testen tok ca. 50-60 minutter for hver informant. De fleste av informantene ble testet på et kollokvierom på universitetet. Noen få informanter kom hjem til meg fordi det var enklere for dem. Før de begynte på spørreundersøkelsen fikk de et samtykkeskjema (se vedlegg 4) som de leste og underskrev. Etter å ha fylt ut spørreundersøkelsen gjennomførte de dialekttesten. Ved hver test var kun informanten og jeg som var til stede.

Spørreundersøkelsen inneholdt 49 spørsmål i form av lukkede og åpne spørsmål (se vedlegg 1). Den første delen av spørreundersøkelsen inneholdt demografiske spørsmål, i tillegg til spørsmål om informantenes bakgrunn, språklige kunnskaper og bruk av norsk til daglig. Spørreundersøkelsen hadde spørsmål om hvilke språk de brukte mest hjemme, på jobb og på universitetet. Det var også spørsmål angående norske dialekter, f.eks. om hvor og hvor ofte de møter norske dialekter. Mange spørsmål var rettet mot å få informasjon om informantenes opplevelser med norske dialekter og deres meninger om og forhold til dialekter. Spørreundersøkelsen var viktig for denne studien fordi svarene dannet et bilde av de polske informantene. I tillegg var det mulig å sammenligne deres selvrapporterte vurderinger om sin dialektforståelse med resultatene fra dialekttesten.

4.2.4 Dialekttest

Dialekttesten bestod hovedsakelig av en lytteprøve, i tillegg til noen skriftlige spørsmål. Til sammen inneholdt testen 70 spørsmål (se vedlegg 2). Informantene hørte på fem forskjellige dialekter, og de fikk mulighet til å høre på hver av dialektene to ganger før de gikk videre til neste dialekt. Til hver dialekt var det 8 spørsmål om samtalen de hørte på, som de svarte på samtidig som de lyttet. Det var både åpne og lukkede spørsmål. I tillegg var det også to åpne spørsmål til enkelte dialektale ord som forekommer i hver av dialektene. Etter å ha hørt på hver dialekt måtte informantene skrive hvor de trodde denne dialekten kom fra. De fikk også spørsmål om hvor sikre de var på plasseringen av dialekten og hvor vanskelig de synes det var

å forstå den. Informantene skulle videre beskrive spesielle trekk som hjalp dem med å gjette hvor dialekten kom fra. De polske informantene fikk muntlige instruksjoner på polsk, men fikk også lese instruksjoner som stod skrevet på norsk. De norske informantene fikk instruksjoner kun på norsk, av åpenbare grunner.

Jeg valgte å teste fem av de vanligste dialektene i Norge, dvs. fra Oslo, Bergen, Stavanger, Tromsø og Trondheim. Oslodialekt var en kontrolldialekt for å sjekke den generelle norskforståelse hos informantene. Siden alle de polske informantene bodde i Oslo-området, hadde de sannsynligvis hatt mest kontakt med denne dialekten.

Som sagt var nordmenn en kontrollgruppe i denne studien. Resultatene til denne gruppen ble sammenlignet med resultatene til de polske studentene. Målet med test-designet i denne studien var at morsmålsbrukere skulle svare riktig på minst 80% spørsmålene, mens ingen skulle klare å få 100% riktige svar. Dersom informantene kan svare 100% riktig er det fare for at testen er for lett, og dermed ikke vil vise hvor bra informantene faktisk forstod dialektene. Formålet med å ha en kontrollgruppe er å finne ut hva slags resultater polakkene oppnår i sammenligning med nordmennene.

Under testingen ble rekkefølgen på dialektene randomisert for hver informant. Randomisering brukes for å "likestille overflødige variabler" (Pedhazur og Pedhazur Schmelkin 1991: 217). Hvis alle informantene hadde fått dialektene i samme rekkefølge kunne det ha påvirket resultatene. F.eks. er det mulig at informantene kan bli slitne i løpet av dialekttesten slik at alle hadde gjort det dårligere på den siste dialekten enn de ville ha gjort hvis den kom tidligere. Ved å bruke randomisering minker sannsynligheten for systematiske feil av denne typen. Hver informant fikk høre dialektene i forskjellig rekkefølge, bortsett fra oslodialekten som kom først for alle informantene. Oslodialekten var min kontrolldialekt, og ved å plassere den først ga det informantene mulighet til å forstå hvordan testen fungerte.

4.2.5 Utfordringer

Som Wilcox (1978) påpeker er det ikke en lett oppgave å lage en lyttetest som har høy nok validitet. En utfordring er å lage gode spørsmål som får fram det forskeren er interessert i. "NoTa-Oslo"-korpuset og "Nordisk dialektkorpus" inneholder mange samtaler som ikke alltid er lett å lage spørsmål til. En samtale passer bra til dialekttesten hvis det er mulig å lage spørsmål som passer til samtalen slik at informantene får tid til å høre og skrive ned svar. En

annen stor utfordring var å velge dialektene. Dialekttesten ble gjennomført med noen av de vanligste norske dialektene fordi min pilotstudie viste at disse dialektene kan være en utfordring for polske studenter. Dessuten var det vanskelig å vite i hvor stor grad polske studenter kan norsk geografi. Det ble antatt i denne studien at de i det minste har hørt om Bergen, Stavanger, Tromsø og Trondheim og at de vet omtrent hvor disse byene ligger geografisk.

Det er utfordrende å sjekke om en dialekttest egentlig fungerer bra. Underveis i utviklingen av dialekttesten, ble den testet på personer som tilfredsstilte utvalgskriteriene for hovedstudien. Den første informanten var en nordmann som ble testet hjemme hos meg selv. Dette var ikke en ideell testsituasjon fordi en annen person var til stede i rommet samtidig og kunne distrahere informanten. Derfor ble etterfølgende informanter testet uten noen andre til stede. Allikevel ble denne informanten inkludert i denne studien fordi informanten rapporterte at han eller hun ikke ble distraheret.

I tillegg er det viktig å analysere en studie så objektivt som mulig, slik at ”resultatene ikke blir påvirket av forskeres personlige bias og idiosynkrasi” (Dörnyei 2007: 41). F.eks. hvis man analyserer data slik at man oppnår de resultatene som man ønsker å få. Derfor var det en utfordring å skape et rettferdig poengfordelingssystem i dialekttesten. For et bra svar fikk informantene ett poeng. Det vil si at informantene kunne få til sammen 10 poeng for spørsmål angående dialektforståelse. I tillegg kunne informantene få ett poeng hvis hun eller han lokaliserte en dialekt riktig geografisk. Hvis en informant skrev en annen by enn den riktige, men som ligger i nærheten av målbyen og som stort sett deler målbyens dialekttrekk, fikk informanten 0,5 poeng. Hvis hans eller hennes svar var feil eller hvis informanten ikke svarte fikk han eller hun ingen poeng. Det var litt problematisk å bestemme om informanten burde få ett, 0,5 eller 0 poeng siden poengfordelingen var en subjektiv vurdering. Derfor ble *interkoder reliabilitet* målt for å sjekke om kodingen av testen kunne ha vært en feilkilde. Lazar, Feng og Hochheiser forklarer at denne metoden:

It examines whether different coders code the same data in a consistent way. In other words, if two or more coders are asked to code the same data, is their coding consistent? (Lazar, Feng og Hochheiser 2010: 296)

Etter at jeg hadde sjekket alle svarene til informantene og fordelt poeng ba jeg en annen person som ikke var involvert i studien om å gjøre det samme. Denne personen viste ikke hvordan jeg hadde fordelt poeng, men ble forklart hvordan poengfordelingen skulle gjøres. Til

slutt ble disse vurderingene sammenlignet for å finne ut hvor like vurderingene var. Lazar, Feng og Hochheiser (2010: 297) forklarer at “en av de vanligste måtene å måle reliabilitet på er prosentvis andel av enighet blant koderene”. Derfor ble forskjellene i mine og den andre personens vurderinger sammenlignet prosentvis. Hvis vurderingene i stor grad var like, antar man at kodingen av testen ikke var en signifikant feilkilde. Det viste seg at kodingen sannsynligvis ikke var en feilkilde i denne testen (se kapittel 7.1 for en detaljert beskrivelse av *inter-koder reliabilitet*).

5 Karakterisering av de utvalgte norske dialektene i lyttetesten

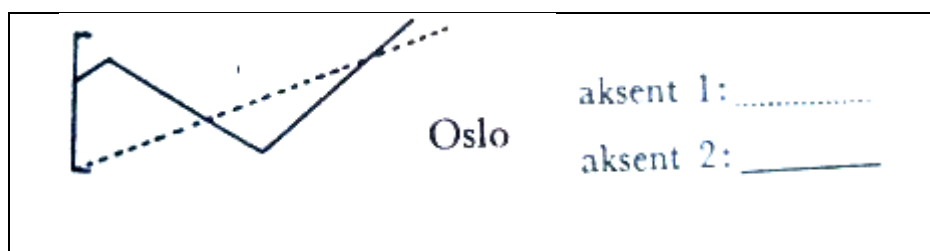
Dette kapitlet skal gi en oversikt over dialektale trekk som var tilstede i de utvalgte dialektprøvene. Eksemlene på dialekttrekkene i oslodialekten er hentet fra Norsk talespråkskorpus – Oslo delen (NoTa), mens eksemplene på dialekttrekkene i dialektene fra Bergen, Tromsø, Stavanger og Trondheim er hentet fra Nordisk dialektkorpus. Transkripsjonene av dialektprøvene finnes i vedlegg 3.

I dialekttesten ble informantene bedt om å lokalisere de fem dialektene geografisk og om å nevne noen typiske trekk ved hver dialekt. Karakteriseringen i dette kapitlet viser hvilke dialekttrekk de polske og norske informantene kan legge merke til. I tillegg gir denne karakteriseringen en mulig forklaring på hvorfor de polske informantene kan ha problemer med forståelse av de utvalgte norske dialektene.

Dialekttrekkene ble samlet fra Sandøy (1992), Hanssen (2010) og Mæhlum og Røyneland (2012).

5.1 Dialektprøven fra Oslo vest

Dialektprøven fra Oslo som ble brukt i testen var fra den vestlige delen av Oslo. Derfor skal trekkene ved denne dialekten beskrives. Figuren under viser tonemrealisering ved oslodialekten:

Figur 4: Realisasjon av tonem 1 og 2 i oslodialekten (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71).

Realiseringen av tonem 1 og tonem 2 er forskjellig ved denne dialekten. Tonem 2 i oslodialekten er eksempelvis realisert likt med tonem 1 i bergensk (se figur 5) (Jensen 1969: 90 i Sandøy 1992: 71).

Følgende trekk var til stede i dialektprøven i oslodialekten:

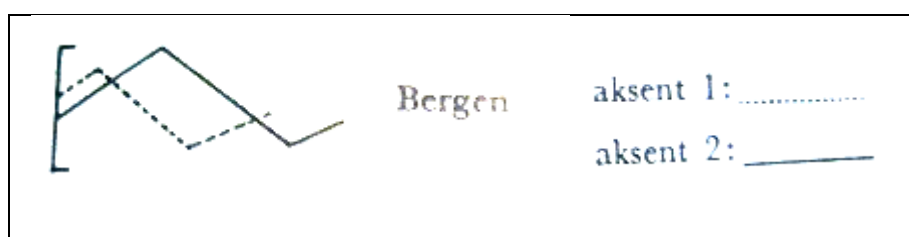
Dialekttrekk	Eksempler fra Norsk talespråkskorpus – Oslo delen (NoTa)
pronomen <i>de</i> brukes både i subjektsform og objektsform	008 vi var veldig redde # f- for <u>de</u> som gikk på Ruseløkka
retroflektering <i>r</i> smelter sammen med bl.a. <i>s</i> og <i>d</i>	007 så e det er bare sånn mors <u>s</u> omt reagere på det # men allikevel så b- p- tenker jeg over <u>r</u> det
bruk av <i>–et</i> i preteritum av <i>a</i> -verb (f.eks. flyttet)	008 og så e flytt <u>et</u> vi til Bygdøy

Tabell 2: Karakterisering av oslodialekten.

Personen som snakket i dialektprøven brukte pronomen *de* i objektsform. I tillegg brukte hun retroflekser ved uttalen av *rs* og *rd*. Bruk av *–a* i preteritum av *a*-verb var ikke til stede og verbet *å flytte* ble bøyd i preteritum *flyttet* og ikke *flytta* (Mæhlum og Røyneland 2012: 61). I tillegg rapporterte denne person at hun uttaler ordet *snø* som *sne* og *såpe* som *sepe*. Disse formene er rester av påvirkning fra dansk som er til stede i tradisjonelt vestkantmål (Mæhlum og Røyneland 2012: 60-61).

5.2 Dialektprøven fra Bergen

Figuren under presenterer tonemrealisasjon i bergensk:

Figur 5: Realisasjon av tonem 1 og 2 i dialekten fra Bergen (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71)

Det som er karakteristisk for dialekter fra Bergen som området er at de ikke har “tonemmotsetning” (Vanvik 1979: 61 i Sandøy 1992: 71). Tabellen under presenterer de forskjellige dialekttrekkene ved bergensk som forekommer i dialektprøven:

Dialekttrekk	Eksempler fra Nordisk dialektkorpus
<i>skarre-r</i>	bergen_03gm vi hadde alltid noe å gjø <u>R</u> e på
<i>ikke motsvarer ikkje</i>	bergen_03gm viss <u>ikkje</u> du kåmm så rinngte fållk
bare to grammatiske kjønn: hankjønn og intetkjønn	bergen_03gm vi va kannsj en a di førrste fakktisk i denne <u>gat`n</u> hvis ikke du kom så ringte folk innpå <u>døren</u> vi overtok <u>huset</u>
pronomen <i>jeg</i> motsvarer <i>eg</i>	bergen_03gm i de huse så <u>eg</u> ee e kåmmmer ifra
“-r- fering av trykklett –e til –a dvs. alle –er endelser blir –ar” (jf. Mæhlum og Røyneland 2012: 99)	bergen_03gm så då va de va de omm å jør å møte værannndre # de var ikkje <u>pesear</u> ikkje ikkje <u>mobilar</u> inngentinng
bruk av personlig pronomen <i>han</i> istedenfor pronomen <i>den</i>	bergen_03gm så fållk kåmm inn å lånte telefon utav åss å betalte fårr å lån <u>ann</u>
”stavelsen blir trukket sammen med grunnordet” (Hanssen 2010: 178) f.eks. <i>i grunnen</i> → <i>i grunn</i>	bergen_03gm å på låffte dær # me # <u>igruun</u> skråtak på på dætte huse hær

Tabell 3: Karakterisering av dialekten fra Bergen.

I dialektprøven fra Bergen brukte personen *skarre-r* og negasjonen *ikkje*. I tillegg brukte denne personen bare hankjønn og intetkjønn, noe som er typisk for bergensk (Mæhlum og Røyneland 2012: 99). Han brukte også pronomen *æ* som motsvarer *jeg* (Hanssen 2010: 177). Endelser *-er* i ubestemt form av flertall i substantiver ble uttalt som *–ar*. Mæhlum og Røyneland (2012: 99) kaller det for “-r-ferging av trykklett –e til-a”. Personen brukte personlig pronomen *han* istedenfor *den* og trakk stavelsen *–en* i ordet *i grunnen* slik at det ble uttalt *igruun* (jf. Hanssen 2010: 178).

5.3 Dialektprøven fra Tromsø

I en del dialekter fra Nord-Troms og Finnmark finnes det “tonemmotsetning” (Vanvik 1979:61 i Sandøy 1992:71). I dialekten fra Tromsø som i andre dialekter fra Nord-Troms og Finnmark er det ikke forskjell mellom tonem 1 og tonem 2 (Mæhlum og Røyneland 2012:114). Tabellen under viser karakteristiske trekk ved dialekten fra Tromsø som forekom i dialektprøven fra denne dialekten.

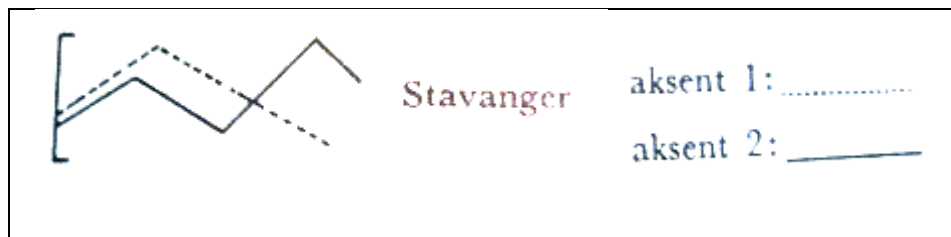
Dialekttrekk	Eksempler fra Nordisk dialektkorpus
<i>ikke</i> motsvarer <i>ikkje/kje</i>	tromsoe_03gm å demm kunn <u>kje</u> finne nåkka
senking av vokaler f.eks. <i>fisk</i> → <i>fesk</i>	tromsoe_03gm så vi va jo my å <u>fesska</u> å sånnt
pronomen <i>jeg</i> motsvarer <i>æ</i>	tromsoe_03gm vesst <u>æ</u> fikk ei krona så jekk sikkert kjikhosst`n åver
initial <hv> /v/ motsvarer <k> /k/ i spørreord	tromsoe_03gm menn da hadd æ i ett eiblikk <u>korr</u> att ikkje ho føllt me så hadde æ fak ktisk kassta n opp
bruk av personlig pronomen <i>han</i> istedenfor pronomen <i>den</i>	tromsoe_03gm æ fakktisk kassta n opp hann lå på gållve nå æ kåmm jæmm

Tabell 4: Karakterisering av dialekten fra Tromsø.

Mannen som snakket i denne dialektprøven brukte negasjonen *ikkje* som motsvarer *ikke*. Senking av vokaler var også til stede, hvor vokalen *i* synker til *e* som ble vist i eksemplet i tabellen over (Hanssen 2010: 64). Mannen bruker pronomenformen *æ* som tilsvarende pronomen *jeg*. Mannen uttalte initial /v/ i <hv> som /k/ <k> i spørreord (Hanssen 2010: 79). Personen brukte personlig pronomen *han* istedenfor *den*.

5.4 Dialektprøven fra Stavanger

Tonemrealisasjonen for denne dialekten ser slik ut:

Figur 6: Realisasjon av tonem 1 og 2 i dialekten fra Stavanger (Jensen 1969:90 i Sandøy 1992: 71).

Tabellen under presenterer dialektale trekk som var til stede i dialektprøven fra Stavanger:

Dialekttrekk	Eksempler fra Nordisk dialektkorpus
<i>skarre-r</i>	stavanger_04gk jentene hoppet jo mye st <u>R</u> ikk
<i>ikke</i> motsvarer <i>ikkje/kje</i>	stavanger_04gk eg fekk <u>kje</u> eget romm
pronomen <i>jeg</i> motsvarer <i>eg</i>	stavanger_04gk <u>eg</u> fekk kje eget romm
pronomen <i>dåkker</i> motsvarer <i>dere</i>	stavanger_04gk så kj hæiv du stæin i # ja paradis # seie <u>dåkkår</u> _ paradis _ ?
pronomen <i>vi</i> motsvarer <i>me</i>	stavanger_04gk få <u>me</u> bodde jo så tranngkt eg hadde jo kje eget romm
”lenisering” når <i>p, k, t</i> følger etter lang vokal	stavanger_04gk hållt me jømmele <u>g</u> en
<i>nede</i> motsvarer <i>nere</i>	stavanger_04gk så hadd eg æi veninnda så bodde to hus lenngår <u>nere</u> hu va enebarn

Tabell 5: Karakterisering av dialekten fra Stavanger.

Kvinnen i dialektprøven fra Stavanger brukte *skarre-r*, og *ikkje* som motsvarer *ikke*. Hun brukte også pronomen *eg*, *me* og *dåkker* som motsvarer pronomen *jeg*, *vi* og *dere* (Hanssen 2010: 179). I tillegg var “lenisering” til stede. Det betyr at konsonanter som *b, d, g* i stedet

forekommer som /p/, /k/, /t/ som følger etter lang vokal (Hanssen 2010: 72). Kvinnen brukte også ordet *nere* som motsvarer *nede*.

5.5 Dialektprøven fra Trondheim

Tabellen under presenterer dialekttrekk som var til stede ved dialektprøven fra Trondheim:

Dialekttrekk	Eksempler fra Nordisk dialektkorpus
apokope i presens av svake verb og i preteritum svake verb	trondheim_03gm å så <u>hussk</u> æ jo meget gått att æ # ee att de kåmm æ vet itt koffår dæmm <u>kallt</u> mæ nårr dæmm sto på døra da så <u>sjønnt</u> æ jo att de va dæmm
pronomen <i>jeg</i> motsvarer <i>æ</i>	trondheim_03gm <u>æ</u> vet de va ikke unnifårmert poltti
bruk av pronomen <i>dem</i> i subjektform	trondheim_03gm æ vet itt koffår <u>dæmm</u> kallt mæ de mæ dæmm kallt mæ fø Jesus nommer to da
initial <hv> /v/ motsvarer <k> /k/ i spørreord	trondheim_03gm æ vet itt <u>koffår</u> dæmm kallt mæ de mæ dæmm kallt mæ fø Jesus nommer to da
Palatalisering av alveolarene <i>l</i> og <i>n</i> som får <i>j</i> -klang (Mæhlum og Røyneland 2012: 80)	trondheim_03gm de va asså <u>all</u> familian såmm bodd dær da trur æ <u>hann</u> Jallis # fLytta inn
bortfall av <i>-r</i> i flertall i ubestemt form av substantiver av typen <i>unger</i> → <i>unga</i>	trondheim_03gm de jo så mye <u>onnga</u>

Tabell 6: Karakterisering av dialekten fra Trondheim.

I dialektprøven fra Trondheim var apokope til stede. Det vil si at “trykklett vokal i utlyd” faller bort bl.a. i presens og i svake verb i preteritum (Hanssen 2010: 63). Mannen brukte pronomen *æ* som motsvarer *jeg*, og pronomen *dem* i subjektform. Mannen uttalte initial /v/ i

<hv> som /k/ <k> i spørreord. I tillegg forekom det palatalisering av bl.a. /l/ og /n/ f.eks. i mannens uttale av *alle* og *han*. Det vil si at mannen brukte “lamino-postalveor” artikulasjon (Hanssen 2010: 75). Mannen uttalte substantiver i flertall i ubestemt form som *unga* istedenfor *unger*. Disse substantivene “blir danna utan utlydande –r” (Mæhlum og Røyneland 2012: 85).

5.6 Oppsummering

I dette kapitlet ble dialekttrekkene som var til stede i dialektprøvene beskrevet ved hjelp av eksempler fra transkripsjonen i korpusene. I tillegg ble tonemrealiseringene til dialektene fra Oslo, Bergen og Stavanger presentert. Tonemrealisering kan spille en viktig rolle i gjenkjennelse av en dialekt siden det er forskjell i realiseringen av tonem 1 og tonem 2 for dialekter fra f.eks. Oslo og Bergen (Skjekkeland 1997: 34). De fem dialektene skiller seg også når det gjelder uttale av vokaler, konsonanter, pronomener og bøyningsformer. I analysedelen av denne oppgaven (se kapittel 6.5) hvor informantenes svar presenteres, kommer det frem hvilke dialektale trekk som hjalp de polske og norske informantene med å lokalisere de utvalgte norske dialektene geografisk.

6 Analyse del I: Norske dialekter i lys av spørreundersøkelsen

Resultatene fra den empiriske delen av studien blir presentert i to deler. I den første delen analyseres svarene fra spørreundersøkelsen, og i den andre delen skal resultatene fra dialekttesten presenteres. Til slutt blir resultatene fra dialekttesten sammenstilt med svarene fra spørreundersøkelsen fordi denne typen sammenstilling kan gi en god innsikt i dialektproblematikken. Spørreundersøkelsen gir mye informasjon om informantene, mens dialekttesten viser hva slags resultater informantene oppnådde i lytteforståelsen av de utvalgte dialektene. Sammenstilling av data fra spørreundersøkelsen og dialekttesten kan gi antydninger på hva som kan ha hatt påvirkning på lytteforståelsen blant de polske informantene, f.eks. om det er noen sammenheng mellom lengden på informantenes opphold i Norge og deres resultater fra dialekttesten.

Først presenteres de demografiske dataene, altså informantenes alder, kjønn, studieretning, om de har bodd andre steder i Norge enn Oslo og hvor de har reist i Norge. Deretter skal Schumanns akkulturasjonsmodell (se 3.2.2) undersøkes i lys av informantenes svar. I tillegg skal informantenes språkbruk på jobb, på universitetet og hjemme analyseres, sammen med hvordan informantene selv ser på dialektproblemet. I denne delen av analysen ble det også tatt spesielt hensyn til at det er selvrapporterte data hvor informantene kunne ha over- eller underrapportere sine virkelige handlinger.

6.1 Oversikt over de polske informantene

Gjennom spørreundersøkelsen ble det samlet en stor mengde data. Det kan være vanskelig å sortere slik at man ”plukker opp” den mest vesentlige informasjonen for analysen. Dörnyei (2003: 75) viser at “særlig i kvalitativ studie kan man samle mye usortert data”. I denne studien ble data fra spørreundersøkelsen sortert slik at man kunne lage et bilde av de polske informantene basert på deres svar. Den største utfordringen ved en slik spørreundersøkelse er at informanter rapporterer informasjon om seg selv. Derfor er det vanskelig å kontrollere om informasjonen de gir er riktig objektivt sett. Dörnyei (2003: 12) mener at informanter bare svarer det de ønsker å si at de føler eller tror, og ikke nødvendigvis det de faktisk føler eller tror. Informanter vil gjerne bli sett i et godt lys f. eks. ved å overrapportere beundringsverdige

ting og underrapportere ting som de oppfatter som negative (ibid.). I tillegg kommer flere ulemper ved spørreundersøkelse inn i bildet. Først og fremst er det vanskelig å analysere et spørsmål hvis flere informanter unnlot å svare på det f.eks. fordi de ikke likte spørsmålet. Ved spørreundersøkelsen kan informanter også misforstå spørsmål og svare noe som er usant eller unøyaktig (Dörnyei 2003: 11). I denne situasjonen er det umulig for en forsker å verifisere sannheten av informantenes svar. Siden spørreundersøkelsen i denne studien inneholdt 49 spørsmål og varte i ca. 20 minutter kan også "trøtthetseffekt" (eng. "fatigue effect") ha forekommet, det vil si at informanter kan begynne å være mindre nøyaktige med sine svar mot slutten av spørreundersøkelsen (Dörnyei 2003: 14).

6.1.1 Bakgrunn

Alder og kjønn

Det har blitt påvist at *sosiale faktorer* som for eksempel *alder* eller *kjønn* kan ha påvirkning på andrespråkstilegnelse (Ellis 2008: 323). Det er lettere for yngre andrespråksinnlærere å tilegne seg språk (ibid.). Grunnen til det kan være at "yngre andrespråksinnlærerens identitet er mindre truet av normer i målspråket" (ibid.). I denne studien var 9 av 10 polske informanter i alderen mellom 20 og 30 år, mens en var litt under 40 år gammel. Alle informantene har bodd i Norge mellom 3 og 10 år. Derfor er det mulig at *alder* kunne ha påvirket norsktilegnelsen til informantene som deltok i denne studien. Allikevel skal denne oppgaven ikke fokusere på forståelse av norske dialekter i forhold til alder, men i stedet i forhold til hvor lenge informantene har bodd i Norge. Grunnen til det var at det ikke var nok variasjon i alder blant informantene til å kunne si noe meningsfullt om det.

Når det gjelder kjønn finnes det studier som viser at kvinner i gjennomsnitt tilegner seg andrespråk lettere enn menn, men det finnes andre studier som viser at det er menn som gjør det bedre (Ellis 2008: 323). Denne studien skal ikke gå dypere inn i problemstillingen om kjønn kunne ha påvirket resultatene av forståelse av norske dialekter. I denne studien deltok 7 kvinner og 3 menn.

Studier

Blant informantene som deltok i denne studien var det studenter av bl.a. lingvistikk, informatikk, sosiologi og pedagogikk. Informantene var studenter på bachelor-nivå eller

master-nivå, eller de var ferdige med studiene. Blant informantene var det også to personer som rapporterte at de studerer eller har studert norsk på høy på universitetet eller høyskole.

Tidligere bosted i Norge

Alle informantene bodde i Oslo-området da de ble testet. 6 av 10 personer rapporterte at de hadde bodd på andre steder i Norge før. 5 av disse hadde bodd i et annet sted på Østlandet mens en person hadde bodd på Sørlandet.

Reiser i Norge

Informantene ble spurt om i hvilke deler av Norge de har vært. Informantene kunne krysse av på flere alternativer: Vestlandet, Sørlandet, Trøndelag eller Nord-Norge. Alle informantene bodde på Østlandet under studien og derfor kunne informantene ikke velge dette i denne delen av spørreundersøkelsen. Tabellen under viser informantenes svar.

Spørsmål 49 "Hvor har du vært i Norge? Det antas at du bor på Østlandet"

	Vestlandet	Sørlandet	Trøndelag	Nord-Norge
P1	x	x	x	x
P2	x	x	x	x
P3		x	x	
P4		x		
P5	x	x	x	
P6	x	x	x	x
P7				x
P8				x
P9	x	x	x	x
P10		x		x

Tabell 7: Informantenes rapportering om reise i Norge.

Fire (P1, P2, P6, P9) av ti informanter har vært i alle deler av Norge. Informant P5 har vært i alle deler av Norge unntatt Nord-Norge. Informant P3 hadde på Sørlandet og i Trøndelag mens informant P10 hadde vært på Sørlandet og Nord-Norge. Tre informanter (P4, P7, P8)

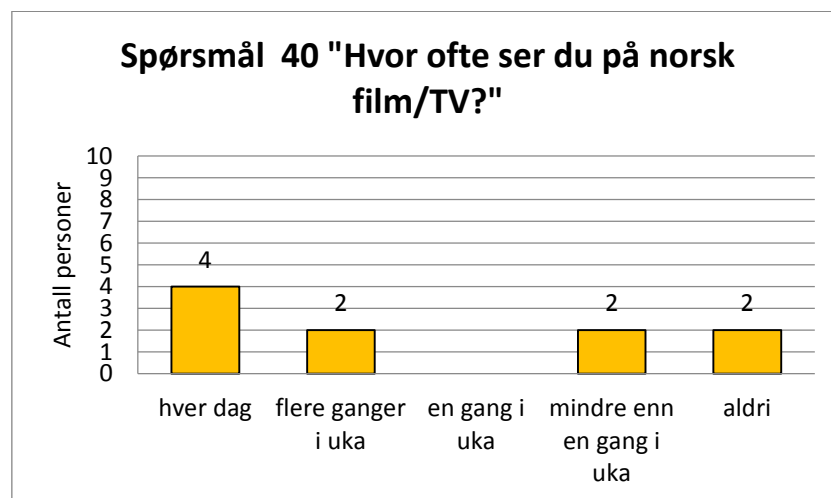
har bare vært i en del av Norge i tillegg til Østlandet. De fleste har vært på Sørlandet (8 personer) mens bare fem har vært på Vestlandet.

6.1.2 Schumanns akkulturasjonsmodel

I kapittel 3.2.2 ble Schumanns akkulturasjonsmodel beskrevet. Akkulturasjon er en variabel som inneholder *sosiale* og *affektive variabler* (Schumann 1981: 29). Jeg skal se nærmere på de sosiale variablene i forhold til det som ble rapportert av de polske informantene.

Assimilasjon, opprettholdelse, adaptasjon

Schumann nevner tre strategier som er relevant for andrespråksinnlæring: *assimilasjon*, *opprettholdelse*, *adaptasjon* (Schumann 1981: 30). En del av adaptering kan selvfølgelig foregå gjennom kultur f.eks. massemedia. I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om hvor ofte informantene ser på norsk film eller TV. Resultatene kan gi en indikasjon på i hvilken grad informantene er interessert i norsk kultur. TV er en kilde for bedre forståelse av norsk kultur og for forbedring av lytteforståelse. Figuren under viser informantenes svar:

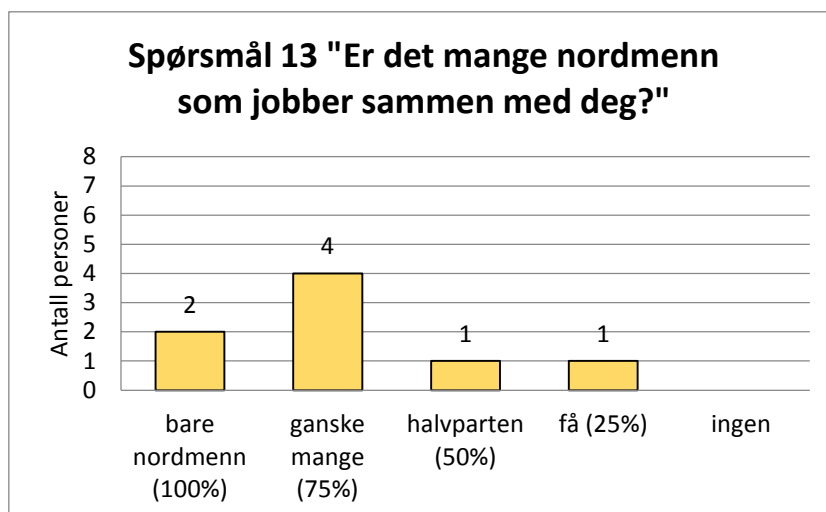
Figur 7: Rapporterte svar på spørsmål om hvor ofte informantene ser på norsk film/TV.

Fire informanter rapporterte at de ser på norsk film eller TV hver dag mens to personer gjør det flere ganger i uka. To personer ser på norsk TV eller film mindre enn en gang i uka og to informanter gjør aldri det. Det betyr at mer enn halvparten av informantene (6 personer) ser

på TV flere ganger i uka eller oftere, mens resten rapporterer de gjør det kun sjelden eller aldri.

Innhegning

Schumann (1981: 30) nevner *innhegning* (eng. *enclosure*) som en faktor som kan påvirke språkinnlæring. Ifølge Schumann er det enklere for andrespråksinnlærere å tilegne seg språk hvis de deler sosiale arenaer som f.eks. kirker, skoler og arbeidsplass med morsmålsbrukere. Det er viktig å legge merke til at alle informantene i denne studien studerer eller hadde studert ved et norsk universitet på norsk i Norge og derfor studerer eller studerte de mest sannsynlig sammen med mange nordmenn. 8 av 10 informanter hadde jobb på tidspunktet da de ble testet. Figuren under viser hvor mange nordmenn informantene jobbet sammen med:

Figur 8: Rapporterte svar på spørsmål om det er mange nordmenn som jobber sammen med informantene.

Fire informanter rapporterte at de jobber med ganske mange nordmenn (ca. 75% av alle ansatte). To informanter jobber bare med nordmenn. En person rapporterte at halvparten av personene som jobber med ham eller henne er nordmenn og en informant rapporterte at det er få nordmenn som jobber med henne eller ham og de utgjør ca. 25% av alle ansatte.

Kongruens

Ifølge Schumann (1981: 31) er det slik at "if the two cultures are similar then social contact is more likely and second-language learning will be facilitated". Det betyr at hvis polsk og norsk

kultur er ganske like så er det stor sannsynlighet for sosial kontakt med nordmenn, og at denne situasjonen kan ha en positiv påvirkning på polakkers norskkunnskaper. I spørreundersøkelsen skulle informantene svare på spørsmål om hvor stor forskjell det er mellom polsk og norsk kultur. Dette skulle sjekke hvordan de oppfatter forskjellen. Figuren under viser resultatene:

Figur 9: Rapporterte svar på spørsmål om hvor stor forskjell det er mellom norsk og polsk kultur.

8 av 10 informanter har rapportert at det er "noen forskjeller mellom polsk og norsk kultur". To personer rapporterte at det er "stor forskjell". Ingen av informantene krysset av at det er små eller ingen forskjeller.

Holdning

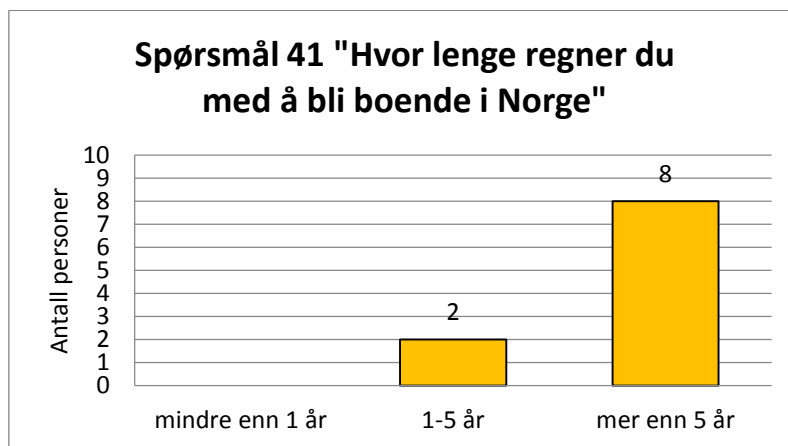
Schumann påpeker på at hvis en gruppe andrespråksinnlærere er positivt innstilt til gruppen av morsmålsbrukere er det enklere å lære språket (Schumann 1981: 31). Siden denne oppgaven omhandler forståelse av norske dialekter, ble det stilt spørsmål om informantene ønsker å bli kjent med flere nordmenn som snakker forskjellige dialekter. Hvis de ønsker det kan man også anta at de er positivt innstilt til å bli kjent med flere nye dialekter. Alle informantene svarte ja på dette spørsmålet.

Ønsket oppholdstid

Ifølge Schumann (1981: 31) er også ”ønsket oppholdstid” en variabel som kan ha påvirkning på andrespråksinnlæring. Schumann (ibid.) forklarer at:

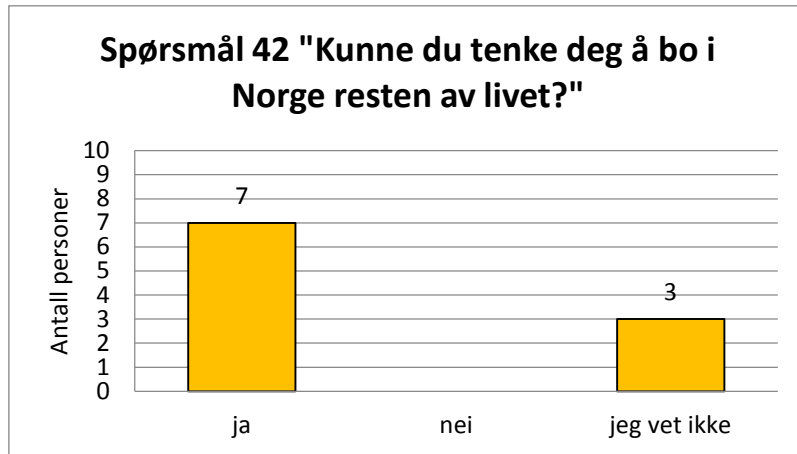
”if the 2LL group intends to remain for a long time in the target language area, it is likely to develop more extensive contacts with the TL group. Therefore, an intended lengthy residence in the target language area would tend to promote second-language learning”.

Det vil si at hvis en norskinnlærer vil bo lenge i Norge, vil han eller hun sannsynligvis ønske å forbedre sine språkferdigheter. Spørreundersøkelsen inneholdt to spørsmål angående framtidig opphold i Norge. Det første spørsmålet handlet om hvor lenge informantene regner med å bli boende i Norge. Figuren under viser informantenes svar på dette spørsmålet:

Figur 10: Rapporterte svar på spørsmål om hvor lenge informantene regner med å bli boende i Norge.

8 av 10 polske informanter vil bo i Norge i mer enn fem år. Det er bare to personer som vil bo i Norge mellom ett og fem år. Ingen har planer om å flytte innen ett år. Informantene ble også spurt om de kunne tenke seg å bo i Norge resten av livet. Tabellen under presenterer svarene.

Figur 11: Rapporterte svar på spørsmål om informantene kunne tenke seg å bo i Norge resten av livet.

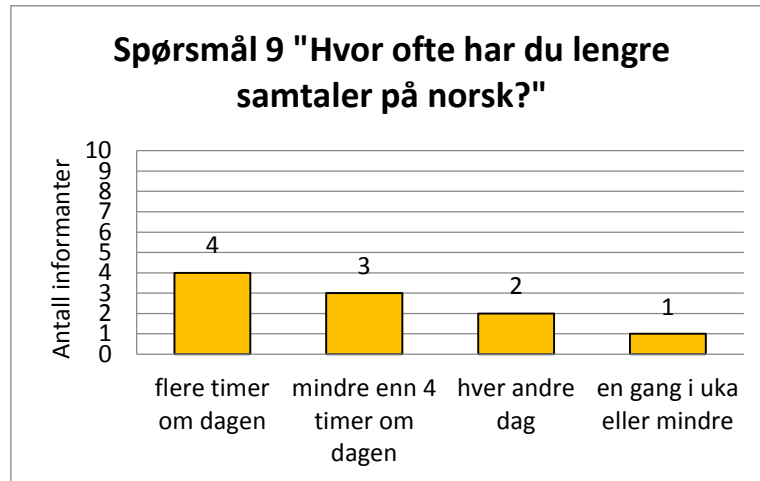
7 av 10 polske informanter kunne tenke seg å bo i Norge resten av livet, mens 3 personer svarte at de ikke kan svare på det. Ingen av informantene har svart "nei".

6.2 Språkbruk blant de polske informantene

Spørreundersøkelsen inneholdt spørsmål om hvor ofte de polske informantene snakker norsk. I tillegg var det spørsmål angående språkbruk på universitetet, på jobben og hjemme i Norge. Dette kan si mye om hvor ofte de har kontakt med norsk og med nordmenn.

Norskbruk

Alle informantene fikk spørsmål angående deres norskbruk. Dette spørsmålet skulle bidra til å belyse i hvilken grad informantene bruker norsk aktivt. Informantene skulle rapportere hvor ofte de har lengre samtaler på norsk, uten å regne med ubetydelige samtaler som f.eks. når de skal betale i butikken. De hadde fire alternativer: flere timer om dagen, mindre enn fire timer om dagen, hver andre dag, en gang i uka eller mindre. Figuren under viser resultatene:

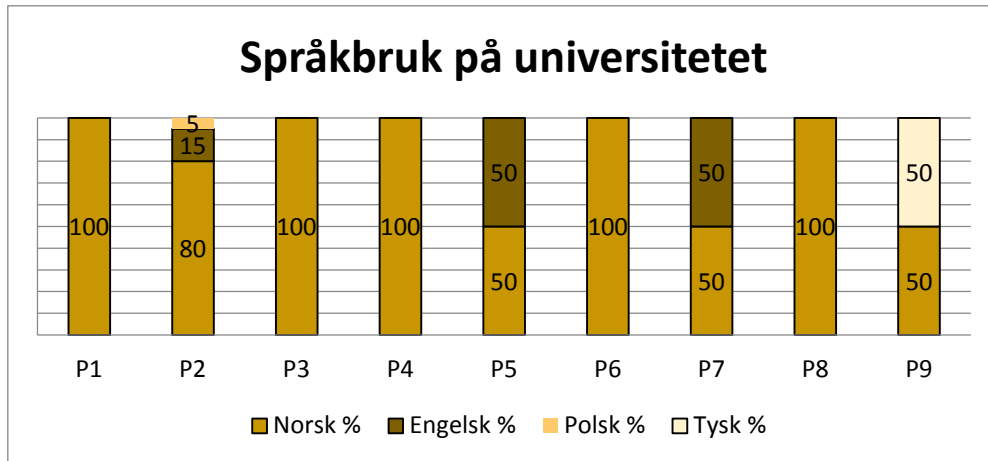

Figur 12: Rapportert norskbruk blant de polske informantene.

Fire av 10 informanter snakker norsk flere timer om dagen. Tre personer snakker mindre enn fire timer om dagen. To personer snakker norsk hver andre dag og en person snakker norsk en gang i uka eller mindre. Til sammen rapporterte 7 av 10 informanter at de har lengre samtaler på norsk hver dag.

På universitetet

Universitetet kan være et sted hvor de polske informantene kan møte språkbrukere og bruke norsk aktivt. Siden de studerer eller studerte på norsk, har de også hatt forelesninger på norsk. Fra disse faktaene kan man anta at informantene har stor kontakt norsk. Et unntak er personer som studerer andre språk enn norsk. En informant svarte ikke på dette spørsmålet. Grunnen til det var at denne informanten allerede var ferdig med utdanningen når han eller hun ble testet. Figuren under viser resultatene:

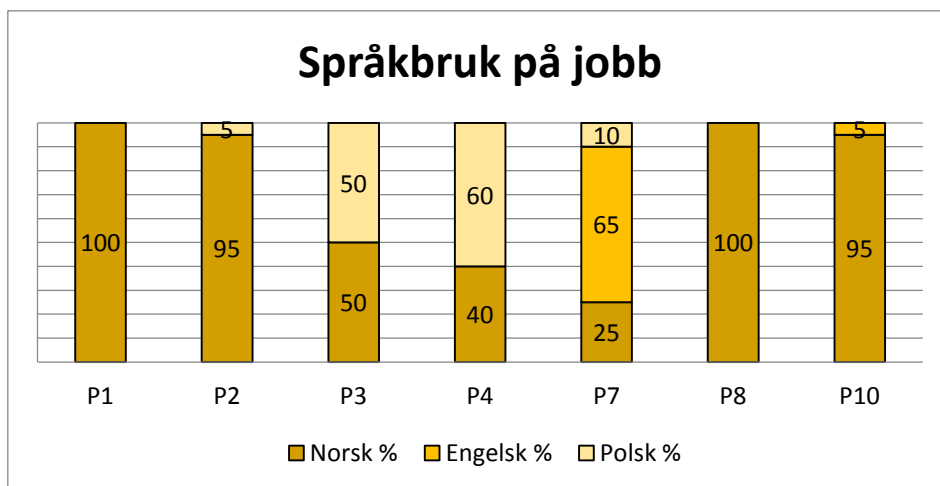
Figur 13: Rapportert språkbruk på universitetet blant de polske informantene.

Fem av ni personer bruker kun norsk på universitetet. En person (P2) snakker nesten alltid norsk (80%) og to personer (P5 og P7) snakker norsk halvparten av tiden. En informant (P9) rapporterte at han eller hun bruker stort sett tysk fordi vedkommende studerer tysk. To personer (P5 og P7) snakker engelsk halvparten av tiden på universitetet. En person (P2) snakker i tillegg til norsk, litt engelsk og litt polsk.

Det er også interessant å vite om informantenes lærere snakker forskjellige dialekter (spørsmål 23 i spørreundersøkelsen). En informant kunne ikke svare på dette fordi han eller hun ikke var student lenger. 7 av 9 informanter som svarte på dette spørsmålet i spørreundersøkelsen rapporterte at deres lærere snakker forskjellige dialekter på universitetet. Informantene ble også spurt om de har opplevd at de har hatt problemer med å forstå lærere som snakket dialekt. På dette spørsmålet var det 6 av 9 informanter som svarte at de har hatt eller har problemer med å forstå lærere som snakker dialekt.

På jobb

Arbeidsplass kan også være et viktig sted ved siden av universitetet hvor andrespråksinnlærere kan møte morsmålsbrukere. På jobben kan informantene møte nordmenn fra forskjellige deler av Norge. Blant informantene var det 7 personer som hadde jobb ved siden av studiene. Figuren under viser språkbruken de rapporterte om på jobb:

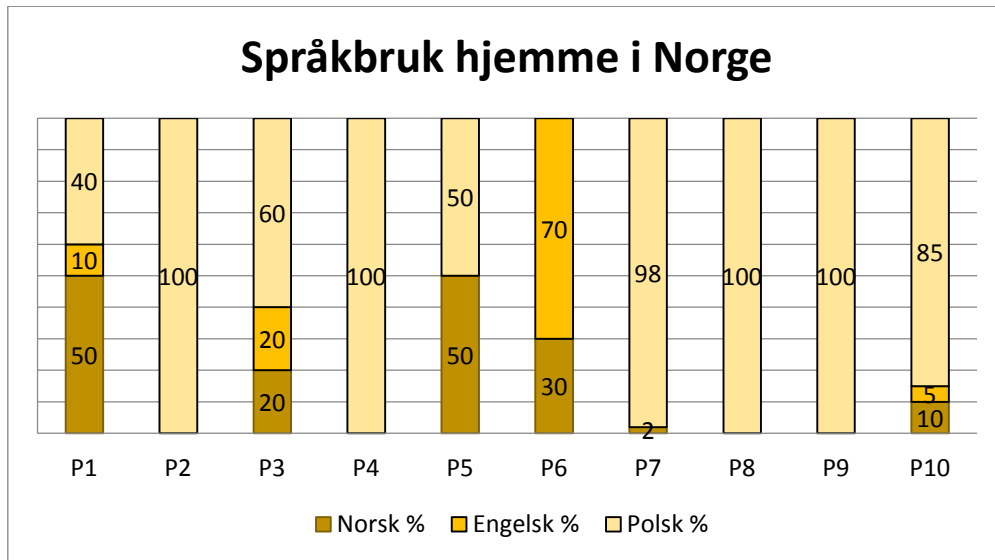
Figur 14: Rapportert språkbruk på jobb blant de polske informantene.

Informantene hadde forskjellige typer jobb. En var servitør, to jobbet i barnehage, en var tolk, en jobbet som programmerer og to var kundekonsulenter. Det er to personer som bare snakker norsk på jobb (P1 og P8). To andre informanter snakker nesten bare norsk (P2 og P10). Informant P3 snakker halvparten norsk og halvparten polsk på jobben sin. Informant P4 rapporterte at han eller hun snakker litt mer polsk (60%) enn norsk (40%) på jobb. En informant var servitør og snakket mye engelsk (65%), i tillegg til litt polsk og norsk.

Informantene skulle også svare på spørsmål (nummer 14) om deres kolleger snakker forskjellige dialekter. 3 av 7 personer rapporterte at deres kolleger snakker forskjellige dialekter. Informant P1 rapporterte at hans eller hennes kolleger snakker bergensk og dialekter fra Sørlandet. Kollegene til informant P2 snakker osломål og bergensk mens kollegene til informant P8 snakker bergensk.

Hjemme

Informantene skulle også rapportere sin språkbruk hjemme i Norge. Figuren under viser informantenes svar:

Figur 15: Rapportert språkbruk hjemme i Norge blant de polske informantene.

Fire av ti personer rapporterte at de bare bruker polsk hjemme. En person (P7) bruker nesten alltid polsk. En informant (P6) bruker stort sett engelsk og litt norsk, og det er også den eneste personen som ikke snakker polsk hjemme. Informant (P5) bruker i lik grad polsk og norsk hjemme. Informant (P1) bruker 50% norsk, 40% polsk og 10% engelsk. 8 av 10 personer bruker polsk halvparten av tiden eller mer. Fem personer bruker ikke norsk hjemme i det hele tatt. To av informantene bruker norsk halvparten av tiden. En person bruker norsk 30% av tiden, en annen person 20% og en 10%. Kort sagt er det polsk som dominerer i språkbruk hjemme blant informantene.

Informantene skulle også svare på spørsmål (nummer 15 i spørreundersøkelsen) om deres norske venner snakker forskjellige dialekter. En person unnlot å svare på dette spørsmålet. Fire av ni personer svarte at deres venner snakker forskjellige dialekter. De nevnte forskjellige dialekter fra hele Norge. Fem av ni personer svarte at deres venner ikke snakker forskjellige dialekter.

Forståelse av svensk og dansk

Informantene skulle svare på spørsmål om i hvilken grad de føler at de forstår svensk og dansk. Skalaen hadde fem grader som informantene kunne velge mellom. I tillegg kunne de krysse av ”vet ikke”.

De polske informantene har ikke fått noen formell opplæring i svensk eller dansk på norskurs. Allikevel er det ganske sannsynlig at de møter personer som snakker svensk eller dansk i Norge. Ved dette spørsmålet måtte informantene vurderer seg selv og derfor er svarene veldig subjektive. Figuren under viser hvor godt informantene føler at de forstår svensk:

Figur 16: Rapportert forståelse av svensk blant de polske informantene.

Fire informanter krysset av at de forstår svensk verken bra eller dårlig. To personer rapporterte at de forstår svensk ganske dårlig. Fire personer følte at de forstår svensk dårlig. Det var ingen som følte at han eller hun forstår svensk bra eller ganske bra. Informantene skulle også svare på et tilsvarende spørsmål angående dansk. Figuren under viser resultatene:

Figur 17: Rapportert forståelse av dansk blant de polske informantene.

Fem personer rapporterte at de forstår dansk dårlig. Fire personer mente at de forstår dansk ganske dårlig og en person følte at han eller hun forstår dansk verken bra eller dårlig. Ingen av informantene krysset av på ”vet ikke”.

6.3 Norskkurs

Informantene lærte seg norsk på forskjellige måter før de tok ”test i norsk- høyere nivå”. Fire informanter hadde ikke hatt noen formell opplæring i norsk, men har lært seg språket på egenhånd. To personer hadde studert norsk på universiteter i Polen. Tre personer hadde gått på norskkurs i Norge, og en person hadde gått på norskkurs både i Polen og i Norge.

Ett av spørsmålene (nummer 32) i spørreundersøkelsen handlet om informantene har lært noe om norske dialekter på norskkurs. Blant de to personene som studerte norsk på polske universiteter har begge lært om norske dialekter. Blant de fire personene som gikk på norskkurs i Norge har to personer også lært om norske dialekter på norskkurset. En har ikke hatt noen undervisning om dialekter, mens en person rapporterte at han eller hun ikke husker om det var noe om norske dialekter på kurset.

Ved et annet spørsmål (nummer 33) ble informantene spurt om hvor mye trening de har fått i å høre på norske dialekter på norskkurs. Figuren under viser informantenes svar:

Figur 18: Rapportert vurdering av trening i å høre på norske dialekter på norskkurs blant de polske informantene.

Fire av seks informanter rapporterte at de nesten ikke hadde noen trening i å høre på norske dialekter på norskkurs. En person hadde litt trening og en person hadde ingen trening. Dette er selvrappporterte vurderinger og derfor er det vanskelig å verifisere hvorvidt det stemmer. Men

det kan se ut til at mine informanter har fått lite eller ingen trening i å høre på norske dialekter i sin norskopplæring.

På spørsmål (nummer 34) om det burde være flere øvelser i å høre på norske dialekter svarte 5 av 6 personer som hadde formell opplæring i norsk ”ja”. En person svarte ”jeg vet ikke”. Ingen svarte ”nei”. For å oppsummere kan man si at informantene som har fått formell opplæring i norsk rapporterte at de har fått lite øvelse i norske dialekter og de fleste mente at det burde være mer øvelse i dette.

6.4 Forståelse av norske dialekter

Denne studien skulle finne ut hva slags forhold informantene har til norske dialekter. Informantene ble derfor spurt om hvor bra de selv tror de forstår norske dialekter generelt. Figuren under viser resultatene:

Figur 19: Rapportert vurdering av i hvilken grad de polske informantene forstår norske dialekter.

Fire informanter mener at de verken forstår norske dialekter bra eller dårlig. Tre personer mente at de forstår dialekter ganske dårlig. To personer mente at de forstår dem ganske bra og en person rapporterte at han eller hun forstår norske dialekter dårlig.

Vanskeligste dialekter

Informantene ble spurt om å skrive hvilken dialekt eller hvilke dialekter de synes det er vanskeligst å forstå og hvorfor. To personer unnlot å svare på dette spørsmålet. Tabellen under viser informantenes svar på spørsmål (nummer 20 i spørreundersøkelsen):

Informant	Dialekt	Forklaring
P1	”nynorsk” ⁶	<i>Dialekten inkluderer en del ord jeg ikke kan</i>
P2	fra Trondheim	Ingen forklaring
P3	fra Møre og Romsdal	<i>Mange forkortelser, andre pronomen, palatalisering</i>
P5	fra Vestlandet	<i>På grunn av ”r” og tonefall</i>
P6	fra Bergen	Ingen forklaring
P7	fra Sørlandet	<i>Disse dialektene ligner på dansk</i>
P9	fra Stavanger	<i>Snakker ”mykt” og alle ord blir til ett</i>
P10	de fleste dialektene	<i>Høres som helt andre språk</i>

Tabell 8: Vanskeligste dialekter ifølge de polske informantene.

Informantene listet opp dialektene på forskjellige måter. Informantene skrev områder, kommuner eller byer. Dialektene fra Trondheim, Bergen og Stavanger ble vurdert som de vanskeligste. Informant P5 skrev at dialektene fra Vestlandet er de vanskeligste mens informant P7 pekte på Sørlandet. En person (P1) skrev at ”nynorske dialekter” er de vanskeligste og mener sannsynligvis de dialektene som ligger nær opp til det vedkommende oppfatter som nynorsk. Informantene pekte på både tonefall og ordforråd som faktorer som gjør dialektene vanskelig å forstå. For dialektene fra Bergen og Trondheim ble det ikke gitt noen forklaring på hvorfor informantene mente at disse er vanskelige å forstå.

⁶ Her mente informanten mest sannsynlig ”nynorsknære dialekter”

Pene og stygge dialekter

På spørsmål nummer 18 skulle informantene liste opp norske dialekter som de anså som ”pene” eller ”stygge”. Tabellen under viser resultatene:

Informant	pene dialekter	stygge dialekter
P1	<i>fra Kristiansand og Bergen</i>	<i>fra Fredrikstad</i>
P2	<i>jeg liker alle dialekter</i>	
P3	<i>fra Østlandet</i>	<i>fra Møre og Romsdal, Rogaland</i>
P4	<i>nordnorsk</i>	<i>trøndersk</i>
P5	<i>fra Stavanger, Sørlandet, Nord-Norge</i>	<i>fra Trondheim</i>
P6	<i>fra Tromsø og Oslo</i>	<i>trøndersk, bergensk</i>
P7	<i>fra Trondheim</i>	<i>ingen dialekt er stygg</i>
P8	Ingen svar	Ingen svar
P9	<i>fra Stavanger</i>	Ingen svar
P10	<i>fra Volda</i>	<i>fra Sørlandet og Vestlandet</i>

Tabell 9: Pene og stygge dialekter ifølge de polske informantene.

De polske informantene listet opp både byer, områder og spesifikke dialektene fra Bergen, Trondheim og Stavanger ble klassifisert som både pene og stygge dialekter av forskjellige informanter. To (P5 og P6) personer kvalifiserte nordnorske dialekter som pene, mens ingen kvalifiserte dem som stygge.

Forbedring av forståelse av dialekter

Informantene listet opp forslag til hvordan de kan forbedre sin forståelse av dialekter (spørsmål 21 i spørreundersøkelsen). Ikke alle informantene svarte på dette spørsmålet. Tabellen under viser forslagene:

Informant	informantenes forslag
P1	<i>jeg sammenligner nynorskord med bokmål og jeg har husket en del karakteristiske ord</i>
P2	<i>jeg bør lytte til samtaler mellom folk som snakker dialekt</i>
P3	<i>man burde spisse ørene, se på TV og høre på radio</i>
P4	<i>man bør se på TV</i>
P5	<i>man bør høre mer på dialekter</i>
P7	<i>dessverre ingenting</i>
P9	<i>jeg spør når jeg ikke forstår</i>
P10	<i>jeg spør om å si igjen sakte</i>

Tabell 10: Informantenes forslag på hvordan man kan forbedre forståelse av norske dialekter.

Informantene gir forskjellige forslag til hvordan man kan forbedre forståelse av norske dialekter. Informant P3 og P4 mener at man bør høre mer på dialekter f.eks. på TV eller når folk snakker. Informant P9 og P4 foreslår at man bør spørre den som snakker om å gjenta det man ikke har forstått.

Utfordringer ved norske dialekter

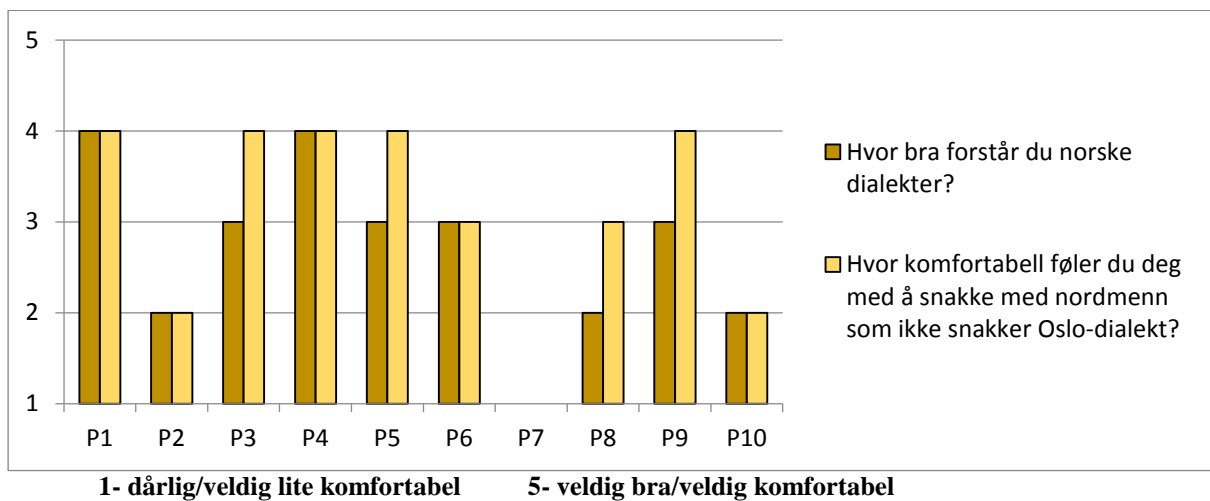
Informantene skulle rapportere i hvilken grad de føler seg komfortable med å snakke med nordmenn som ikke snakker oslodialekt. Her er resultatene:

Figur 20: Rapportert vurdering av om informantene er komfortable med å snakke med dialektbrukere utenfor Oslo.

Halvparten av informantene føler seg komfortable med å snakke med nordmenn som ikke snakker oslodialekt. To informanter rapporterte at de føler seg verken veldig komfortable eller ukomfortable. To andre informanter føler seg lite komfortable og en person føler seg veldig lite komfortabel.

Tabellen under viser en sammenstilling av informantenes svar på hvor bra de føler at de forstår norske dialekter, og hvor komfortable de føler seg med å snakke med nordmenn som snakker dialekt.

Figur 21: Sammenstilling av informantenes svar angående deres forståelse av norske dialekter og om de er komfortable med å snakke med nordmenn som ikke snakker oslodialekt.

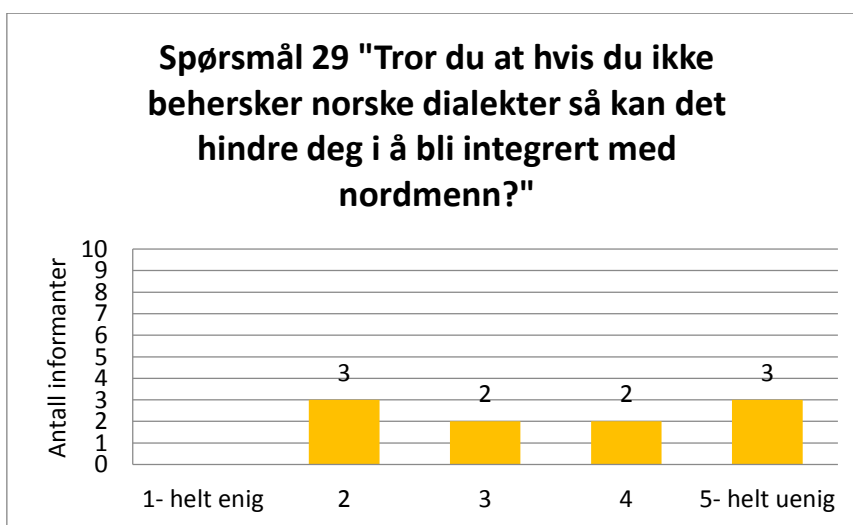
For halvparten av informantene var det samsvar mellom hvor komfortable de føler seg med å snakke med nordmenn som snakker dialekt, og hvor bra de føler at de forstår norske dialekter. Informant P3, P5 og P9 rapporterte at de føler seg komfortable med å snakke med dialektbrukere selv om de ikke føler at de forstår dialekter bra. P8 føler seg verken komfortabel eller ukomfortabel, men han eller hun rapporterer dårlig forståelse av norske dialekter.

Informantene ble spurt om de noen gang har opplevd at de har misforstått en nordmann fordi vedkommende snakket en vanskelig dialekt. 7 av 10 informanter har opplevd dette. To av informantene rapporterte at de ikke husker en slik situasjon mens en person ikke har opplevd den slags situasjonen noen gang. Når informantene ble spurt om de har opplevd at det var umulig å snakke med noen fordi personen snakket en vanskelig dialekt, så svarte 6 av 10

informanter at de ikke har opplevd det, mens 4 av 10 svarte at de har opplevd en slik situasjon. 8 av 10 informanter mente at dialektproblemer ikke har hindret dem i å bli kjent med en person, mens to informanter mente at dialektproblemer har hindret dem.

Integrering

Informantene ble også spurt om de tror at det kan hindre ham eller henne i å bli bedre integrert med nordmenn hvis noen ikke behersker norske dialekter. Figuren under viser resultatene:

Figur 22: Rapporterte svar på spørsmål angående integrering blant de polske informantene.

Tre informanter var enige med denne påstanden, mens 3 andre informanter var helt uenige. To personer var uenige, og to personer var verken enige eller uenige. Det var ganske stor variasjon i svarene på ved dette spørsmålet.

6.5 Oppsummering

Først og fremst er det viktig å merke seg at informantene kan ha over- eller underrapportert sine virkelige handlinger og derfor må man ta hensyn til det i analysen av svarene. De polske informantene har reist i Norge i forskjellig grad. Nesten halvparten av informantene har vært på Vestlandet, Sørlandet, Trøndelag og i Nord-Norge. Allikevel er det vanskelig å si i hvilken grad de hadde kontakt med dialektene på de forskjellige stedene de reiste til. Man kan anta at

de fleste informantene har noe kunnskap om Norges geografi og kanskje om forskjellige dialekter som de møtte under reiser. I forhold til Schumanns akkulturasjonsmodell viste det seg at når det er litt over halvparten av de polske informantene som ser på norsk TV eller norske filmer minst en gang i uka. De kan tyde på at litt mer enn halvparten av informantene er interessert i norsk kultur. 8 av 10 polske informanter vil bo mer enn fem år i Norge og 7 av 10 personer kunne tenke seg å bo i Norge resten av livet. Disse svarene kan tyde på at de fleste informantene har veldig gode forutsetninger for å tilegne seg norsk og er bra integrert med nordmenn. Informantenes svar viser at mange av dem er veldig åpne mot norsk kultur, Norge og nordmenn. Det kan ha en positiv virkning på deres norsktilegnelse.

Informantene bruker norsk i forskjellig grad men 7 av 10 informanter rapporterte at de har lengre samtaler på norsk hver dag. Det vil si at de er aktive brukere av norsk språk. Mer enn halvparten av informantene rapporterte at de har opplevd å ha problemer med å forstå lærere som snakker dialekt på universitetet eller høyskolen. De fleste informantene snakker polsk hjemme i Norge. Siden de har polsk som morsmål kan man anta at de bruker sitt morsmål hjemme i Norge i stor grad. Allikevel viste det seg at hvilket språk de bruker hjemme kan være avhengig av forskjellige faktorer og familiære forhold. Hvis man bor kollektivt i et internasjonalt miljø kan man være nødt til å bruke f.eks. engelsk. Fire av ni personer rapporterte at deres venner snakker dialekt. Det som er vanskelig med denne typen spørsmål er at man ikke vet hvor mange norske venner informantene har, eller hvor gode informantenes kunnskaper om dialekter er. Derfor kan deres svar være misvisende. Det kan godt være at de egentlig ikke har norske venner, eller at alle vennene deres egentlig snakker oslodialekt. En annen mulig forklaring er at informantene ikke vet at deres venner snakker forskjellige dialekter. Når det gjelder forståelse av dansk og svensk, føler informantene at de forstår dansk dårligere enn svensk, og at de forstår begge disse språkene ganske dårlig. Det kan være sant at de forstår disse språkene dårlig, men det kan også hende at de har dårlig selvtilit i forhold til forståelse av disse språkene siden de ikke har fått formell opplæring i dem. Informantene hadde forskjellige typer jobber og språkbruken deres kan være avhengig av hvilken jobb de har. For eksempel kan man jobbe i et miljø med mange andre kolleger som ikke har norsk som morsmål.

Det viste seg at de polske informantene hadde forskjellige vurderinger av hvilke dialekter er ”pene” og ”stygge”, og deres vurderinger var subjektive ofte og motstridende. Det er mulig at slike vurderinger av om en dialekt er pen eller stygg kan påvirke forståelsen av norske

dialekter fordi det kan påvirke om man er interessert i å lære en gitt dialekt. I tillegg listet de polske informantene bare opp de dialektene de hadde kjennskap til, og det er vanskelig å si hvor mange norske dialekter de kjenner til. Informantene viser at noen kan føle seg komfortable med å snakke med nordmenn som ikke snakker oslodialekt selv om de vurderer sin forståelse av dialekter som dårlig. Det viser at egen vurdering av dialektforståelse ikke nødvendigvis trenger å ha noen direkte sammenheng med følelsen av å være komfortabel med å snakke med en person som snakker en annen dialekt enn oslodialekt. Dette viser at informantene ikke oppfatter det som en "ansiktstruende" (eng. "face-threatening") situasjon når de ikke forstår noens dialekt (Spencer-Oatey og Franklin 2009: 110). Informantene var i forskjellig grad enige eller uenige med påstanden om at manglede kunnskap om dialekter kan hindre informantenes integrering med nordmenn. Grunnen til det kan være at hver enkel informant har forskjellige opplevelser med norske dialekter. Det kan godt være at hvis noen har store problemer med å forstå dialekter, så føler han eller hun seg samtidig lite integrert.

Denne delen av analysen var basert på data fra spørreundersøkelsen. I neste kapittel blir resultatene fra dialekttesten presentert og sammenstilt med disse dataene.

7 Analyse del II: Norske dialekter i lys av dialekttesten

Denne delen av analysen fokuserer på resultatene av dialekttesten. Først kommer en gjennomgang av hvordan dialekttesten ble kodet, og hvordan *inter-koder reliabilitet* ble målt for å sjekke om kodingen av testen var en mulig feilkilde. I avsnitt 7.2 skal resultatene fra spørsmål angående dialektforståelse presenteres, først blant kontrollgruppen bestående av nordmenn, og så blant målgruppen bestående av polakker. I tillegg skal det undersøkes om oppgavetype kunne spille en rolle for resultatene som informantene oppnådde på testen. I avsnitt 7.3 skal forståelsen av enkelte dialekter blant informantene undersøkes nærmere for å finne ut hvilken dialekt de polske informantene forstod best og hvilken de forstod dårligst. I avsnitt 7.4 beskrives i hvilken grad de norske og de polske informantene klarte å lokalisere dialektene fra testen geografisk. I avsnitt 7.5 skal svarene til informantene angående lokalisering av enkelte dialekter analyseres. Til slutt blir data fra spørreundersøkelsen sammenstilt med data fra dialekttesten for å se på eventuelle sammenhenger mellom resultatene på dialekttesten og informantenes bakgrunn. Målet med dette er å finne faktorer som kan ha hatt påvirkning på informantenes forståelse av dialekter. Disse faktorene kan være f.eks. informantenes dialektale ordforråd, ordgjenkjennelse, oppholdslengde i Norge og ”fortrolighetseffekten”.

7.1 Poengfordeling ved dialekttesten

Siden jeg selv lagde dialekttesten og fordelte poeng for informantenes svar, kan resultatene ha blitt påvirket av mine subjektive vurderinger f.eks. ved å undervurdere eller overvurdere informantenes svar. Det kan derfor være utfordrende å vurdere alle besvarelser likt. Ved lukkede spørsmål er det forholdsvis enkelt å fordele poeng. Hvis informanten krysset av i riktig rute fikk han eller hun ett poeng, mens feil rute ga null poeng. I motsetning til lukkede spørsmål, kan man få mange forskjellige svar på åpne spørsmål. En del informanter skrev f.eks. fullstendige setninger mens andre skrev enkeltord. En fasit, eller ”kodenøkkel”, ble forberedt til testen, men man kan ikke regne med at alle informantene svarer likt. Under kodingen er det derfor nødvendig å bruke skjønn. Det kan hende at informantene fikk dårlig tid og derfor bare klarte å skrive stikkord som. I mange tilfeller viste det seg å være nok for å vurdere om informanten hadde forstått samtalen eller ikke.

Jeg bestemte meg for å summere poengene for hver dialekt på spørsmål angående forståelse for hver informant. Prosentvis resultat ble også beregnet. I tillegg ble resultatene på alle dialektene beregnet for hver informant. Det samme gjelder for lokalisering av dialekter. Alle resultatene fra dialekttesten finnes i vedlegg 4. Jeg bestemte meg for å ikke telle poeng for dialektale ord for seg selv (spørsmål 9 og 10). Grunnen til det er at siden det er bedre å se på resultatet i sin helhet istedenfor å dele opp testen i spørsmål om samtalen, spørsmål om dialektale ord og spørsmål om hvor en dialekt kommer fra. Siden det kun var spørsmål om to dialektale ord fra hver dialekt var det ikke tilstrekkelig grunnlag for å trekke noen konklusjoner om informanten forstår eller ikke forstår dialektale ord.

Ved koding av denne typen tester kan ubevisste subjektive vurderinger være en feilkilde. Derfor ba jeg en annen person om å kode testen uavhengig av meg. På denne måten ble *inter-koder reliabilitet* sjekket (se 4.2.5). Denne metoden brukes for å sjekke om flere personer koder resultatene likt ved bruk av samme kodenøkkel (Lazar, Feng og Hochheiser 2010: 296). Denne personen som skulle rette testene visste ikke hvordan jeg hadde kodet resultatene. Jeg ga vedkommende generelle retningslinjer for fordeling av poeng, men han måtte selv avgjøre hvor mange poeng informantene skulle få for hvert enkelt svar. Siden det var jeg som lagde denne testen og samlet data, kan man kalle meg for *subjektiv*. Personen som jeg ba om å rette testene er *objektiv* eller *utenstående koder* (Lazar, Feng og Hochheiser 2010: 299).

Etter at begge koderne hadde kodet alle testene, ble poengfordelingene sammenlignet. For å regne ut i hvilken grad koderne var enige i kodingen, ble denne formelen brukt:

”% enighet = antallet tilfeller kodet på samme måte av flere kodere / det totale antallet tilfeller” (Lazar, Feng og Hochheiser 2010: 297)

Det betyr at antall svar som ble vurdert likt, ble summert og så delt antall spørsmål i testen. Hver dialekt hadde til sammen ti spørsmål som handlet om forståelse og det var 15 informanter. Det betyr at det var til sammen 150 spørsmål. Tabellen under viser i hvilken grad de forskjellige dialektene ble kodet likt:

Dialekt	Oslo	Bergen	Tromsø	Stavanger	Trondheim
Antall forskjellige vurderinger⁷	11	5	13	10	8
Beregning	139/150 \approx 0,926	145/150 \approx 0,966	137/150 \approx 0,913	140/150 \approx 0,933	142/150 \approx 0,946
Enighet %	92,7%	96,7%	91,3%	93,3%	94,7%

Tabell 11: Enighet i forhold til fordeling av poeng for hver enkel dialekt.

Hvordan skal man tolke disse resultatene? En allment akseptert tolkning ifølge Lazar, Feng og Hochheiser (2010: 298-299) er at hvis kodingen er lik i mer enn 80% av tilfellene, så er det ”nesten perfekt enighet”. Beregningene over viser at kodingene for alle dialektene var like i mer enn 90% av tilfellene, og kodingen var altså ikke en sannsynlig feilkilde.

Enighet i poengfordeling ble også beregnet for geografisk lokalisering av dialektene. I vedlegg 4 kan man se hvordan informantene lokaliserte dialektene geografisk. Enkelte informanter skrev en by som lå i nærheten av det faktiske opprinnelsesstedet. Hvis denne byen lå i samme område fikk informanten 0,5 poeng. Unntaket av dette er Stavanger og Kristiansand. Selv om de ligger i forskjellige områder (Vestlandet og Sørlandet), så har dialektene fra disse områdene forholdsvis like dialektale trekk (Skjekkeland 1997: 221). Derfor fikk informanter 0,5 poeng hvis de svarte Kristiansand istedenfor Stavanger. Til sammen var det 75 svar angående geografisk lokalisering av dialekter. Til sammen ble 6 svar kodet forskjellig, noe som betyr at det var 92% enighet. Dette betyr at heller ikke her var kodingen sannsynlig feilkilde.

⁷ F.eks. hvis jeg fordelte ett poeng for et svar og den andre retteren ga 0,5 poeng for dette så regnes det som ”forskjellig vurdering”.

For å få et helhetlig bilde av enighet i testen ble de forskjellige vurderingene i studien oppsummert. Resultatet av disse beregningene er presentert i tabellen under:

	Spørsmål angående forståelse	Spørsmål om lokalisering	Sum
Antall forskjellige vurderinger	47	6	53
Antall spørsmål	750	75	825

Beregning	$772/825 \approx 0,936$
Enighet%	93,6%

Tabell 12: Beregning av enighet i forhold til hele dialekttesten.

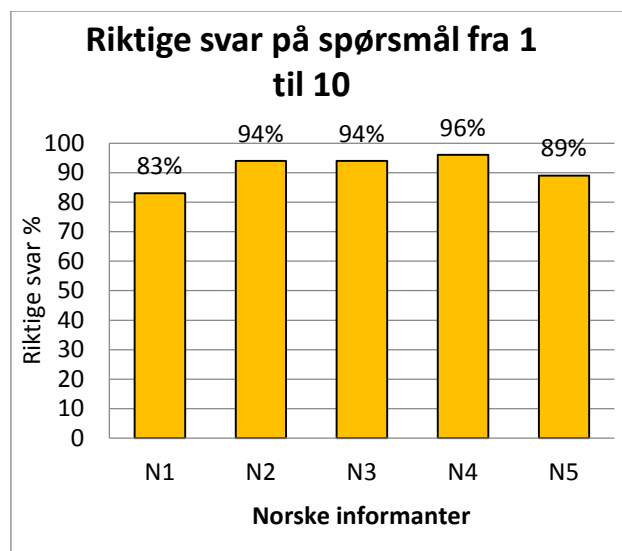
I forhold til hele dialekttesten var det altså 93,6% enighet mellom koderne. Det viser at kodingen ikke var en sannsynlig feilkilde. Siden det var så liten forskjell i kodingen ble analysen gjennomført i forhold til min egen fordeling av poeng. Grunnen til det er at det er unødvendig komplisert å beregne gjennomsnittet av min og den andre retterens vurdering når det uansett var så stor enighet.

7.2 Generell forståelse av de utvalgte dialektene

I denne delen av oppgaven presenteres resultatene fra dialekttesten, først for kontrollgruppen og så for målgruppen. Med ”generell forståelse” menes her summen av poeng som hver informant oppnådde på alle de fem dialektene som ble testet. Kontrollgruppen bestod av fem nordmenn, mens målgruppen bestod av ti polakker. Til slutt blir resultatene fra de to gruppene sammenlignet. I tillegg skal hvorvidt oppgavetype kan ha hatt påvirkning på de oppnådde resultatene blant informantene undersøkes. Under første punkt i vedlegg 5 finnes tabeller med resultatene til hver informant, og gjennomsnittet for gruppen.

7.2.1 Kontrollgruppe: nordmenn

Som nevnt, bestod kontrollgruppen av fem nordmenn. Disse kom fra forskjellige deler av Norge, men alle bodde i Oslo da de ble testet. Tre personer kom opprinnelig fra Østlandet mens to personer kom fra Vestlandet. Figuren under viser summen av poeng som de norske informantene fikk basert på spørsmål fra 1 til 10 for alle fem dialektene:

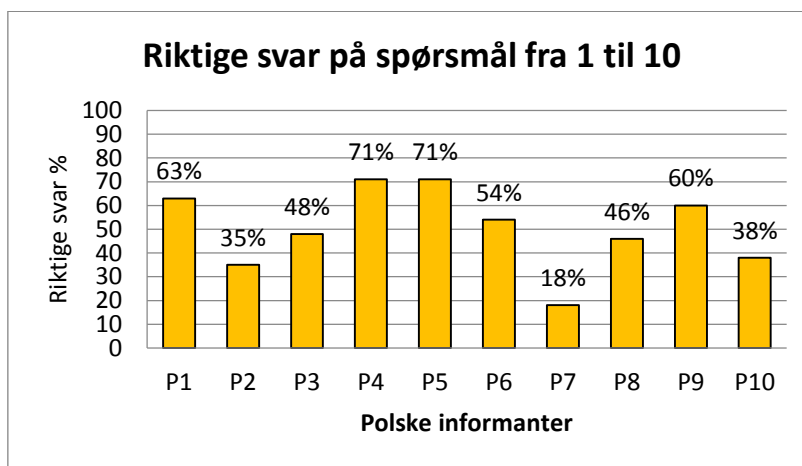

Figur 23: Generell forståelse av norske dialekter blant de norske informantene.

Alle fem norske informanter fikk over 80% riktige svar og tre av dem oppnådde over 90% riktige svar. Informant N4 skåret best med 96% riktige svar mens informant N1 skåret dårligst med 83% riktige svar. Gjennomsnittet for denne gruppen lå på 91% riktige svar.

7.2.2 Målgruppe: polakker

Den andre gruppen bestod av ti polakker. Figuren under presenterer summen av poeng, og ble beregnet på samme måte som for kontrollgruppen.

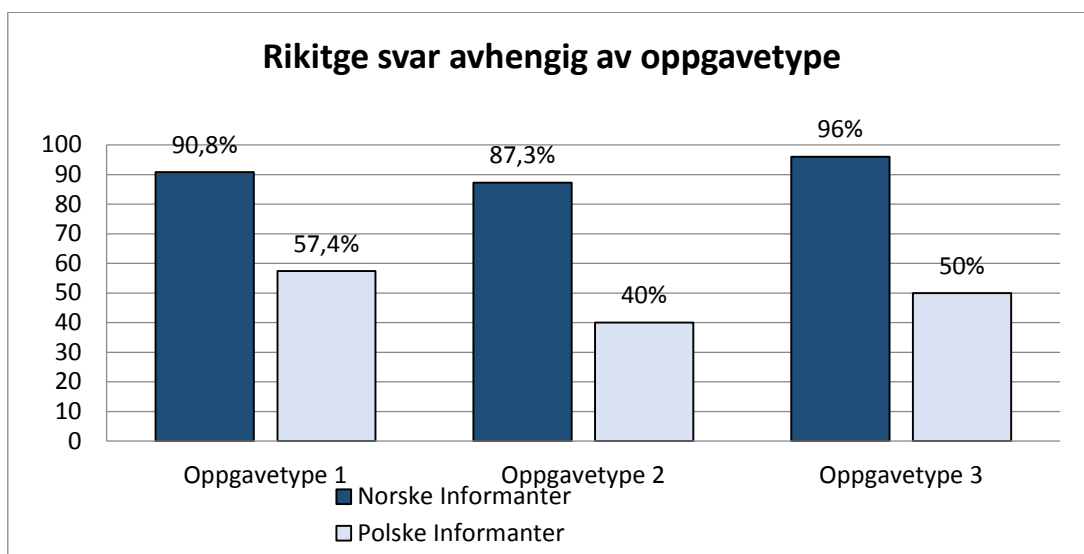
Figur 24: Generell forståelse av norske dialekter blant de polske informantene.

Informantene P4 og P5 skåret best med 71% riktige svar. Informant P7 skåret dårligst med 18% riktige svar. Det var fem informanter som hadde over 50% riktige svar og fem andre informanter fikk under 50% riktige svar. Gjennomsnittet for denne gruppen lå på 50%. Alle de polske informantene skåret dårligere enn de norske.

7.2.3 Oppgavetyper

Dialekttesten inneholdt forskjellige typer oppgaver, som krevde at informantene svarte på forskjellige måter. En del oppgaver skulle sjekke generell forståelse av samtale og krevde et fullstendig svar på spørsmål om det som ble sagt i samtalen (oppgavetype 1). Informantene kunne svare med egne ord, eller skrive bokstavelig det som ble sagt. En del oppgaver krevde at informantene skulle skrive nøyaktig det som ble sagt i samtale (oppgavetype 2). Informantene skulle skrive hele uttrykket eller skulle krysse av et av alternativene som ble gitt. Ved disse oppgavene var nøyaktighet viktig. Disse oppgavene skulle sjekke om informantene klarte å høre nøyaktig hva som ble sagt. Spørsmål 9 og 10 bestod av dialektale ord eller uttrykk som informantene skulle forklare (oppgavetype 3). Det er viktig å sjekke om oppgavetype kan ha påvirkning på resultatene.

Figuren under presenterer antall riktige svar for både de polske og norske informantene på hver av de tre oppgavetyperne i prosent:

Figur 25: Oppnådde resultater på dialekttesten i forhold til oppgavetyper.

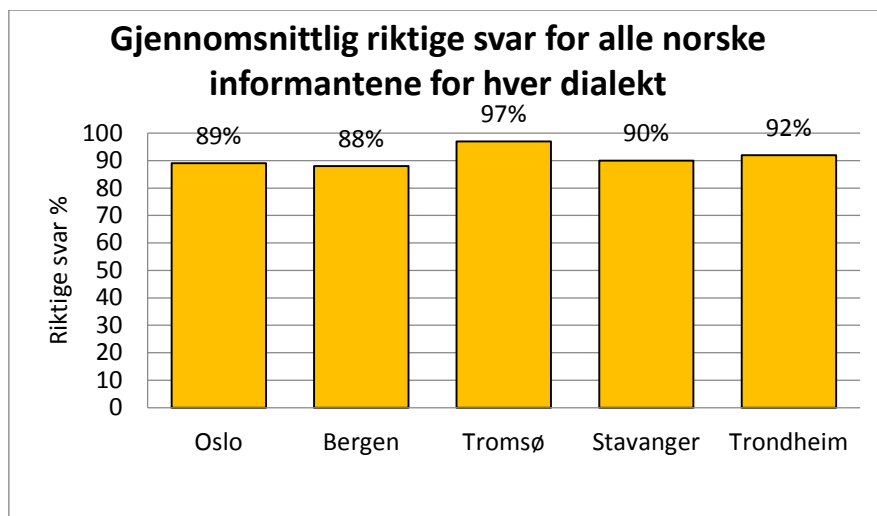
Figur 22 viser at de norske informantene oppnådde bedre resultater på alle oppgavetyperne enn de polske informantene. Kontrollgruppen skåret best på oppgavetype 3 (96%) og dårligst på oppgavetype 2 (87,3%). Målgruppen skåret best på oppgavetype 1 (57,4%) og dårligst på oppgavetype 2 (40%). Begge gruppene skåret dårligst på oppgavetype 2. Dette viser at oppgavetype hadde større påvirkning på resultatene i dialekttesten blant målgruppen enn hos kontrollgruppen.

7.3 Forståelse av hver av de utvalgte dialektene

For å finne ut om de polske informantene forstår norske dialekter må man se både på deres generelle forståelse av alle de utvalgte dialektene, og forståelse av hver enkel dialekt. På den måten er det mulig å teste hypotesen om at de polske informantene forstår de mest vanlige dialektene dårligere enn oslodialekt.

7.3.1 Kontrollgruppe: nordmenn

Tabellen under viser hvordan kontrollgruppen skåret i hver enkel dialekt:

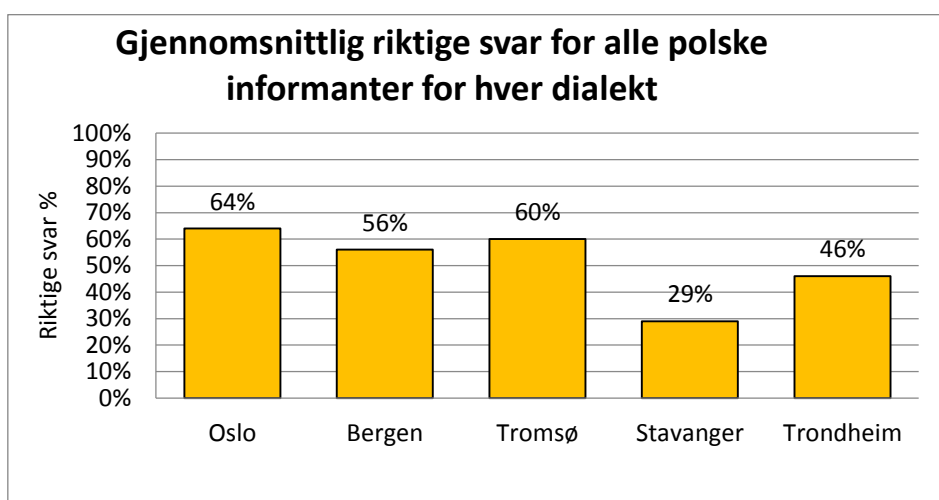

Figur 26: Gjennomsnittlig riktige svar for alle de norske informantene for hver dialekt.

Nordmenn skåret best på dialekten fra Tromsø (97%) og dårligst på dialekten fra Bergen (88%). Forskjellen mellom dialektene som det ble skåret best og dårligst på, var på kun 9 prosentpoeng.

7.3.2 Målgruppe: polakker

Tabellen under viser resultatene til de polske informantene:

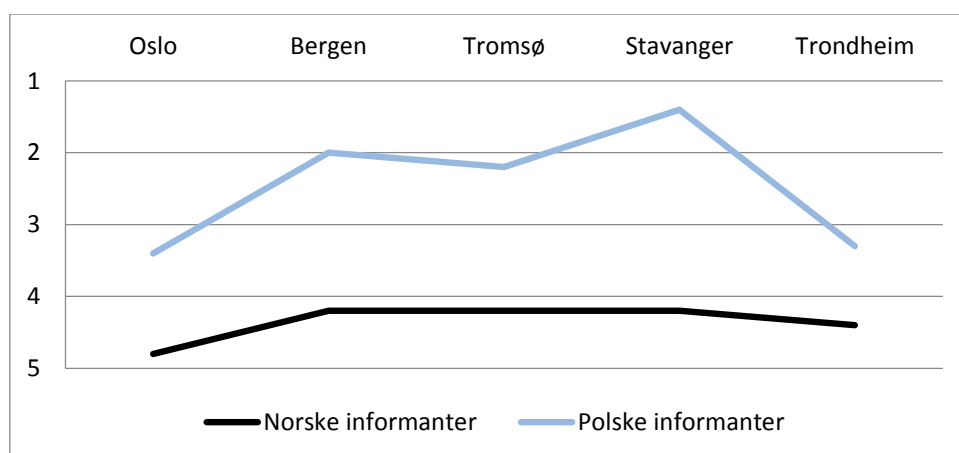

Figur 27: Gjennomsnittlig riktige svar for alle de polske informantene for hver dialekt.

Hos målgruppen er det større variasjon i resultatene fra de ulike dialektprøvene enn hos kontrollgruppen. De polske informantene oppnådde best resultat på oslodialekt (64%). De skåret litt lavere på dialektene fra Tromsø (60%), Bergen (56%), Trondheim (46%) og lavest på dialekten fra Stavanger (29%). Forskjellen mellom resultatene på dialektene fra Oslo og Stavanger var på 35 prosentpoeng.

Holdning og angstfølelse

Liu (2009: 60) mente at holdning er en av de faktorene som har påvirkning på lytteforståelse. Vandergrift (2007: 196) hevdet også at angstfølelse og manglede selvsikkerhet kan resultere i passivitet i andrespråksinnlæring. For å undersøke dette i forhold til denne studien ble både de norske og polske informantene spurt om å vurdere vanskelighetsgrad av dialektene de hørte i dialekttesten. Figuren under viser resultatene:

Figur 28: Gjennomsnittlig vurdering av dialektenes vanskelighetsgrad.

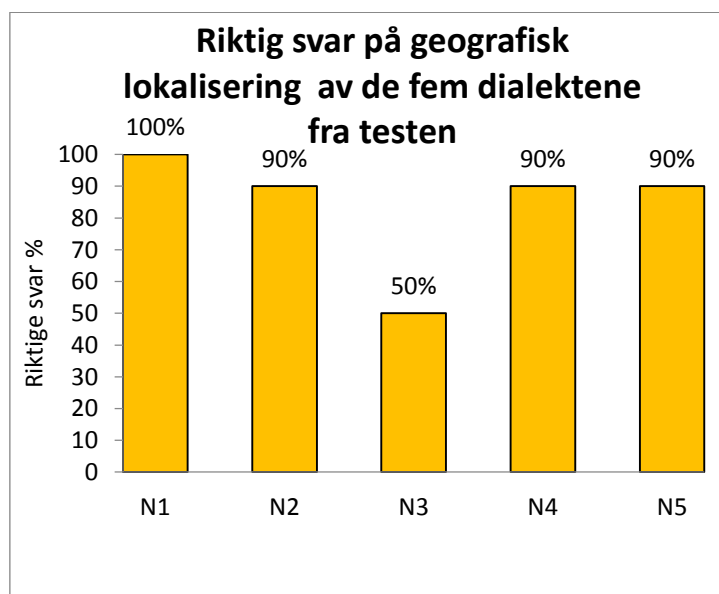
Ifølge kontrollgruppen var dialekten fra Oslo gjennomsnittlig ”veldig lett” mens alle de andre dialektene var ”lett” å forstå. Målgruppen vurderte dialektene fra Oslo og Trondheim som ”ganske lett”. Samtidig vurderte de dialektene fra Bergen og Tromsø som ”ganske vanskelige”. Dialekten fra Stavanger var vurdert som ”veldig vanskelig”.

7.4 Geografisk lokalisering av de utvalgte norske dialektene

I dette kapittelet skal det undersøkes i hvilken grad de norske og polske informantene kunne lokalisere dialekttestens fem utvalgte dialekter geografisk. En detaljert forklaring på hvordan poengene ble fordelt finnes i kapittel 7.1. Først analyseres resultatene til kontrollgruppen og så deretter resultatene til målgruppen.

7.4.1 Kontrollgruppe: nordmenn

Kontrollgruppen bestod av fem nordmenn som kom fra forskjellige deler av Norge, men ingen av dem kom fra byene som ble brukt i dialekttesten. Som nevnt tidligere, kom tre personer opprinnelig fra Østlandet og to personer fra Vestlandet. Figuren under viser resultatene:

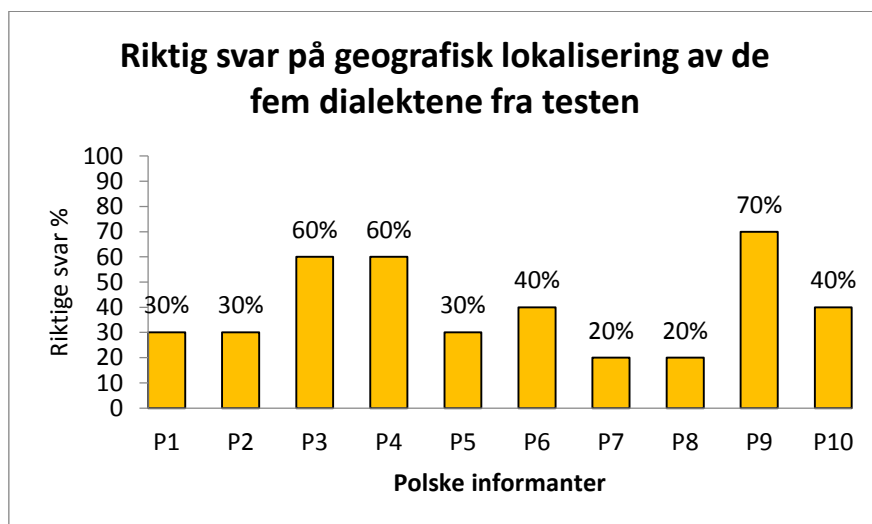

Figur 29: Riktige svar på geografisk lokalisering av de fem dialektene fra testen blant de norske informantene.

En av de norske informantene (N1) lokaliserte dialektene til riktig by i 100% av tilfellene. Tre av informantene (N2, N4 og N5) fikk 90% riktige svar. En person (N3) fikk 50% riktige svar. Gjennomsnittet for denne gruppen lå på 84%.

7.4.2 Målgruppe: polakker

Figuren under viser i hvilken grad de polske informantene lokaliserte de utvalgte norske dialektene geografisk:

Figur 30: Riktige svar på geografisk lokalisering av de fem dialektene fra testen blant de polske informantene.

Det var en informant (P9) som lokaliserte dialektene geografisk riktig i 70% av antall mulige poeng. To andre informanter (P3 og P4) fikk 60% riktige. To personer (P6 og P10) lokaliserte 40% av antall mulige poeng. Tre personer (P1, P2 og P5) lokaliserte dialektene riktig geografisk i 30 % av tilfellene og to personer (P7 og P8) fikk 20% riktig. Gjennomsnittet for denne gruppen lå på 40%.

7.5 Geografisk lokalisering av hver av de utvalgte dialektene

I dette avsnitt blir svarene til de polske og norske informantene angående karakteristiske trekk som gjorde det mulig for dem å lokalisere de utvalgte dialektene geografisk presentert. I tillegg skal det undersøkes hvilken by eller hvilket område de skrev når de skulle lokalisere dialektene.

7.5.1 Kontrollgruppe: nordmenn

Figur 26 i kapittel 7.3.1 viser resultatene som de norske informantene oppnådde i forhold til geografisk lokalisering av alle de utvalgte dialektene. Gjennomsnittet lå på 84% og det var bare en person som svarte feilfritt.

Oslo

Først blir svarene på spørsmål om dialekten fra Oslo presentert. Tabellen under gir en oversikt over hvordan de norske informantene lokaliserte oslodialekten og hvilke dialektale trekk som hjalp dem med dette:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
N1	Oslo	<i>”Åssen”, ”ass”</i>
N2	Oslo vest	<i>endrer vokaler, f.eks. bacon-/beken/ snø-/sne/. Lysere vokalkvalitet.</i>
N3	Oslo	<i>er så og si tilsvarende bokmål</i>
N4	Oslo	<i>jeg snakker veldig likt selv</i>
N5	Oslo/Kristiansand	<i>Sebe</i>

Tabell 13: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av oslodialekt.

Fire (N1, N2, N3 og N4) av fem informanter skrev at denne dialekten kommer fra Oslo. De skrev bl.a. at de visste hvilken dialekt det var på grunn av følgende spesielle trekk: ”bruk av *åssen*, *ass*-endelse” (N1), ”tilsvarende bokmål” (N3), ”jeg snakker veldig likt selv” (N4). En av dem (N2) presiserte i tillegg at denne dialekten kom fra den vestlige delen av Oslo fordi det ved denne dialekten forekommer endring av vokaler f.eks. ”snø-sne”, fordi det er ”lysere vokalkvalitet”. En person (N5) skrev to byer, Oslo og Kristiansand, fordi han eller hun ikke var sikker på hvor denne dialekten kom fra. Denne informanten mente at siden personen uttalte ”sebe” i stedet for ”sepe” i dialektprøven, så var det et tegn på at dialekten kunne være fra Kristiansand.

Bergen

Tabellen under viser svarene til de norske informantene angående denne dialekten og dialektale trekk som de la merke til:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
N1	Bergen	<i>litt blanding mellom nynorsk og bokmål</i>
N2	Bergen	<i>R-ene med skarring. Melodien i dialekten</i>
N3	Kristiansand	<i>skarre-r</i>
N4	Bergen	<i>skarre-r</i>
N5	Bergen	<i>skarre-r</i>

Tabell 14: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av bergensk.

Ved denne dialekten var det fire personer (N1, N2, N4 og N5) som skrev at det var bergensk. En person (N3) mente at denne dialekten kom fra Kristiansand. De som svarte riktig visste at det var bergensk på grunn av spesielle trekk som ”skarre-r”(N2, N3, N4, N5), ”spesielle ord” (N1) og ”melodien i dialekten” (N2). Informanten som svarte at dialekten var fra Kristiansand skrev også ”skarre-r” som spesielt trekk. Allikevel tok han eller hun feil ved lokalisering av denne dialekten.

Tromsø

Tabellen under viser hvordan de norske informantene svarte på dialekten fra Tromsø og hvilke dialektale trekk de listet opp:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
N1	Tromsø	<i>tonefallet og ordene</i>
N2	Mo i Rana	<i>”K” isteden for ”HV”, ”kem”, ”kor”, ”koffor”. Palatalisering ”n-nj” f.eks. sant-/sanjt. Noen enkelte ord: ”det ble”-”de var”</i>
N3	Bodø	<i>lyden på r-en, pronomen ”æ”</i>
N4	Tromsø/Bodø	Ingen forklaring
N5	Tromsø	<i>tonefallet+”kor”, ”kem”</i>

Tabell 15: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Tromsø.

Ved denne dialekten skrev to informanter (N1 og N5) at den var fra Tromsø. En person (N4) skrev to byer: Tromsø og Bodø. En person (N3) skrev Bodø og en annen informant skrev Mo i Rana (N2). Når de skulle angi karakteristiske trekk som gjorde det mulig å lokalisere dialekten geografisk så pekte de på tonefallet (N1 og N5), ordene hvor initial <k> /k/ motsvarer <hv> /v/ (N2, N5), palatalisering (N2), og pronomen (N3).

Stavanger

Tabellen under presenterer informantenes svar på lokalisering av dialekten fra Stavanger:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
N1	Stavanger	<i>ordene: "fårr, løye"</i>
N2	Stavanger	<i>Noen spesielle ord- "løye", "T" på slutten av ord- "kjedeligt". /Ka då/ i stedetfor "Hva da".</i>
N3	Stavanger	<i>"skarre-r", tonefallet</i>
N4	Kristiansand	Ingen forklaring
N5	Stavanger	<i>Tonefallet</i>

Tabell 16: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av stavangersk.

Fire (N1, N2, N3 og N5) av fem informanter svarte riktig at denne dialekten kom fra Stavanger. En person (N4) skrev at denne dialekten var fra Kristiansand, men ga ingen forklaring. To personer (N3 og N5) mente at de visste at det var stavangersk på grunn av tonefallet. To andre informanter (N1 og N2) skrev at stavangersk har karakteristiske ord som f.eks. "løye". En annen informant (N3) pekte på "skarre-r".

Trondheim

Informantene skulle også lokalisere dialekten fra Trondheim geografisk og liste opp dens dialektale trekk. Tabellen under viser deres svar:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
N1	Trondheim	<i>spesielle ord</i>
N2	Trondheim	<i>palatalisering, "æ" istedenfor "jeg"</i>
N3	Tromsø	<i>endelser i substantiver og verb, tonefall</i>
N4	Trondheim	Ingen forklaring
N5	Trondheim	<i>Palatalisering</i>

Tabell 17: Rapporterte svar fra de norske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Trondheim.

Fire (N1, N2, N4 og N5) av fem informanter svarte at denne dialekten kom fra Trondheim. En informant (N4) skrev at dialekten var fra Tromsø. To informanter (N2 og N5) skrev at dialekten kom fra Trondheim på grunn av palatalisering. En annen informant (N1) pekte på spesielle ord mens informant (N2) la merke til uttalen av pronomen "jeg". En annen informant (N3) pekte på endelser på verb og substantiver, samt tonefallet.

7.5.2 Målgruppe: polakker

Figur 27 viser resultatene som målgruppen, bestående av polakker, oppnådde. Resultatene viste stor individuell variasjon blant de polske informantene og gjennomsnittlig oppnådde de 40% av mulige poeng.

Oslo

De polske informantene skulle også lokalisere oslodialekten geografisk og nevne dialektale trekk som hjalp dem med å lokalisere denne dialekten. Tabellen under viser deres svar:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
P1	Mosjøen	Ingen forklaring
P2	Oslo	<i>uttalen av "r", hvordan =åssen</i>
P3	Oslo vest	<i>tonefall, "standardnorsk"</i>
P4	Nordland	Ingen forklaring
P5	Ingen svar	Ingen forklaring
P6	Fredrikstad	<i>De bruker "åssen" veldig mye som spørreord, samt "'ass" som ending av setningen.</i>
P7	Stavanger	Ingen forklaring
P8	Ingen svar	Ingen forklaring
P9	Oslo	<i>ren norsk, bokmål</i>
P10	Ingen svar	Ingen forklaring

Tabell 18: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av oslodialekt.

Det var bare tre (P2, P3 og P9) av 10 personer som lokaliserte dialekten fra Oslo riktig geografisk. En av dem (P3) presiserte at denne dialekten var fra den vestlige delen av Oslo på grunn av tonefallet og at denne dialekten virket å være "standardnorsk". Informant P2 viste at det var oslodialekt på grunn av uttalen av "r" og ord som "åssen". Informant P9 pekte på at dialekten virket som "ren norsk, bokmål". Tre andre personer klarte ikke å lokalisere denne dialekten geografisk i det hele tatt. To av informantene (P1 og P4) mente at denne dialekten kom fra Mosjøen i Nordland. En person (P6) mente at dialekten kom fra Fredrikstad på grunn av ord som f.eks. "åssen" og "ass". En informant (P7) trodde at dialekten var fra Stavanger, men ga ingen forklaring på hvorfor han eller hun mente det.

Bergen

De polske informantene skulle lokalisere dialekten fra Bergen og beskrive dens dialektale trekk. Tabellen under viser deres svar:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
P1	Nord-Norge	Ingen forklaring
P2	Ingen svar	Ingen forklaring
P3	nordnorsk	Ingen forklaring
P4	Vestlandet, Stavanger	<i>skarre-r</i>
P5	Vestlandet, Stavanger	<i>”r”</i>
P6	Nord-Norge	<i>”kossen”, ”dokkar”</i>
P7	Trondheim	<i>”soft” dialekt</i>
P8	Bergen	Ingen forklaring
P9	Trondheim	<i>korte ord som f.eks. ”fler” istedenfor ”flere”</i>
P10	Tromsø	Ingen forklaring

Tabell 19: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av bergensk.

En (P8) av ti polske informanter lokaliserte denne dialekten riktig men ga ingen forklaring på hvilke trekk som hjalp ham eller henne med å lokalisere den. To informanter (P4 og P5) mente at det var stavangersk eller i hvert fall en dialekt fra Vestlandet på grunn av ”skarre-r”. Tre personer (P1, P6 og P10) mente at dialekten kom fra Nord-Norge, og informant P10 skrev i tillegg Tromsø. Informant P6 forklarte at ord som ”kossen” og ”dokkar” er karakteristiske trekk for denne dialekten. Informant P7 og P9 skrev at dialekten kom fra Trondheim fordi det er en ”soft” dialekt (P7) som har ”korte ord” (P9). To personer (P4 og P5) mente at ”skarre-r” er et spesielt trekk for denne dialekten.

Tromsø

Tabellen under viser polakkenes svar på spørsmål om dialekten fra Tromsø:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
P1	Tromsø	<i>”kor” istedenfor ”hvor”</i>
P2	Vestlandet	<i>skarre-r</i>
P3	Nordland	Ingen forklaring
P4	Tromsø	<i>tonefall 1</i>
P5	Nord-Norge	Ingen forklaring
P6	Mo i Rana	<i>”kor/kem/ka” istedenfor hvordan/hvem/hva</i>
P7	Ingen svar	Ingen forklaring
P8	Trondheim	Ingen forklaring
P9	Tromsø	<i>bakkane(nynorsk-ord)</i>
P10	Kirkenes	Ingen forklaring

Tabell 20: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Tromsø.

Tre (P1, P4 og P9) av ti personer lokaliserte denne dialekten riktig og skrev at den kom fra Tromsø. Som spesielle trekk nevnte to informanter uttalen av initial <k> /k/ som tilsvarer <hv> /v/ i spørreord (P1 og P6). P4 nevnte ”bruk av tonem 1”, mens P9 pekte på endelser på substantiver i bestemt form f.eks. ”-ane” i ”bakkane”. I tillegg var det to informanter (P3 og P5) som skrev at dialekten kom fra Nord-Norge. Informant P10 skrev at denne dialekten brukes i Kirkenes. En person (P2) mente at dialekten kom fra Vestlandet og en informant (P8) skrev at den var fra Trondheim. Til sammen var det 5 av 10 polske informanter som lokaliserte denne dialekten til Nord-Norge. De la først og fremst merke til ord og tonefall.

Stavanger

Tabellen under viser hvordan de polske informantene lokaliserte denne dialekten og hva slags dialektale trekk de listet opp:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
P1	Stokke	Ingen forklaring
P2	Vestlandet	<i>skarre-r</i>
P3	Stavanger	<i>skarre-r</i>
P4	Bergen	<i>skarre-r</i>
P5	Sørlandet	<i>"seie", "r"</i>
P6	Ingen svar	<i>"då", "dokke"</i>
P7	Stavanger	<i>veldig vanskelig å forstå</i>
P8	Bodø	Ingen forklaring
P9	Bergen	<i>skarre-r</i>
P10	Sørlandet	Ingen forklaring

Tabell 21: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av stavangersk.

Det var to (P3 og P7) av ti personer som skrev at denne dialekten kom fra Stavanger på grunn av "skarre-r" (P3) og fordi det var vanskelig å forstå dialekten (P7). En person (P2) skrev at denne dialekten kom fra Vestlandet på grunn av "skarre-r". To personer (P5 og P10) hørte at dialekten var fra Sørlandet. Informant P1 skrev Stokke. Dette stedet ble nevnt i samtalen og det er mest sannsynlig grunnen til at denne personen skrev dette stedet. To personer (P4 og P9) skrev at dialekten kom fra Bergen på grunn av "skarre-r" og en (P8) informant trodde at den kom fra Bodø men ga ingen forklaring på hvorfor. 5 av 10 personer nevnte "skarre-r" som karakteristiske trekk ved denne dialekten.

Trondheim

De polske informantene skulle også lokalisere dialekten fra Trondheim og nevne dens dialektale trekk. Tabellen under presenterer deres svar på spørsmål om denne dialekten:

	Lokalisering ifølge informanten	Dialektale trekk som hjalp informantene med lokalisering av denne dialekten
P1	Trøndelag	<i>det føles som de uttaler noen ord gjennom nesa</i>
P2	Ingen svar	<i>palatalisering</i>
P3	trøndersk	<i>palatalisering</i>
P4	Trondheim	<i>tilbakestående uttale</i>
P5	Trøndelag	<i>”æ” istedenfor ”jeg”</i>
P6	Trondheim	Ingen forklaring
P7	Tromsø	Ingen forklaring
P8	Vestlandet	Ingen forklaring
P9	Trondheim	<i>ungane (nynorsk-form), mykt /n/ på slutten av ordene</i>
P10	Trondheim	Ingen forklaring

Tabell 22: Rapporterte svar fra de polske informantene angående geografisk lokalisering av dialekten fra Trondheim.

Det var fem (P1, P4, P6, P9 og P10) av 10 personer som skrev at denne dialekten kom fra Trondheim. Det vil si at halvparten av informantene lokaliserte denne dialekten riktig. I tillegg var det to personer (P3, P5) som skrev at dialekten var fra Trøndelag. En person (P7) skrev at dialekten kom fra Tromsø og en annen informant (P8) mente at den var fra Vestlandet. En person (P2) lokaliserte ikke denne dialekten geografisk i det hele tatt. Tre personer (P1, P2 og P3) pekte på palatalisering som et spesielt trekk for denne dialekten. En person (P5) la merke til uttale av pronomen ”jeg”.

7.6 Mulige påvirkningsfaktorer på forståelse og geografisk lokalisering av de utvalgte norske dialektene blant de polske informantene

Nordmenn har intuitiv kunnskap til språket sitt som de polske informantene mangler (Liu 2003: 66). Det kan være en av grunnene til at nordmennene oppnådde bedre resultater på denne dialekttesten enn polakker. De polske informantene kan ha brukt forskjellige strategier eller ”kompensasjonsmekanismer” for å forbedre effektivitet ved lytteforståelse (Vandergrift 2007: 193). Allikevel er bruk av forskjellige strategier ikke alltid like nyttig, fordi de ikke fullt ut kan kompensere for informantenes mangel på lingvistisk kunnskap. Derfor er det nødvendig å undersøke nivået på informantenes ordforråd og ordgjenkjennelse. I tillegg skal det undersøkes om informantenes resultater på dialekttesten har sammenheng med lengden på deres opphold og om ”fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted.

7.6.1 Ordforråd og ordgjenkjennelse

I kapittel 3.2.1 ble forskjellige faktorer som har påvirkning på lytteforståelse hos andrespråksinnlærere beskrevet. Noen mulige påvirkningsfaktorer er størrelsen på informantenes ordforråd, ordgjenkjennelse og deres representasjoner i det mentale leksikonet. I dette kapittelet skal det undersøkes om disse faktorene kan ha påvirkning på resultatene av dialekttesten.

Ordforråd

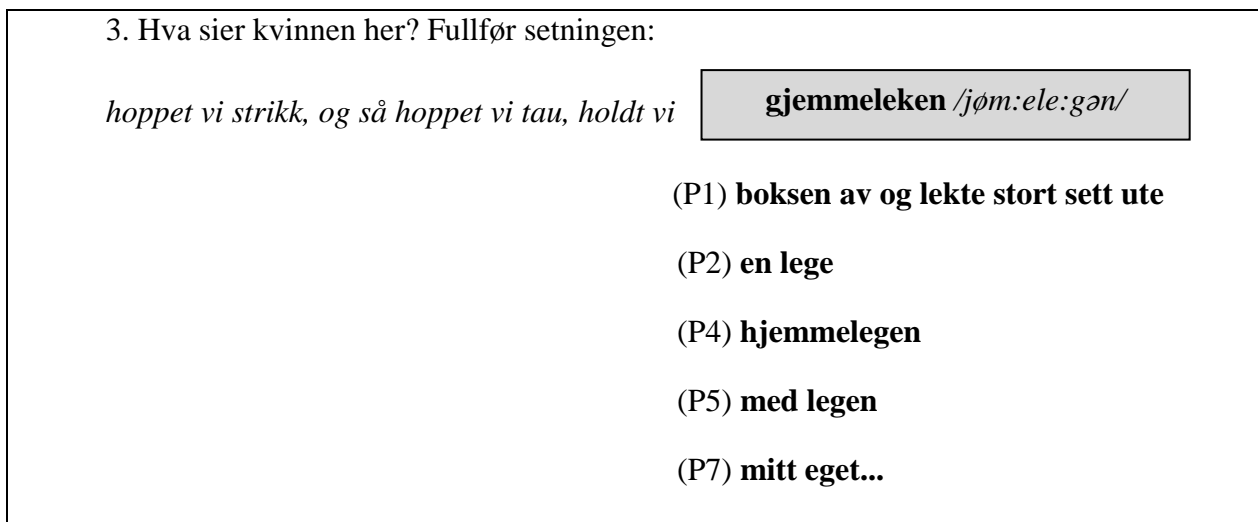
Dialekttesten viste at de polske informantene i gjennomsnitt hadde kjennskap til halvparten av de dialektale uttrykkene og ordene som ble brukt til dialekttesten. Det viste seg også at polakkene behersket dialektale uttrykk i mye lavere grad enn nordmennene (se figur 25). Siden de dialektale uttrykkene eller ordene var vilkårlig utvalgt er det vanskelig å si i hvilken grad de polske informantene har kjennskap til andre dialektale ord eller uttrykk generelt. Allikevel kan disse resultatene tyde på at de polske informantene hadde manglende kunnskap om dialektale ord og uttrykk som forekommer i de vanligste norske dialektene. Stæhr (2009: 603) viser at størrelsen på ordforråd har påvirkning på lytteforståelse. Det betyr at manglende kunnskap om dialektale ord eller uttrykk kan ha påvirkning på de polske informantene i forhold til forståelsen av de utvalgte norske dialektene i dialekttesten.

Ukjente ord

Skåringen på dialekttesten trenger selvfølgelig ikke kun å avhenge av kjennskap til dialektale ord. På spørsmål nr. 7 om dialekten fra Tromsø skulle informantene svare på spørsmålet “Hva traff mannen i øyet?”. Alle de norske informantene svarte riktig på dette spørsmålet mens blant de polske informantene hadde bare en person av ti delvis riktig svar. Det riktige svaret var “angelen”. Man kan forklare dette med at de polske informantene ikke hadde kjennskap til dette ordet i det hele tatt selv om det ikke er et dialektord og derfor klarte de ikke å svare på dette spørsmålet.

Ordgjenkjennelse

Goh (2000: 61) rapporterte i sin studie at andrespråksinnlærere ved lytteforståelse kan ha problemer med å gjenkjenne ord de kan. Data fra dialekttesten inneholder også eksempler på at de polske informantene hadde kjennskap til enkelte ord som de allikevel ikke gjenkjente. Et eksempel er informantenes svar på oppgave nummer 3 ved dialekten fra Stavanger, hvor informantene skulle skrive nøyaktig det ordet de hørte. Det var bare fem av de polske informantene som svarte på dette spørsmålet. Figuren under viser informantenes svar:

Figur 31: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 3 ved stavangersk.

Ved denne oppgaven var det ingen av de polske informantene som svarte riktig. Blant nordmennene svarte tre av fem personer, altså 60%, riktig. Figuren viser hva de polske informantene skrev i sitt svar. Det riktige svaret på denne oppgaven var “gjemmeleken”. Siden personen snakket stavangersk i denne dialektprøven, ble dette ordet uttalt /jøm:ele:gən/.

Informant P2 svarte at personen i dialektprøven sa “en lege” mens informant P5 skrev “med legen”. Det viser at disse informantene ikke hørte eller ikke husket hele ordet. Informant P4 skrev “hjemmelegen” som viser at denne personen hørte hva som ble sagt men ikke klarte å gjenkjenne ordet, selv om hun eller han mest sannsynlig kjente til det. En tilsvarende situasjon ble også påvist i Gohs undersøkelse (jf. Goh 2000: 61). Informant P1 skrev “boksen av og lekte stort sett ute”. Dette utsagnet ble sagt rett etter nøkkelordet “gjemmeleken”. Det viser at informanten kan ha hørt kun “strømmen” av utsagnet og ikke klarte å fange opp nøkkelordet fordi hun eller han mislyktes med ordsegmentering. Man kan ikke utelukke at det også kan ha vært andre faktorer som kunne påvirke lytteforståelsen hos de polske og norske informantene. For eksempel kan kvaliteten på opptaket ha spilt en rolle, selv om opptakene var av generelt god kvalitet.

Figuren under presenterer svarene til polakkene på oppgave 6 til dialekten fra Bergen:

6. Hva sier mannen her? Fullfør setningen:		
<i>og på loftet der med</i>	i grunnen /i:ɡRun:/	<i>skråtak på dette huset her.</i>
(P1) jorden		
(P3) jordens		
(P4) jøren		
(P5) gjøren		
(P6) hjørnet		
(P7) jorden		

Figur 32: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 6 ved bergensk.

Heller ikke på denne oppgaven svarte noen av polakkene riktig. To av fem nordmenn svarte riktig. Tre av ti polakker skrev “jorden” i sitt svar. Det viser at de prøvde å skrive det de hørte og klarte mest sannsynlig ikke å få en mental representasjon ordet (Goh 2000: 64).

Figuren under viser svarene til polakkene på oppgave 8 til dialekten fra Stavanger:

8. Hva sier kvinnen her? Fullfør setningen:	
<i>så det var andre tider da</i>	skal jeg si deg /ska: e:g sæ:i de:g/
(P1) enn det er i dag	
(P6) det var ikke sånn som i dag	
(P8) enn i dag	

Figur 33: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 8 ved stavangersk.

To av ti polske informanter svarte riktig på denne oppgaven. Blant nordmennene svarte alle riktig. Informant P1, P6 og P8 skrev forskjellige utsagn men alle inneholdt “dag”. Det er mulig at de her brukte en kompensasjonsmekanismer (Vandergrift 2007: 193) og prøvde å skrive det som ville passe til konteksten.

Mental representasjon

På oppgave nr. 6 ved dialekten fra Stavanger skulle informantene svare på spørsmålet “Når måtte kvinnen være stille?”. Det riktige svaret var: “når mora sov middag”. Fire av fem norske informanter svarte riktig mens blant polakkene var det fem av ti personer som svarte riktig og en person som svarte delvis riktig på dette spørsmålet. Figuren under viser svarene til de polske informantene:

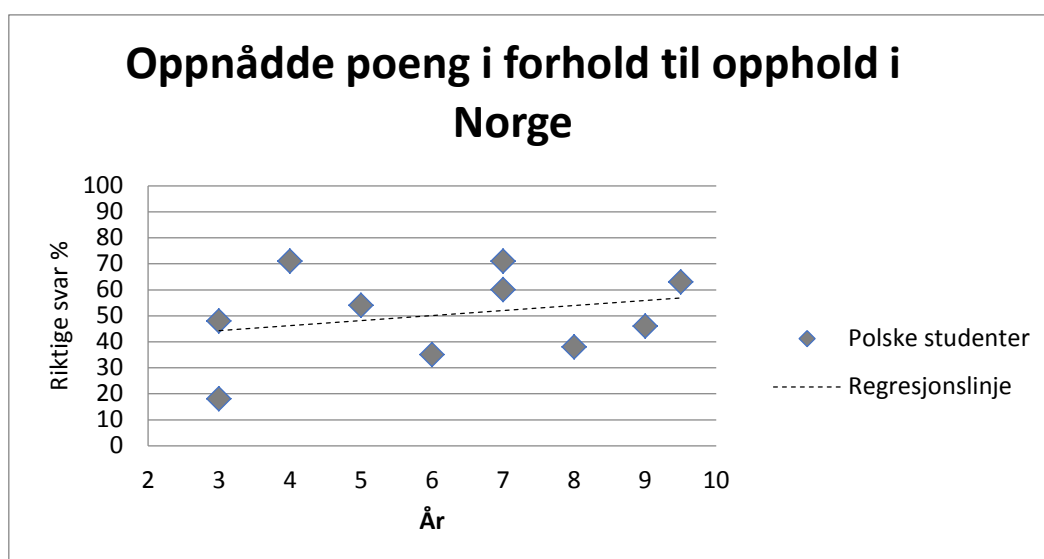
6. Når måtte kvinnen være stille?
(P9) <i>middag</i>
(P8) <i>når noen sov</i>
(P5) <i>inne</i>
(P4) <i>ved middag</i>
(P3) <i>under middag</i>
(P2) <i>når de spiste middag</i>

Figur 34: Svarene til de polske informantene på oppgave nr. 4 ved stavangersk.

Fire informanter (P9, P4, P3 og P2) fikk med seg at det ble sagt noe om ”middag”. En informant (P8) fikk med seg at kvinnen måtte leke ute ”når noen sov”. Dette viser at informantene ikke klarte å lage en mental representasjon av de ordene de hørte (Goh 2000: 64).

7.6.2 Varighet av kontakt med norsk

De polske informantene oppnådde forskjellige resultater på dialekttesten. Samtidig var deres oppholdstid i Norge forskjellig. Kan det være slik at de som har bodd lengst i Norge skåret best fordi de har mest erfaring med norske dialekter? Figuren under viser resultatene på testen i forhold til botid:

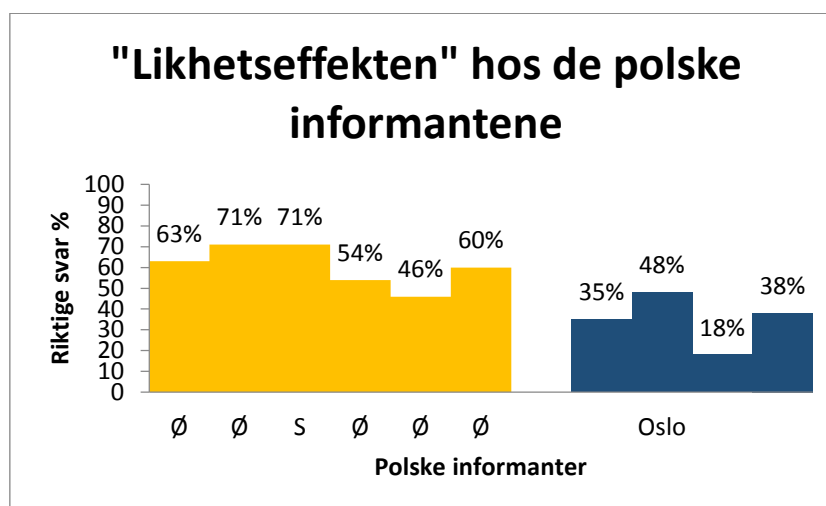
Figur 35: Oppnådde poeng i forhold til lengde på opphold i Norge blant de polske informantene.

Figuren viser antall poeng i prosent som de polske informantene har oppnådd på dialekttesten langs den vertikale aksene. Langs den horisontale aksene står antall år som informantene har bodd i Norge. Hver prikk står for en polsk informant i forhold til oppnådde poeng og antall år som han eller hun har bodd i Norge. De som oppnådde best resultater har bodd i Norge i 4, 7 og 9,5 år. Informantene som har bodd i Norge i 8 og 9 år skåret mye dårligere enn f.eks. en informant som har bodd i Norge i 4 år. Det var to informanter som har bodd i Norge i 3 år. En av dem fikk 48% riktige svar mens den andre fikk 18% riktig svar. Det er en tydelig variasjon

i skåringen men regresjonslinjen går svakt oppover. Det viser at informantene som har bodd lengst i Norge gjennomsnittlig forstod mest. Allikevel er denne tendensen ikke generaliserbar på grunn av antall informanter i studien, og derfor kan dette resultatet være tilfeldig for denne gruppen. De informantene som hadde bodd lengst i Norge gjorde det altså litt bedre i gjennomsnitt men hvorvidt dette gjelder for polakker generelt blir ren spekulasjon.

7.6.3 “Fortrolighetseffekt” mellom dialekter

I avsnitt 3.1.2 ble det beskrevet en rekke studier beskrevet som undersøkte ”fortrolighetseffekten” mellom dialekter. I denne studien skal det undersøkes om de polske informantene som har bodd andre steder i Norge enn Oslo, er flinkere til å forstå norske dialekter enn de som bare har bodd i Oslo. Fem av informantene hadde bodd i andre byer på Østlandet enn Oslo og en person hadde bodd tidligere på Sørlandet. Figuren under viser resultatene:

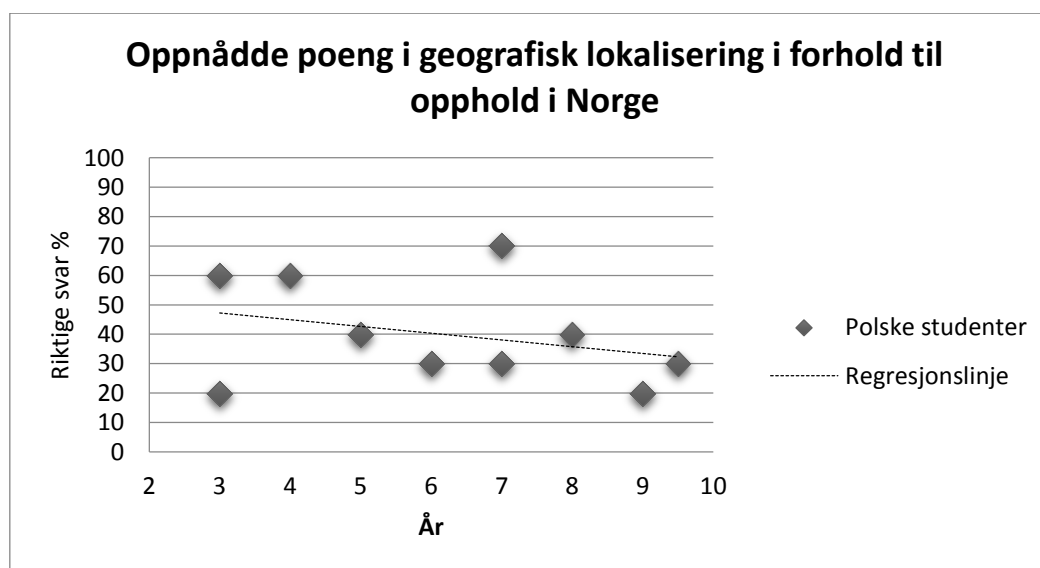
Figur 36: ”Fortrolighetseffekten” hos de polske informantene.

Til venstre i figuren er alle informantene som har bodd andre steder enn Oslo. ”Ø” står for Østlandet og ”S” står for Sørlandet. På høyre siden i figuren er informantene som har bare bodd i Oslo. Gjennomsnittet for den første gruppen ligger på 60,8% riktige svar, mens for den andre gruppen ligger gjennomsnittet på 34,8% riktige svar. Informantene som har bodd utenfor Oslo fikk i gjennomsnitt 26 prosentpoeng mer på dialekttesten. Det var kun en av

informantene som har bodd utenfor Oslo som gjorde det dårligere enn de som bare har bodd i Oslo.

7.6.4 Varighet av kontakt med norsk i forhold til geografisk lokalisering

Er det slik at jo lengre en polsk informant har bodd i Norge desto mer bevisst er han eller hun på hvor dialekter kommer fra? Figuren under viser resultatene:

Figur 37: Oppnådde poeng i geografisk lokalisering i forhold til lengde på opphold i Norge blant de polske informantene.

Langs den vertikale akse ligger antall riktige svar prosentvis mens på den horisontale akse ligger antall år som informantene har bodd i Norge. Informantene som har skåret høyt har bodd i Norge i forskjellig antall år dvs. i 3, 4 og 7 år. En av informantene som har skåret lavest har også bodd i Norge nesten lengst av alle de polske informantene. Regresjonslinjen går nedover mot høyre, som viser at informantene som har bodd lengst i Norge i gjennomsnitt lokaliserte norske dialekter dårligst geografisk. Allikevel gjelder de samme begrensningene her som for analysen i kapittel 7.6.2. På grunn av det lave antallet informanter kan ikke denne tendensen generaliseres ut over informantene som deltok i studien.

7.7 Oppsummering

I denne delen av oppgaven ble resultatene til både kontroll- og målgruppen på dialekttesten presentert. Først ble det undersøkt ved hjelp av *inter-koder reliabilitet* om koding kunne ha vært en feilkilde. Det ble undersøkt hvordan de to gruppene skåret på generell forståelse av de fem dialektene og deretter hver enkelt dialekt. Det viste seg at polakkene forstod oslodialekten best og stavangersk dårligst, mens nordmennene skåret best på dialekten fra Tromsø og dårligst på dialekten fra Bergen. Resultatene i forståelsen av de norske dialektene blant kontroll- og målgruppen ble også undersøkt i forhold til oppgavetypen. Det viste seg at begge gruppene skåret dårligst på oppgavene hvor de skulle skrive nøyaktig det som ble sagt. I tillegg ble kontroll- og målgruppens vurdering av vanskelighetsgraden til de ulike dialektene presentert. Resultatene til nordmennene og polakkene i geografisk lokalisering generelt og av hver enkel dialekt ble også presentert. Det ble også undersøkt hvilke spesielle trekk de polske og norske informantene la merke til under lytting.

Til slutt ble det undersøkt hvilke faktorer som kan ha hatt påvirkning på informantenes lytteforståelse av de norske dialektene. Det viste seg at de polske informantene hadde manglete kunnskap i forhold til dialektale ord som forekom i dialekttesten. Studien påviste at informantene ikke alltid gjenkjente ord de kunne, og at de i noen tilfeller hørte ord men ikke klarte å lage en mental representasjon av ordet. Det kan tyde på at de polske informantene kun har en fonologisk representasjon av ord, som ikke omfatter ord som blir sagt på en annen dialekt enn oslodialekt. Det ble også undersøkt om “fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted i denne studien. Informantenes oppholdstid i Norge ble sammenstilt med resultatene i dialekttesten i forhold til generell forståelse og evner i geografisk lokalisering. Denne sammenstillingen viste en svakt positiv sammenheng mellom oppholdstid og forståelse, og en svakt negativ sammenheng mellom oppholdstid og geografisk lokalisering. Men på grunn av utvalgets størrelse kan ikke disse trendene generaliseres ut over deltakerene i studien. I neste kapittel skal resultatene og funnene både fra spørreundersøkelsen og dialekttesten diskuteres.

8 Diskusjon og oppsummering

I dette kapittelet skal funnene i studien diskuteres og oppsummeres. Først drøftes hva som var de største forskjellene mellom de polske og norske informantene når det gjelder lyttefortåelse og geografisk lokalisering i studien. I avsnitt 8.2 drøftes hvilke faktorer som kan ha påvirket de polske informantene under lytting. Funnene fra denne studien skal også sammenlignes med tidligere forskning. I avsnitt 8.4 beskrives hvordan funnene fra denne studien kan brukes til forbedring av norskopplæring for andrespråksinnlærere. Til slutt kommer konklusjoner og forslag til videre forskning.

8.1 De største forskjellene i lytteforståelse og geografisk lokalisering mellom polakkene og nordmennene

De polske informantene i denne studien skåret lavere på dialekttesten enn nordmennene. Polakkene var også dårligere i å lokalisere de fem norske dialektene geografisk. Spørsmålene som stilles er hva slags forskjeller det var i skåring mellom kontroll- og målgruppen og hvordan disse gruppene skilte seg. Ved vilke dialekter var forskjellene størst?

8.1.1 Forståelse av de utvalgte norske dialektene

Når det gjelder generell forståelse, oppnådde de norske informantene i gjennomsnitt 91% av mulige poeng, mens de polske informantene i gjennomsnitt fikk 50%. Det utgjør en forskjell på 41 prosentpoeng. Det beste resultatet i kontrollgruppen var 96%, mens det dårligste resultatet var 83%. Forskjellen mellom disse resultatene var på bare 13 prosentpoeng. I motsetning til kontrollgruppen var det stor individuell variasjon hos målgruppen. Det beste resultatet var 71%, mens det dårligste resultatet var 18%. Variasjonen mellom disse resultatene var hele 53 prosentpoeng. I tillegg skåret fem av ti polske informanter mer enn 50%, mens fem andre informanter fikk mindre enn 50%. Kort sagt var det stor individuell variasjon i dialektforståelsen blant de polske informantene, og de polske informantene skåret gjennomsnittlig mye lavere enn de norske informantene. De polske informantene forstod oslodialekten best (64%), men de forstod den bare litt bedre enn dialekten fra Tromsø (60%). De forstod dialektene fra Bergen (56%) og Trondheim (46%) dårligere enn dialekten fra Tromsø. Dårligst forstod de dialekten fra Stavanger (29%). Altså forstod de polske

informantene oslodialekten best og stavangersk dårligst. En av hypotesene i denne oppgaven var at polakkene forstår de vanligste norske dialektene dårligere enn oslodialekt. Resultatene fra denne undersøkelsen bekrefter denne hypotesen. Mest sannsynlig skåret de polske informantene best på oslodialekten fordi de er best kjent med denne dialekten. Allikevel viste resultatene at det var liten forskjell i forståelsen av dialektene fra Oslo, Tromsø og Bergen blant polakkene. I motsetning til polakkene svarte kontrollgruppen bedre på dialekten fra Tromsø (97%), Trondheim (92%) og Stavanger (90%) enn på oslodialekten (89%). Det er to mulige forklaringer på at nordmennene fikk flest poeng på dialekten fra Tromsø. Det betyr enten at det er enklere å forstå denne dialekten for nordmenn, eller så var spørsmålene til dialekten fra Tromsø enklere å svare på. Det viste seg at dialekten fra Stavanger ikke var problematisk for nordmennene, og de oppnådde 90% av mulige poeng på denne dialekten, mens polakkene skåret 29%. Man må merke seg at både nordmennene som opprinnelig kom fra Vestlandet og nordmennene som opprinnelig kom fra Østlandet skåret høyt på stavangersk. Det viser også at det er lite sannsynlig at den lave skåringen ved stavangersk hos polakkene skyldes problemer med dialekttesten, siden nordmennene oppnådde gode resultater ved denne dialekten. Det som er interessant er at kontrollgruppen og målgruppen skåret best og dårligst på forskjellige dialekter. Dataene i denne studien forklarer ikke på hvorfor polakkene skåret best på dialektene fra Oslo, Tromsø og Bergen, mens nordmennene skåret best på dialektene fra Tromsø, Trondheim og Stavanger. Dette gir grunnlag for videre forskning.

Siden spørsmålene i dialekttesten inneholdt tre typer oppgaver var det viktig å sjekke om de forskjellige oppgavetyper kunne påvirke informantenes resultater (se figur 25). Nordmennene gjorde det omtrent like bra på alle typer oppgaver. De gjorde det best på oppgavetype 3 hvor de skulle forklare utvalgte dialektale uttrykk og dårligst på oppgavetype 2 hvor de skulle skrive nøyaktig det de hørte. Når det gjelder den polske gruppen så skåret de best på oppgavetype 1, og dårligst på oppgavetype 2. Det betyr at polakkene var best på å svare på generelle spørsmål til dialektprøvene og gjorde det dårligst når de skulle skrive nøyaktig det som ble sagt. Oppgavetype 2 var vanskeligst for både de norske og de polske informantene, men nordmennene oppnådde ved denne oppgaven 87,3% mens polakkene skåret 40%. Det viser at selv om denne oppgaven var vanskeligst for begge gruppene gjorde nordmennene det mye bedre enn polakkene (47,3 prosentpoeng). Både de polske og norske informantene skulle vurdere vanskelighetsgraden til dialektene de hørte. Det viste seg at nordmennene vurderte vanskelighetsgraden til alle dialektene som minst "lett", mens

polakkene både over- og undervurderte vanskelighetsgraden til dialektene i forhold til hvordan de skåret. Det viser at nordmennene var mer sikre på sin forståelse av dialektene enn polakkene var.

8.1.2 Evner i geografisk lokalisering

Når det gjelder polakkenes ferdigheter i geografisk lokalisering av de utvalgte dialektene viste studien at de polske informantene lokaliserte dialektene dårligere enn nordmennene. Nordmennene skåret på denne oppgaven omtrent likt med unntak av en informant, mens hos polakkene var det stor individuell variasjon i skåring. Gjennomsnittet for nordmennene lå på 84% riktige lokalisering, mens gjennomsnittet for polakkene lå på 40%. Det betyr at de polske informantene i gjennomsnitt klarte å lokalisere to av de fem norske dialektene. Blant de norske informantene var det en person som oppnådde 50% riktige svar. Blant de polske informantene var det ganske stor individuell variasjon i hvilken grad de kunne lokalisere de utvalgte norske dialektene geografisk. Den høyeste skåringen lå på 70%, mens den laveste var på 20%.

Polakkene og nordmennene la merke til forskjellige dialektale trekk når de skulle lokalisere norske dialektene i testen geografisk. De norske informantene refererte til spesifikke ord og endring av vokaler i Oslomålet som gjorde det mulig å lokalisere denne dialekten til Oslo. De tok også utgangspunkt i hvordan de snakker selv, altså egen dialekt. Ved dialekten fra Bergen rapporterte de fleste norske informantene at de visste at det var bergensk på grunn av ”skar-r”. Ved dialekten fra Tromsø pekte de fleste på tonefallet og dialektord. For stavangersk var tonefallet og ”stavangerske” ord karakteristiske. Ved dialekten fra Trondheim var det bl.a. palatalisering og spesielle ord som hjalp informantene med å lokalisere dialekten geografisk. Lokalisering til Kristiansand forekom 3 ganger i informantenes svar, en gang hver i forhold til dialektene fra Oslo, Bergen og Stavanger. Nordmennene rapporterte ved flere dialekter at tonefallet spilte en viktig rolle ved å lokalisere en dialekt geografisk. Vanskeligheten av tonefall bekreftes også av Gooskens (2005) forskning på geografisk lokalisering av norske dialekter blant nordmenn (se 2.1.2).

De polske informantene lokaliserte dialekten fra Oslo og Tromsø best, men det var bare tre personer som lokaliserte hver av de to dialektene riktig. Det er vanskelig å forklare hvorfor bare tre av de polske informantene klarte å lokalisere oslomålet riktig geografisk siden denne dialekten sannsynligvis er den de hører mest i hverdagen. Det kan hende at siden

informantene visste at det var en dialekttest så antok de at oslodialekten ikke ville bli brukt. Kanskje ser andrespråksinnlærere på oslodialekt som ”standardspråk” mens dialekter er ”ikke-standard språk”. Dette kan være interessant å belyse i videre forskning, fordi holdninger kan påvirke andrespråksinnlæring, som nevnt i kapittel 3.1.1. Det var også tre personer som lokalisert dialekten fra Tromsø riktig, mens tre andre personer svarte delvis riktig og skrev at denne dialekten var fra Nord-Norge. Siden det bare var tre personer som svarte riktig, er det vanskelig å si om denne dialekten er enklere å lokalisere på grunn av dialektale trekk. I tillegg ga de polske informantene ofte ingen forklaring på dialektale trekk ved de forskjellige dialektene. Mest sannsynlig ga de ingen forklaring fordi de manglet kunnskap om mulige dialektale trekk. I tillegg var enkelte informanter tilbøyelige til å bruke steder som ble nevnt i samtalen i sin besvarelse. Det skjedde for eksempel når en informant hørte at hovedpersonen i samtalen sa at hun flyttet til Stokke, eller at hun vokste opp i Nord-Norge. Da antok enkelte informanter at dialekten hun snakket kom fra Stokke eller fra Nord-Norge. Dette kan tyde på bruk av kompensasjonsmekanismer (se 3.2.1). Altså at informantene brukte strategier som gjorde det enklere å svare på dialekttesten (Vandergrift 2007: 193).

Det er interessant å se på hva de norske og polske informantene legger merke til når de skal lokalisere en dialekt geografisk, fordi det kan si noe om kunnskapsnivået. Ved dialekten fra Oslo nevnte begge gruppene lignende trekk. Både nordmennene og polakkene la merke til ord som ”åssen” og endelsen ”ass”, som er karakteristisk for denne dialekten. Begge gruppene mente også at det var en slags ”ren” bokmål. Allikevel var det bare 3 av 10 polakker som skrev at det var Osломål og det var bare 4 av 10 polakker som anga noen karakteristiske trekk for denne dialekten. Ved dialekten fra Bergen pekte fire av fem nordmenn først og fremst på ”skarre-r”. De polske informantene pekte også på dette, men i mindre grad. Det var bare 2 av 10 polakker som nevnte dette trekket. Ved dialekten fra Tromsø anga to av fem personer fra kontrollgruppen at de kunne lokalisere denne dialekten på grunn av spørreord hvor initial <hv> /v/ ble uttalt som <k> /k/. I tillegg spilte tonefallet en viktig rolle for dem. To av ti personer blant de polske informantene la også merke til spørreord hvor initial <k> /k/ tilsvarer <hv> /v/ og en person nevnte at i denne dialekten er bare toneml 1 brukt. Ved stavangersk skrev to av de norske informantene at det forekommer spesielle ord i denne dialekten som gjør at det er enklere å lokalisere den. I tillegg pekte to nordmenn på tonefallet til dialekten, mens en nevnte ”skarre-r”. Blant polakkene var det 5 av 10 personer som la merke til ”skarre-r” ved denne dialekten. Ved dialekten fra Trondheim pekte to av fem nordmenn på

palatalisering. Tre av ti polakker rapporterte også om det. De norske informantene pekte i tillegg på tonefall og spesielle ord.

De fleste norske informantene anga noen karakteristiske trekk for hver enkel dialekt, mens de polske informantene gjorde det i mindre grad. Dette kan enten tyde på at det kan være vanskeligere for polakkene å beskrive spesielle trekk ved norske dialekter, eller at de er mindre bevisste på forskjeller mellom de norske dialektene. Hvis de ikke hadde lært om karakteristiske trekk ved norske dialekter, så vil det være ekstra utfordrende for dem å beskrive dialektale trekk. For eksempel skrev en polsk informant at et spesielt trekk ved dialekten fra Trondheim er at ”det føles som de uttaler noen ord gjennom nesa”. Det kan tyde på denne informanten ikke hadde kjennskap til begrepet som palatalisering. Det er mulig at nordmenn har mer trening i å beskrive trekkene til forskjellige norske dialekter, siden de lærer om norske dialekter på skolen. En annen mulighet er at polakkene ikke om de har problemer med dialekter eller med lytteforståelse generelt, på grunn av manglende kunnskap om dialektale trekk. Hvis det er tilfellet så betyr det at undervisning i dialektale trekk kan hjelpe andrespråksinnlærere med forståelse og selvsikkerhet generelt.

8.2 Påvirkningsfaktorer på lytteforståelse

Ved lytteforståelse blant andrespråksinnlærere er det mange faktorer som spiller en rolle. Liu (2003: 60) har laget en tabell hvor hun grupperte forskjellige mulige faktorer (se tabell 1). I denne studien ble en del av disse faktorene undersøkt, bl.a. sammenhengen mellom nivået på språkferdigheter og resultatene fra dialekttesten. Vandergrift (2007: 193) hevder at språkferdigheter spiller en viktig rolle i effektivitet ved lytteforståelse. I denne studien har alle informantene bestått ”Test i norsk- høyere nivå” som betyr at de har gode norskkunnskaper. Allikevel var det stor individuell variasjon mellom informantene. Det tyder på at forståelse av norske dialekter og effektivitet i lytteforståelse blant andrespråksinnlærere som er på omtrent samme nivå i norsk allikevel kan variere. Figur 35 viste at de polske informantene som har bodd lengst i Norge skåret gjennomsnittlig best ved generell forståelse av de utvalgte norske dialektene (se 7.6.2), samtidig som personene som har bodd i Norge lengst ikke lokaliserte dialektene best geografisk i gjennomsnitt (se 7.6.4). Disse resultatene er forvirrende og der er vanskelig å trekke klare slutninger basert på dem. Men dette skyldes høyst sannsynlig at kun 10 informanter ble testet i studien. Ytterligere forskning på dette, med et representativt utvalg, kunne gi meget interessant informasjon om hvilke faktorer som påvirker dialektforståelse

blant andrespråksinnlærere. Det viste seg at de to personene som skåret høyest i generell forståelse av de utvalgte dialektene, også har studert norsk på universitetsnivå. Det kan tyde på at de har fått mer opplæring i norske dialekter, og at det hadde positiv påvirkning på deres resultater i dialektforståelsen. I så fall viser det at opplæring i dialekter har en målbar effekt på dialektforståelse, som betyr at investering i opplæring i dialekter vil kunne gi uttelling.

Det viste seg at polakkene behersker dialektale uttrykk i mye lavere grad enn nordmennene. Det tyder på at de har manglende kjennskap til dialektale uttrykk. I tillegg var det mange informanter som ikke klarte å gjenkjenne ord de kunne (Goh 2000: 61). Det er mulig at de polske informantene kun har lagret fonologiske representasjoner av ord som uttales på oslodialekt. Det resulterer i at hvis et ord blir uttalt annerledes, så gjenkjenner andrespråksinnlærere ikke dette ordet mer. I tillegg kan det være vanskelig for de polske informantene å segmentere ord ved utsagn som blir lest på dialekt. Det kan resultere i at de polske informantene ikke lykkes i plukke opp nøkkelord ved utsagn, og derfor mislyktes de i å danne en mental representasjon av hele utsagnet (Goh 200:64).

Resultatene viste at personene som har bodd andre steder i Norge enn Oslo skåret bedre enn polakkene som bare har bodd i Oslo, med unntak av en person. Dette kan tyde på at ”fortrolighetseffekten” fant sted. Det er mulig at personene som har bodd andre steder i Norge har blitt kjent med andre norske dialekter. Dette kan resultere i at disse polakkene enklere kan forstå en ny og ukjent dialekt, fordi de kan bruke sin kunnskap om trekkene til de dialektene de allerede er kjent med (Trentman 2011: 45). Eksempelvis rapporterte en person at han eller hun hadde bodd på Sørlandet. Denne personen var mest sannsynlig kjent med minst en av de sørlandske dialektene. Derfor var det enklere for denne personen å forstå dialekten fra Stavanger eller Bergen enn for en person som har bodd bare i Oslo og var bare vant til oslodialekten.

De polske informantene hadde forskjellig bakgrunn og det kan også ha påvirket deres resultater. De var i forskjellig alder da de ble testet, gikk eller hadde gått på forskjellige studieretninger, og hadde reist i forskjellig grad i Norge. I tillegg var det 6 av 10 personer som hadde bodd på andre steder i Norge enn Oslo. Allikevel gir denne studien ingen forklaring på i hvilken grad disse variablene kunne påvirke polakkenes forståelse av de utvalgte dialektene, fordi det ikke var en del av datainnsamlingen. Dette åpner for videre forskning.

Spørreundersøkelsen inneholdt spørsmål som skulle analyseres i forhold til de sosiale variablene som ble nevnt i Schumanns (1981) akkulturasjonsmodell. Det viste seg at mer enn halvparten av de polske informantene så på TV eller norsk film hver dag eller flere ganger i uka, mens resten gjorde det aldri eller mindre enn en gang i uka. Dette spørsmålet skulle sjekke i hvilken grad polakkenes adaptering foregår. Schumann (1981) mente også at kontakt med morsmålsbrukere er viktig. Siden de polske informantene studerte eller hadde studert på norsk, har de mest sannsynlig hatt stor kontakt med nordmenn på universitetet. Når det gjelder jobb så rapporterte de polske informantene at mer enn halvparten av dem jobbet med ”mange nordmenn” eller ”kun nordmenn”.

Ifølge akkulturasjonsmodellen er forskjellen mellom kulturene til morsmålsbrukere og andrespråksinnlærere viktig. Ifølge de polske informantene er det noen forskjeller mellom polsk og norsk kultur. For to informanter var det stor forskjell mellom disse kulturene. Schumann mener at store forskjeller mellom to kulturer kan hindre språktilegnelse. Ifølge denne modellen spiller innstilling også en viktig rolle. Hvis man har positiv innstilling til landet og samfunnet så er det enklere å tilegne seg andrespråk. Alle de polske informantene rapporterte at de ønsker å bli kjent med flere nordmenn som snakker dialekt. Det betyr at de er åpne for nordmenn og for språklige variasjoner på norsk. Schumann mener også at hvis man ønsker å bli boende i et land lenge så påvirker det språkinnlæring positivt. 8 av 10 informanter svarte at de kunne tenke seg å bo i Norge i mer enn fem år. I tillegg var det 7 av 10 personer som kunne tenke seg å bo i Norge hele livet. Informantenes svar viste at de fleste av dem ifølge akkulturasjonsmodellen ikke bør ha noen hindringer i å tilegne seg norsk. De polske informantene viste seg å være positive til Norge og nordmenn. Disse resultatene viser at de fleste polakkenes har gode forutsetninger for å forbedre sine kunnskaper om norsk og norske dialekter.

Selvsikkerheten til kontroll- og målgruppen ble sammenlignet i forhold til vanskelighetsgraden til de utvalgte dialektene. Begge gruppene skulle vurdere hvor vanskelig de mente at hver dialekt var. Deretter ble svarene sammenlignet med resultatene de faktisk oppnådde. Informantene svarte på dette rett etter at de hørte på hver enkel dialekt og derfor er det sannsynlig at vurderingene er mer relevante til dialektsamtalen de akkurat hadde hørt, enn til dialekten generelt. Det er mulig at hvis de polske informantene hadde blitt testet i en situasjon med ”bidireksjonell lytting” (Vandergrift 2007: 195) ville de vurdere vanskelighetsgraden av disse dialektene annerledes. Grunnen til det er at testing av

lytteforståelse av norske dialekter ved hjelp av dialekttest kan være mer stressende for andrespråksinnlærere enn å snakke med en person som snakker en dialekt. Hvis man sammenligner polakkenes vurderinger med resultatene de faktisk oppnådde på testen kan man se at de skåret lavest på dialekten fra Stavanger, som de også vurderte ”veldig vanskelig”. Ifølge de polske informantene var dialekten fra Trondheim like lett som oslodialekten, men i dialekttesten oppnådde de ikke så gode resultater på dialekten fra Trondheim som de gjorde på oslodialekten (64% mot 46%). I tillegg vurderte de dialektene fra Bergen og Tromsø som ”ganske vanskelige” å forstå. Dialekttesten viser at de skåret bedre på disse dialektene enn på dialekten fra Trondheim, men vurderte dialekten fra Trondheim som lettere å forstå enn de to andre (for dialekten fra Bergen: 56% og fra Tromsø: 60%). Man kan konkludere med at de polske informantene undervurderte sin forståelse av dialektene fra Bergen og Tromsø. Det er mulig at de polske informantene ikke var sikre på sin forståelse av norske dialekter, og at de derfor undervurderte sine ferdigheter. Hvis de er ”redde” for norske dialekter kan det ha påvirkning på deres tilegnelse av norske dialekter, og resultere i passivitet ved innlæring av dialekter. En dialekttest kan oppfattes som en mindre komfortabel form for testing fordi man har en passiv rolle. Informantene kunne kanskje ha oppnådd høyere resultater hvis de hadde deltatt i en samtale med nordmenn som snakker dialekter. Vandergrift (2007: 195) kaller en slik situasjon for ”bidireksjonell lytting”. Ved denne formen av lytting har andrespråksinnlærere mer kontroll over sin forståelse (ibid.). I en slik situasjon kan informanten be samtalepartner om å gjenta eller vise sine forståelsesproblemer, og det kan føles som mer komfortabelt og naturlig enn en dialekttest. Ved eventuell videre forskning på dette området er dette derfor en metode som bør vurderes.

8.3 Sammenligning med tidligere forskning

Undersøkelsene som det har blitt referert til i denne studien så på forståelsen av språklige varieteter blant andrespråksinnlærere fra forskjellige vinkler (se 2.1). Først og fremst viste disse studiene at språklige varieteter er et reelt problem for andrespråksinnlærere (se f.eks. Trentman, 2011, Major et al. 2005). Resultatene fra denne oppgaven støtter denne påstanden. Flere studier inneholdt forslag til hvordan problemet med dialekter i andrespråksinnlæring kan løses. Auger og Valdman (1999) hevder for eksempel at det er viktig å lære om språklige varieteter. Haddad (2006) mener i tillegg at denne opplæringen burde foregå fra begynnelsen av tilegnelsen av et språk. Major et al. (2005) mener at tester i engelsk burde innebære

regionale dialekter, mens Eisenstein (1986) skrev at andrespråksinnlæreres innstilling til språklige variasjoner spiller en viktig rolle, og at derfor er viktig at de aksepterer dem.

Resultatene i denne oppgaven viste at personer som har studert norsk på universitet eller høyskole oppnådde bedre resultater enn de som bare hadde gått på norskkurs, og at dette sannsynligvis skyldes bedre kunnskaper om norske dialekter. Det vil si at det er viktig å lære om norske dialekter fordi det har en positiv effekt på dialektforståelse. Derfor støtter denne oppgaven Auger og Valdman (1999) sitt syn på andrespråksinnlæring av språklige varieteter. Det er vanskelig å si om det er nødvendig å lære om norske dialekter fra begynnelsen av norskopplæringen, men studien i denne oppgaven viser at det er best å lære minst en norsk dialekt for å øke kunnskap om norske dialekter. Det kan også være en god løsning å inkludere norske dialekter i ”test i norsk- høyere nivå”, fordi det motiverer norsksinnlærere til å fokusere mer på å høre på og lære om norske dialekter.

Tauroza og Luk (1997) hevder at om en dialekt er kjent eller ukjent for en andrespråksinnlærer spiller en viktig rolle i dialektforståelse. Derfor er det viktig å gjøre andrespråksinnlærere kjent med forskjellige dialekter. Også Trentman (2011) viser at andrespråksinnlærere av arabisk burde lære standardarabisk og i tillegg minst en arabisk dialekt. Han mener at hvis man først kjenner til én dialekt, så kan det være enklere å forstå andre dialekter. Schmidt (2009) viste også i sin undersøkelse at hvis man blir utsatt for en ny ”ukjent” dialekt over tid, så kommer man til å lære å forstå den. Teorien om ”fortrolighetseffekten” ble også benyttet i undersøkelsen i denne oppgaven, for å sjekke om forståelsen av norske dialekter blant de polske informantene kan være knyttet til nivået av fortrolighet med norske dialekter. Denne studien bekreftet at ”fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted under dialekttesten blant de polske informantene. Denne studien bekrefter at man kan se tendenser til at de som har bodd i andre steder i Norge enn Oslo skåret bedre enn de som bare har bodd i Oslo. Man kan ikke entydig si om dette har en sammenheng med ”fortrolighetseffekten”, fordi kun fem informanter har bodd på Østlandet og en person på Sørlandet. Dette bør derfor undersøkes ved å teste polakker som har bodd i andre deler av Norge, for eksempel på Vestlandet eller i Trøndelag, og som har flyttet til Oslo. Dialektene fra Vestlandet og Trøndelag skiller seg fra oslodialekten i større grad enn dialektene innen Østlandet og dette burde derfor gi en enda mer tydelig ”fortrolighetseffekt”.

Goh (2000: 60-64) presenterte fem hovedproblemer som andrespråksinnlærere kan møte under lytting. I studien i denne oppgaven ble minst to av disse fem problemene funnet.

Svarene til polakkene viser at de ikke gjenkjente ord under lytting selv om de hadde kjennskap til dem (Goh 2000: 61) og de klarte ikke alltid å lage en mental representasjon av de ordene de hørte (Goh 2000: 64). Man kan ikke utelukke at også andre av de fem problemene var tilstede, men det ble ikke funnet noe bevis på det i denne studien.

Stæhr (2009: 602) hevder at størrelsen på ordforråd har påvirkning på lytteforståelse. Studien i denne oppgaven viste at manglede kunnskap om dialektale ord hos de polske informantene kunne ha indirekte påvirkning på deres oppnådde resultater. Siden polakkene mangler ”den intuitive kunnskapen” (Liu 2003: 66) i norsk som morsmålsbrukere innehar, viste dialekttesten at polakkene brukte forskjellige ”kompensasjonsmekanismer” (Vandergrift 2007: 193). For eksempel brukte enkelte informanter stedsnavn som ble nevnt i samtalen for å lokalisere dialektene (se 7.5.3). Det tyder på at informantene brukte informasjon fra konteksten for å svare på spørsmål i dialekttesten. Som Golden (2009: 103) viser spiller kontekst en viktig rolle i hvordan man tolker betydningen av ord. I tillegg kunne de polske informantene også bruke *bakgrunnskunnskap* som gjør det mulig å tolke ord avhengig av tolkningen av konteksten (Golden 2009: 103). Bakgrunnskunnskapen er basert på en persons opplevelser. Andrespråksinnlærere bruker informasjon fra konteksten for å ”gjette” betydningen av ord som de ikke gjenkjenner (Field 1998a i Liu 2003: 84).

8.4 Funnene i forhold til norskopplæring

Tittelen på denne oppgaven er ”Jeg forstår (ikke) norsken din!”. Etter å ha analysert resultatene til de polske informantene er det vanskelig å si entydig om polakkene forstår eller ikke forstår de utvalgte norske dialektene på grunn av store individuelle variasjoner. Målet med denne oppgaven er å sette fokus på forståelse av norske dialekter blant andrespråksinnlærere av norsk. Siden det er lite plass for opplæring i norske dialekter i ”Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere” (VOX 2012) kan man ikke forvente at dialekter får mye plass i den praktiske opplæringen heller. Flere undersøkelser viser at andrespråksinnlærere ønsker mer opplæring i norske dialekter fordi de synes at dialekter er problematiske (IMDI 2011b). Dette ble også rapportert i spørreundersøkelsen i denne studien (se figur 16). Jeg har ikke funnet noen tidligere forskning på i hvilken grad norsksinnlærere forstår norske dialekter. Men det finnes artikler og små debatter i aviser som kastet lys på denne dialektale problematikken og frustrasjonen som norsksinnlærere møter ved

å tilegne seg norsk (se f.eks. Øvregaard 2008a, Oldertrøen 2008). Derfor skulle denne oppgaven undersøke dette nærmere og kanskje føre til forbedring av norskopplæringen slik at den gir det beste mulige språklige grunnlaget til andrespråksinnlærere i forhold til forståelse av norske dialekter.

På grunn av antallet av polske informanter i denne studien er det vanskelig å si hvem disse informantene er representative for (se 4.2.1). De kan kanskje være representative for polske studenter i Oslo, men det er vanskelig å si i hvilken grad de er representative for polakker generelt eller andrespråksinnlærere av norsk. Derfor må man være svært forsiktig med å generalisere resultatene fra studien.

Først og fremst viser denne studien at polakkene opplevde problemer med forståelsen av de vanligste dialektene. Resultatene som de oppnådde på dialekttesten var individuelt varierende og avhengige av dialekten de hørte på. Det vil si at de utvalgte norske dialektene hadde varierende vanskelighetsgrad for polakkene, i tillegg til at det var stor variasjon i dialektforståelsen blant informantene. Det er mulig at disse resultatene er reliable, altså at de faktisk måler informantenes forståelse. Allikevel er det viktig å merke seg at det er vanskelig å finne en ideel måte å teste forståelse av dialekter på. Det er utfordrende å lage en dialekttest som måler forståelse. I tillegg er det begrensede muligheter for å sjekke om testen faktisk måler forståelse av norske dialekter riktig. Derfor kan resultatene fra denne testen vise i hvilken grad de polske informantene forstår dialekter i sammenligning med nordmenn, men man kan ikke utfra disse resultatene svare på om de forstår dialektene ”bra” eller ”dårlig”. Denne testen har sannsynligvis stor reliabilitet i forhold til geografisk lokalisering fordi det er enklere å måle objektivt enn dialektforståelse. I motsetning til geografisk lokalisering er definisjonen av forståelse åpen for diskusjon.

De fleste informantene rapporterte at de hadde veldig lite trening i å høre på norske dialekter på norskkurs. To av ti personer mente at de forstår norske dialekter bra, mens fire personer føler at de hverken forstår norske dialekter bra eller dårlig. Tre personer mente at de forstår norske dialekter ganske dårlig, mens en person følte at hun eller han forstår norske dialekter dårlig. Siden dette var selvrappporterte data må man regne med at informantene kan ha over- eller undervurdert sine egne evner. I tillegg var det som nevnt bare ti informanter som svarte på dette. Derfor er disse resultatene ikke representative og det vanskelig å si i hvilken grad de er valide.

Undersøkelsen viste også at polakkene ikke hadde kjennskap til de utvalgte dialektale ordene i testen. Siden testen bare inneholdt to vilkårlige uttrykk fra hver dialekt kan resultatene være tilfeldige. Denne undersøkelsen viste også at det er mulig at ”fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted under dialekttesten. Allikevel kan det ha vært andre faktorer som også påvirket dette resultatet. Disse resultatene kan være viktige for norskopplæring for andrespråksinnlærere fordi de gir antydninger på i hvilken grad andrespråksinnlærere kan forstå norske dialekter og hvilke dialekter som kan være problematiske for dem. Det viser seg at det var store individuelle forskjeller blant de polske informantene, som kan tyde på at det bør være mer fokus på norske dialekter på norskkurs, og at det ikke bør variere fra kurs til kurs i hvilken grad de lærer om norske dialekter. Det var også stor variasjon i hvilken grad de polske informantene forstod hver enkel dialekt, noe som kan tyde på at det bør være ekstra fokus på de dialektene som er vanskeligst å forstå for andrespråksinnlærere på norskkurs. Denne studien påpeker at selv om informantene har bestått ”Test i norsk- høyere nivå” hadde de problemer med forståelse av nordmenn som snakket andre dialekter enn oslodialekt. Det kan tyde på at ”Test i norsk- høyere nivå” ikke kan sikre at alle norsksinnlærere kan følge med på forelesninger eller seminarer hvor læreren snakker en annen dialekt enn oslodialekt. Det er verdt å merke seg at de polske informantene ble testet på de vanligste norske dialektene, men selv disse viste seg å være problematiske for polakkene. Derfor bør det være opplæring i det minste i disse dialektene på norskkurs. I tillegg tyder denne studien på at det burde være mer trening i å høre på norske dialekter på norskkurs. Denne undersøkelsen viste også at polakkene ikke hadde kjennskap til de utvalgte dialektale ordene og hadde vanskeligheter med å lokalisere de norske dialektene geografisk. Det antyder at det burde være mer opplæring i dialektale ord og trekk på norskkurs.

Denne undersøkelsen viste også at det er mulig at ”fortrolighetseffekten” kan ha funnet sted under dialekttesten. Derfor bør det bli gjort mer forskning på denne dialektale effekten. Hvis det stemmer at andrespråksinnlærere kan forstå norske dialekter bedre hvis de er kjent med minst en annen dialekt enn oslodialekt, kan det tyde på at det bør være grundig opplæring i minst en norsk dialekt på norskkurs i tillegg til den lokale dialekten. Siden de polske informantene skåret dårligst på dialektene fra Stavanger og Trondheim gir det en antydning til at de burde bli kjent med minst en dialekt fra Vestlandet eller Trøndelag.

8.5 Konklusjon

Det har ikke blitt gjort nok forskning på forståelse av norske dialekter blant norskinnlærere. Denne studien tyder på at de fem mest vanlige norske dialektene var problematiske for de polske informantene. Denne undersøkelsen har bare blitt gjennomført på ti polakker, og derfor er det viktig at det blir gjort ytterligere undersøkelser i framtiden på en representativ gruppe. Det ble bare forsket på polakkers forståelse av norske dialekter i denne studien. I framtiden bør man forske på informanter med forskjellige morsmål slik at man samtidig kan finne ut om morsmål spiller noen rolle i forhold til forståelsen av norske dialekter. Det burde også undersøkes hvilken rolle andrespråksinnlæreres alder, studieretning og bosted spiller i lytteforståelse av norske dialekter.

Siden det ikke fantes en test som sjekker forståelse av norske dialekter, ble det laget en dialekttest til denne studien. For å utvide forskning på forståelsen av norske dialekter blant norskinnlærere bør det lages mer omfattende dialekttester. På denne måten kan man lage oppgaver som sjekker forståelsen av dialekter på en mer effektiv måte enn testen i denne studien.

Denne undersøkelsen viser at norske dialekter kan være problematiske for andrespråksinnlærere og derfor blir konklusjonen at det er viktig å forske mer på dette området. Hvis det blir gjort mer forskning som bekrefter denne påstanden, er det viktig å innføre mer trening i å høre på norske dialekter på norskkurs. Dette kan føre til at norskinnlærere kommer til å føle seg mindre forvirret i dialektlandet Norge.

Litteraturliste

- Auger, J. og Valdman, A. (1999): "Letting French students hear the diverse voices of Francophony". I *The Modern Language Journal*, 83, 403-412.
- Angouri, J. (2010): "Quantitative, Qualitative ord Both? Combining Methods in Linguistic Research". I L. Litosseliti (red.): *Research Methods in Linguistics*. London: Continuum, 29-45.
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2003): *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. <http://www.lovdatab.no/all/nl-20030704-080.html> [Lesedato: 9.01.2013].
- Delsing, L. og Lundin Åkesson, K. (2005): *Håller språket ihop Norden. En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. Köpenhamn: TemaNord.
- Dörnyei, Z. (2003): *Questionnaires in Second Language Research. Construction, Administration, and Processing*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Dörnyei, Z. (2007): *Research Methods in Applied Linguistics. Quantitative, Qualitative, and Mixed Methodologies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dyvik, H. (2003): "Offisiell og ikke-offisiell språknormering- nyttig eller skadelig motsetning? I H. Omdal og R. Røstad (red.): *Krefter og motkrefter i språknormeringa. Om språknormer i teori og praksis*. Kristiansand: Høgskoleforlaget, 25-40.
- Eisenstein, M. og Verdi, G. (1985): "The intelligibility of social dialects for working-class adult learners of English". I *Language Learning*, 35, 287-298.
- Eisenstein, M. (1986): "Target language variation and second-language acquisition: Learning English in New York City". I *World Englishes*, 5, 31-46.
- Ellis, R. (2008): *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Fogtman, C. (2009): "The co-construction of understanding in Danish naturalization interviews. I *International Journal of Bilingualism*, 13 (1), 221-236.
- Fox, C.A. (2002): "Incorporating variation in the French classroom: A pedagogical norm for listening comprehension". I S. M. Gass, K. Bardovi-Harlig, S. M. Magnan, J. Walz (red.): *Pedagogical norms for second and foreign language learning and teaching: Studies in honour of Albert Valdman*. Amsterdam: Benjamins, 201-219.
- Goh, C. (2000): "A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems". I *System*, 28, 55-75.
- Golden, A. (2009): *Ordforråd, ordbruk og ordlæring* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Gooskens, C. (2005): "How well can Norwegians identify their dialects?". I *Nordic Journal of Linguistics*, 28, 37-60.

- Haddad, Y. (2006): "Dialect and standard in second language phonology: The case of Arabic". I *SKY Journal of Linguistics*, 19, 147-171.
- Hanssen E. (2010): *Dialekter i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Husby, O., Øvregaard, Å., Wik, P., Bech, Ø., Albertsen, E., Nefzaoui, S., Skarpnes, E. og Koreman, J. (2011): *Dealing with L1 background and L2 dialects in Norwegian CAPT*.
<http://www.ntnu.edu/documents/139896/19561592/Dealing+with+L1+bakgrounds.pdf>
 [Lesedato: 2.02.2013].
- Jahr, E.H. og Mæhlum B. (2009): "Har vi et 'standardtalemål' i Norge?". I *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 27. Oslo: Novus, 3-6.
- Johnstone, B. (2000): *Qualitative Methods in Sociolinguistics*. New York: Oxford University Press.
- Jurafsky, D. og Martin, J.H. (2009): *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition* (2. utg.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2011a): *Brukerundersøkelse om norskopplæringen blant voksne innvandrere*
http://www.IMDI.no/Documents/Rapporter/Brukerundersokelse_i_norskopplaeringen.pdf
 [Lesedato: 7.04.2013].
- (2011b): *Brukerundersøkelsen i norskopplæringen*.
<http://www.IMDI.no/no/Nyheter/2011/Brukerundersokelse-i-norskopplaringen/>
 [Lesedato: 7.04.2013].
- Kulbrandstad, L.A. (2011): "National or general tolerance for variation? Attitudes to dialect and foreign accents in media". I *Applied Linguistics, Global and Local. Proceedings of the 43rd Annual Meeting of the British Association for Applied Linguistics 9-11 September 2010 University of Aberdeen*. London: Scitsiugnil Press, 173-181.
- Kunnskapsdepartementet (2007): "Kapittel 2: Generell studiekompetanse". I *Forskrift om opptak til høyere utdanning*.
<http://www.lovdata.no/for/sf/kd/xd-20070131-0173.html#map002>
 [Lesedato: 9.01.2013].
- Lazar, J., Feng, J., og Hochheiser, H. (2010): *Research Methods in Human-Computer Interaction*. Chichester, UK: John Wiley and Sons.
- Liu, N.F. (2003): *Processing problems in L2 listening comprehension of university students in Hong Kong*. Doktoravhandling. Hong Kong: The Hong Kong Polytechnic University.
- Litosseliti, L. (2010): *Research Methods in Linguistics*. London: Continuum.

- Major, R., Fitzmaurice, S., Bunta, F. og Balsubramian, C. (2005): "Testing the effects of regional, ethnic, and international dialects of English on listening comprehension". I *Language learning* 55:1, 37-69.
- Milton J., Wade J. og Hopkins N. (2010) "Aural Word Recognition and Oral Competence in English as a Foreign Language". I R.Chacon-Beltran, C. Abello-Contesse, M. del Mar Torreblanca-Lopez (red.): *Insight into Non-native Vocabulary Teaching and Learning*. Bristol: Multilingual Matters, 83-98.
- Mælum, B., Akselberg G., Røyneland U. og Sandøy H. (2003): *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Mæhlum, B. og Røyneland U. (2012): *Det norske dialektlandskapet*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- NRK (2007): *Språkregler i NRK (bokmål)*.
<http://www.nrk.no/contentfile/file/1.7255199!NRKs%20spr%C3%A5kregler%202007.pdf> [Lesedato: 20.01.2013].
- NRK (2011): *NRK i tall*. <http://www.nrk.no/aarsrapport/2011/statistikk> [Lesedato: 20.01.2013].
- Oldertrøen, T. (2008): "Æ, æg, e, ei, i, je eller jei?". I *Adressa*.
<http://www.adressa.no/nyheter/sortrondelag/article1116563.ece> [Lesedato: 13.01.2013].
- Omdal, H. (1999): "Språklig mangfold og språklig toleranse". I *Språknytt*, 3-4.
http://www.sprakrad.no/Toppmeny/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/Spraaknytt_1999/Spraaknytt_1999_3_4/Spraaklig_mangfold_og_spraak/ [Lesedato: 16.01.2013].
- Ommeren, R. van (2010): "Ja, jæi la an på å tåla oppdaling, ja". *En sosiolingvistisk studie av språklige paksisformer blant voksne innvandrere i Oppdal*. Masteroppgave i nordisk språkvitenskap. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Ortmeyer, C. og Boyle, J.P. (1985): "The effect of accent differences on comprehension". I *RELC Journal*, 16, 48-53.
- Papazian, E. og Helleland, B. (2005): *Norsk talemål*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Pedhazur, E.J. og Pedhazur Schmelkin L. (1991): *Measurement, Design, and Analysis: An Integrated Approach*. New York: Psychology Press.
- Rasinger, S.M. (2008): *Quantitative Research in Linguistics: An Introduction*. London: Continuum.
- Røyneland, U. (2003): "Språk og dialekt". I B. Mælum, G. Akselberg, U. Røyneland, H. Sandøy (red.): *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Sandøy, H. (1992): *Norsk dialektkunnskap*. Oslo: Novus Forlag.
- Sandøy, H. (1996): *Talemål*. Oslo: Novus Forlag.

- Schmidt, L.B. (2009): "The effect of dialect familiarity via a study abroad experience on L2 comprehension of Spanish". I J. Collentine, M. Garcia, B. Lafford & F. Marin (red.): *Selected proceedings of the 11th Hispanic Linguistics Symposium*. Somerville, MA: Cascadia Proceedings Project.
- Schumann, J.H. (1981): "The Acculturation Model For Second-Language Acquisition". I R. C. Gingras (red.): *Second-Language Acquisition and Foreign Language Teaching*. Washington: Center for Applied Linguistics.
- Skjekkeland, M. (1997): *Dei norske dialektane*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Skjekkeland, M. (2010): *Dialektlandet*. Kristiansand: Portal.
- Skilbred, T. (2005): *Finnes det en sammenheng mellom holdning til egen dialekt og holdning til dialekt i tv og radio?*. Masteroppgave i nordisk språkvitenskap. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- Spencer-Oatey H. og Franklin P. (2009): *Intercultural interaction. A multidisciplinary approach to intercultural communication*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Statistisk sentralbyrå (2010a): *Innvandring og innvandrere*. (Ikke lenger tilgjengelig på nettet)
- (2010b): *Flest innvandrere fra de nye EU-landene* (Ikke lenger tilgjengelig på nettet) <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/> [Lesedato: 14.01.2013].
- Statistisk sentralbyrå (2012): *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre, 1. januar 2012*. <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> [Lesedato: 02.03.2013].
- Stæhr, L.S. (2009): "Vocabulary Knowledge and Advanced Listening Comprehension in English As a Foreign Language". I *Studies in Second Language Acquisition*, 31(4), 577-607.
- Språkrådet (2007): *Norskopplæring for innvandrere*. http://www.sprakradet.no/nb-NO/Politikk-Fakta/Lov_og_rett/Norskopplæring/ [Lesedato: 9.01.2013].
- Tauroza, S. og Luk, J. (1997): "Accent and second language listening comprehension". I *RELC Journal*, 28, 54-71.
- Tho T. M. (2011): "Språket er det største hindret". I *Framtida*. <http://framtida.no/articles/spraket-er-det-storste-hinderet#.UPap029snIQ> [Lesedato: 20.01.2013].
- Toft M. (2011): "Må bli meir positive til nynorsk". I *Uniforum*. <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2011/12/ma-bli-meir-positive-til-nynorsk.html> [Lesedato: 20.01.2013].
- Torp, A. (1997): "Hvor går bokmålet i famtida?". I *Språknytt*, 1. http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/Spraaknytt_1997/Spraaknytt_1997_1/Hvor_gaar_bokmaalet_i_framtid/ [Lesedato: 14.01.2013].

- Torp, A. (2008): "Er norske dialektar maktspråk?". Kronikk. I *Aftenposten*.
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Er-norske-dialektar-maktsprak-6506893.html#.UWLDPDJOGXcc> [Lesedato: 20.01.2013].
- Trentman, E. (2001): "L2 Arabic dialect comprehension: Empirical evidence for the transfer of familiar dialect knowledge to unfamiliar dialects". I *L2 Journal*, 3, 23-49.
- Universitetet i Oslo (u.d.): *Betalingskurs i norsk språk*.
<http://www.hf.uio.no/iln/studier/programmer/norskkurs/betalingskurs/> [Lesedato: 1.03.2013].
- Ur, P. (1984): *Teaching Listening Comprehension*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Utdanningsdirektoratet (2009): *Det felles europeiske rammeverket for språk: Læring, undervisning, vurdering*.
http://www.udir.no/Upload/Verktoy/5/UDIR_rammeverk_korr3_spraak_2009.pdf
 [Lesedato: 28.04.2013].
- Wilcox, G.K. (1978): "The effect of accent on listening comprehension: A Singapore study". I *English Language Teaching Journal*, 32, 118-127.
- Vandergrift L. (2007): "Recent developments in second and foreign language listening comprehension research". I *Language Teaching*, 40, 191-210.
- Venås, K. (1992): "Dialects and standards in Norway". I J.A. van Leuvensteijn, J.B. Berns (red.): *Dialects and Standard Language*. Amsterdam/ Oxford/ New York /Tokyo: North-Holland.
- Vikør, L.S. (1989): "The position of standardized vs. dialectal speech in Norway". I *International Journal of the Sociology of Language*, 80, 41-59.
- Vikør, L.S. (1994): *Språkplanlegging: Prinsipp og praksis*. Oslo: Novus Forlag.
- VOX (2012): *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*
http://www.vox.no/PageFiles/1377/Laereplan_norsk_samfunnskunnskap_BM_web.pdf
 f [Lesedato: 9.01.2013].
- Øvregeard, Å. (2008a): "Når dialekt blir maktspråk". Kronikk. I *Aftenposten*.
<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Nar-dialekt-blir-maktsprak-6506389.html#.UWLQ7JOGXcc> [Lesedato: 11.01.2013].
- (2008b): "Folk må få henge med". Kronikk. I *Aftenposten*.
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Folk-m-f-henge-med-6507952.html>
 [Lesedato: 20.01.2013].

Korpus

Norsk talespråkskorpus – Oslo delen (NoTa). Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.

<http://www.tekstlab.uio.no/nota/oslo/> [Lesedato: 10.01.2013].

Nordisk dialektkorpus. Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.

<http://www.tekstlab.uio.no/nota/NorDiaSyn/index.html> [Lesedato: 10.01.2013].

Vedlegg 1: Spørreundersøkelse

Svar på følgende spørsmål:

1. Kjønn

☐ kvinne ☐ mann

2. Hvor gammel er du?

3. Hvor lenge har du bodd i Norge?

4. Hva studerer du/har du studert?

☐ Bachelor ☐ Master studieretning: _____

navn på universitet/høyskole: _____

5. Har du jobb ved siden av studiene dine?

☐ ja ☐ nei

hvis ja, hva slags jobb? _____

6. Har du bodd andre steder i Norge enn i Oslo før?

☐ ja ☐ nei

hvis ja, hvor? _____

7. Hvor godt føler du at du behersker norsk? Kryss av.

	5- veldig bra	4- bra	3- ganske bra	2- ganske dårlig	1- dårlig
lese					
snakke					
skrive					
forstå					

8. Kan du flere språk? Hvis ja, hvilke? Vi antar at ditt morsmål er polsk.

Språk	5- veldig bra	4- bra	3- ganske bra	2- ganske dårlig	1- dårlig
engelsk					

9. Hvor ofte har du lengre samtaler på norsk? Altså i motsetning til ubetydelige fraseutvekslinger når du betaler i butikken eller lignende.

- ☐ flere timer om dagen
- ☐ mindre enn 4 timer om dagen
- ☐ hver andre dag
- ☐ en gang i uka eller mindre

10. Hvilket språk snakker du mest hjemme i Norge? Hvis du snakker flere språk hjemme skriv hvor mye du bruker dem prosentvis.

- ☐ polsk _____%
- ☐ norsk _____%
- ☐ engelsk _____%
- ☐ andre språk
hvis ja, hvilke/t? _____%.

11. Hvilket språk snakker du mest på universitetet? Hvis du snakker flere språk på universitetet skriv hvor mye du bruker dem prosentvis.

- ☐ polsk _____%
- ☐ norsk _____%
- ☐ engelsk _____%
- ☐ andre språk
hvis ja, hvilke/t? _____%.

12. Hvilket språk snakker du mest på jobb? Hvis du snakker flere språk på jobb skriv hvor mye du bruker dem prosentvis. Hvis du ikke har jobb, hopp over til spørsmål nr.

15

- ☐ polsk _____%
- ☐ norsk _____%
- ☐ engelsk _____%
- ☐ andre språk
hvis ja, hvilke/t? _____%.

13. Er det mange nordmenn som jobber sammen med deg?

- ☐ bare nordmenn (ca.100%)
☐ ganske mange (ca. 75%)
☐ halvparten (ca. 50%)
☐ få (ca.25%)
☐ ingen *hvis ingen* HOPP OVER TIL SPØRSMÅL NR. 15

14. Snakker kollegene dine forskjellige dialekter?

- ☐ ja ☐ nei

hvis ja, hvilke/t? _____

15. Snakker vennene dine forskjellige dialekter?

- ☐ ja ☐ nei

hvis ja, hvilke/t? _____

16. Hvor bra forstår du norske dialekter? Kryss av.

veldig bra ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ dårlig

17. Er det noen dialekter du har god kjennskap til? List opp alle du synes passer.

18. Hvilke dialekter synes du er pene og hvilke er stygge?

19. Kan du noen karakteristiske trekk ved noen dialekter?

20. Hvilke(n) dialekt(er) synes du er vanskeligst å forstå og hvorfor?

21. Hva kan du gjøre eller hva gjør du for å forstå norske dialekter bedre?

22. Tror du at man forstår norske dialekter bedre jo lengre man har bodd i Norge?

- ☐ ja ☐ nei ☐ jeg vet ikke

23. Snakker dine lærere på universitetet forskjellige dialekter?

- ☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

24. Har du noen gang hatt problemer med å forstå lærere på forelesning/seminar på grunn av språket?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

25. Hvor komfortabel føler du deg med å snakke med nordmenn som snakker en annen dialekt enn oslodialekt?

veldig komfortabel ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ veldig lite komfortabel

26. Har du opplevd noen gang at du har misforstått noen fordi han/hun snakket en vanskelig dialekt?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

27. Har du opplevd noen gang at det var umulig å snakke med noen fordi du ikke kunne forstå hans/hennes dialekt?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

28. Har du opplevd noen gang at dialektproblemer har hindret deg i å bli kjent med en person?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

29. Tror du at hvis du ikke behersker norske dialekter så kan det hindre deg i å bli bedre integrert med nordmenn?

helt enig ☐ ☐ ☐ ☐ helt uenig

30. Har du gått på norskkurs?

☐ ja ☐ nei

hvis nei, HOPP OVER TIL SPØRSMÅL NR. 36

31. Hvor har du gått på norskkurs?

☐ i Norge ☐ i Polen ☐ andre land

by(er): _____

32. Har du lært noe om norske dialekter på norskkurs?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

33. Hvor mye trening fikk du i å høre på norske dialekter på norskkurs?

veldig mye ☐ ☐ ☐ ☐ ingenting

34. Synes du at det burde ha vært flere øvelser i å høre på norske dialekter på norskkurs?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg vet ikke

35. Hvor mange år gikk du på norskkurs før du tok Bergenstesten?

år: _____

36. Når tok du Bergenstesten?

år: _____

37. I hvilken by tok du Bergenstesten?

38. Hva slags karakter/ Hvor mange poeng fikk du?

39. Har du noen gang lest noe på nynorsk?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg husker ikke

40. Hvor ofte ser du på norsk film/TV?

- ☐ hver dag
- ☐ flere ganger i uka
- ☐ en gang i uka
- ☐ mindre enn en gang i uka
- ☐ aldri

41. Hvor lenge regner du med å bli boende i Norge?

☐ mindre enn 1 år ☐ 1-5 år ☐ mer enn 5 år

42. Kunne du tenke deg å bo i Norge resten av livet?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg vet ikke

43. Ønsker du å bli kjent med flere nordmenn som snakker forskjellige dialekter?

☐ ja ☐ nei ☐ jeg vet ikke

44. Hvor stor forskjell synes du det er mellom norsk og polsk kultur?

- ☐ stor forskjell
- ☐ noen forskjeller
- ☐ kun små forskjeller
- ☐ ingen forskjell

45. Hvor stor forskjell synes du det er mellom norsk og polsk kultur i det miljøet du er i?

- ☐ stor forskjell
- ☐ noen forskjeller
- ☐ kun små forskjeller
- ☐ ingen forskjell

46. Hvor bra forstår du svensk?

bra ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ dårlig ☐ jeg vet ikke

47. Hvor bra forstår du dansk?

bra ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ dårlig ☐ jeg vet ikke

48. Har du reist mye i Norge?

- ☐ veldig mye
- ☐ mye
- ☐ ganske mye
- ☐ ganske lite
- ☐ lite

49. Hvor har du vært i Norge? Det antas at du bor på Østlandet.

- ☐ Vestlandet
- ☐ Sørlandet
- ☐ Trøndelag
- ☐ Nord-Norge

Vedlegg 2: Dialekttest

Sted har blitt lagt til på vedlegget for å gjøre det lettere tilgjengelig for leseren, men var ikke med når testen ble gjennomført.

SAMTALE 1 (*Oslo*)

1. Les igjennom spørsmål 1 til 8 før du hører samtalen, og prøv å svare på dem så godt du kan mens du hører. Du får høre samtalen to ganger.

Spørsmål til samtalen:

1. Hvorfor flyttet faren hennes til Mosjøen?

Svar: _____

2. Hva sa kvinnen her. Fullfør setningen:

og så var han så og kom til Mosjøen.

3. Hva sa kvinnen her? Kryss av.

Sånn skikkelig oslogutt som ikke synes at det var.....

- ☐ a) *kjempevanskelig*
- ☐ b) *kjempegøy, tror jeg*
- ☐ c) *kjempefint*
- ☐ d) *jeg vet ikke*

4. Hvor lenge bodde kvinnen og hennes familie i Mosjøen?

Svar: _____

5. Hva var den største forskjellen mellom livet på Bygdøy og på Ruseløkka?

Svar: _____

6. Hvordan ble kvinnen mottatt på den nye skolen?

Svar: _____

7. Mener kvinnen at hun har forandret måten hun snakker på?

- ☐ ja ☐ nei ☐ jeg vet ikke

8. Hva er den største fordelen med å bo der hun bor?

Svar: _____

2. Svar på disse spørsmålene, som ikke er avhengige av samtalen:

9. Hva betyr denne setningen?

Åssen gjorde du det?

10. Det understrekede ordet er en forkortelse. Hva står denne forkortelse for?

Det var en skikkelig bra film'ass!

3. Hvilket område tror du denne dialekten kommer fra? Vær så presis du kan. F.eks. skriv navn på byen.

4. Hvor sikker er du på at det er det området du skrev?

Veldig sikker ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig usikker

5. Hvilke spesielle trekk ved denne dialekten gjør at du vet hvor den kommer fra?

6. Hvor vanskelig var det å forstå denne dialekten?

Veldig lett ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig vanskelig

SAMTALE 2 (*Bergen*)

1. Les igjennom spørsmål 1 til 8 før du hører samtalen, og prøv å svare på dem så godt du kan mens du hører på samtalen. Du får høre samtalen to ganger.

Spørsmål til samtalen:

1. Hvorfor var familien hans en av de første som hadde telefon hjemme?

Svar: _____

2. Hva sier mannen? Kryss av.

Så folk kom inn og lånte telefonen utav oss og betalte for å låne

- ☐ a) *det*
- ☐ b) *den*
- ☐ c) *han*
- ☐ d) jeg vet ikke

3. Mener mannen *entall* eller *flertall* her? Kryss av.

Det var ikke ikke ikke ingenting.

☐ a) <i>pc</i>	☐ a) <i>mobil</i>
☐ b) <i>pc-er</i>	☐ b) <i>mobiler</i>
☐ c) jeg vet ikke	☐ c) jeg vet ikke

4. Få folk hadde telefoner før. Hva gjorde de i stedet for å få tak i hverandre?

Svar: _____

5. Hvem eide huset når mannen bodde der?

Svar: _____

6. Hva sier mannen her. Fullfør setningen:

og på loftet der med *skråtak på dette huset her.*

7. Hvor mange familier bodde i huset?

Svar: _____

8. Når overtok mannen huset?

Svar: _____

2. Svar på disse spørsmålene, som ikke er avhengige av samtalen:

9. Hva betyr denne setningen?

Kossen det?

10. Hva betyr denne setningen?

Dåkkar vet det.

3. Hvilket område tror du denne dialekten kommer fra? Vær så presis du kan. F.eks. skriv navn på byen.

4. Hvor sikker er du på at det er det området du skrev?

Veldig sikker ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig usikker

5. Hvilke spesielle trekk ved denne dialekten gjør at du vet hvor den kommer fra?

6. Hvor vanskelig var det å forstå denne dialekten?

Veldig lett ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig vanskelig

SAMTALE 3 (Tromsø)

1. Les igjennom spørsmål 1 til 8 før du hører samtalen, og prøv å svare på dem så godt du kan mens du hører på samtalen. Du får høre samtalen to ganger.

Spørsmål til samtalen:

1. Hva gjorde mannen med jordskruen?

Svar: _____

2. Hva sier mannen her? Fullfør setningen:

På en eller annen mystisk måte så hadde jeg klart å *den der.*

3. Hvem prøvde å stikke fingrene i munnen hans?

Svar: _____

4. Hva sier mannen her? Fullfør setningen.

på sykehus i full fart og de

5. Hva skjedde med skruen til slutt?

Svar: _____

6. Mener mannen *entall* eller *flertall* her? Kryss av.

ellers så var vi nå og kjørte på kjelke der og i

☐ *bakken-* entall

☐ *bakkene-* flertall

☐ jeg vet ikke

7. Hva traff mannen i øyebrynet?

Svar: _____

8. Hva gjorde legen med det som traff mannen i øyebrynet?

Svar: _____

2. Svar på disse spørsmålene, som ikke er avhengige av samtalen:

9. Hva betyr denne setningen?

Kem er du?

10. Hva betyr denne setningen?

Kor er de?

3. Hvilket område tror du denne dialekten kommer fra? Vær så presis du kan. F.eks. skriv navn på byen.

4. Hvor sikker er du på at det er det området du skrev?

Veldig sikker ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig usikker

5. Hvilke spesielle trekk ved denne dialekten gjør at du vet hvor den kommer fra?

6. Hvor vanskelig var det å forstå denne dialekten?

Veldig lett ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig vanskelig

SAMTALE 4 (*Stavanger*)

1. Les igjennom spørsmål 1 til 8 før du hører samtalen, og prøv å svare på dem så godt du kan mens du hører på samtalen. Du får høre samtalen to ganger.

Spørsmål til samtalen:

1. Hva spør kvinnen om her? Fullfør setningen:

jentene hoppet jo mye strikk, hinket spill. ?

2. Hvordan spiller man ”hinkespill”?

Svar: _____

3. Hva sier kvinnen her? Fullfør setningen:

hoppet vi strikk, og så hoppet vi tau, holdt vi

4. Hvorfor lekte kvinnen ute?

Svar: _____

5. Hva sier kvinnen her? Fullfør setningen:

Et på loftet og et

6. Når måtte kvinnen være stille?

Svar: _____

7. Hvorfor fikk kvinnen eget rom?

Svar: _____

8. Hva sier kvinnen her? Fullfør setningen:

så det var andre tider da

2. Svar på disse spørsmålene, som ikke er avhengige av samtalen:

9. Hva betyr denne setningen?

Ka då fårr?

10. Hva betyr denne setningen?

Det var løye.

3. Hvilket område tror du denne dialekten kommer fra? Vær så presis du kan. F.eks. skriv navn på byen.

4. Hvor sikker er du på at det er det området du skrev?

Veldig sikker ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig usikker

5. Hvilke spesielle trekk ved denne dialekten gjør at du vet hvor den kommer fra?

6. Hvor vanskelig var det å forstå denne dialekten?

Veldig lett ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig vanskelig

SAMTALE 5 (Trondheim)

1. Les igjennom spørsmål 1 til 8 før du hører samtalen, og prøv å svare på dem så godt du kan mens du hører på samtalen. Du får høre samtalen to ganger.

Spørsmål til samtalen:

1. Hva sier mannen her. Kryss av.

nei ikke leilighet for det var noen som intern røkking

- ☐ a) hennes
- ☐ b) hans
- ☐ c) jeg vet ikke

2. Hvorfor bodde ikke mannen i samme leilighet som Hjallis bodde i før?

Svar: _____

3. I hvilken sammenheng nevner han Jesus?

Svar: _____

4. Hvem kom ” i hatt og greier”?

Svar: _____

5. Hvem kom til mannen? Kryss av.

- ☐ a) noen fra E-verket
- ☐ b) politiet
- ☐ c) jeg vet ikke

6. Hva sier mannen her? Hvem kom til ham? Fullfør setningen:

da sprang jeg ut og så kom etter kort tid så kom

7. Hva ødela mannen?

Svar: _____

8. Hva sier mannen her? Fullfør setningen:

*og det likte ikke**vaktmesteren.*

2. Svar på disse spørsmålene, som ikke er avhengige av samtalen:

9. Hva betyr denne setningen?

Nå fær æ.

10. Det understrekede ordet er en forkortelse. Hva står denne forkortelse for?

Det er så ekkelt det, sjø?

3. Hvilket område tror du denne dialekten kommer fra? Vær så presis du kan. F.eks. skriv navn på byen.

4. Hvor sikker er du på at det er det området du skrev?

Veldig sikker ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig usikker

5. Hvilke spesielle trekk ved denne dialekten gjør at du vet hvor den kommer fra?

6. Hvor vanskelig var det å forstå denne dialekten?

Veldig lett ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Veldig vanskelig

Vedlegg 3: Transkripsjon av dialektprøvene

SAMTALE 1: OSLO (hentet fra Norsk talespråkskorpus – Oslo delen (NoTa))

008:
er født i Mosjøen # fordi min far var # han er lege så han var sånn # alle leger må ha sånn
008:
utvekslingsår da
008:
rundt om i landet
008:
og så var han så heldig og kom til Mosjøen
008:
sånn skikkelig oslogutt som ikke syns det var kjempegøy tror jeg
008:
men e så trivdes vi kjempegodt og broren min ble født der og jeg ble født der og det var # stille og
008:
rolig og han var kystdoktoren og sånt
008:
så vi ble der i fire år
008:
så jeg vokste opp og snakket e nordlandsk når jeg kom hit
008:
og så e flyttet vi til Bygdøy # hvor jeg har da tilbrik- tilbrakt ## mange mange år tretten år har
008:
jeg vel bodd der
008:
fjorten år bodde på Bygdøy # vokst opp der # det var veldig fint
AMB:
ja
008:
ja
AMB:
e ja kan du fortelle litt mer om åssen det var å vokse opp e # på Bygdøy ?
008:
det var det er bitte bitte lite sted # hvor alle kjenner alle og # jeg gikk i skolekorpset og spilte
008:
fotball og var sånn # veldig med
008:
det var e # all- ja alle vet hvem alle er og # så vi flyttet da til Rus- måtte vi dra ned på Ruseløkka #
008:
ungdomsskole som er da en byskole
008:
og da kontrasten mellom # å komme fra bitte lille Bygdøy til store byen var ganske skummel
008:
vi var veldig redde # f- for de som gikk på Ruseløkka
008:
men e det gikk fint og det ble litt sånn mobbet med en gang

007:
men jeg merker at jeg har e # lagt av meg litt av det da
007:
men jeg sier jo fremdeles sånn en gang hvor jeg ti- el- ti- meg så tar jeg meg selv i å si # " sepe
007:
"
007:
og da får jeg også litt sånn herre " det heter jo ikke " sepe " det heter "
007:
såpe " " og så blir jeg sånn ja ja " det heter jo " såpe " "
AMB:
ja retter du på deg sjøl eller er det andre som (uforståelig) # kommenterer det ?
007:
* nei det er ikke noe sånn at jeg føler
007:
jeg føler ikke at jeg at og sånn " å nei sa jeg det det er litt gi- flaut "
007:
men det er jo folk som reagerer på det
007:
litt sånn " å ja du er oppvokst på Bygdøy du sier " sepe " og " det sner ute
007:
" og # og sånn "
007:
så e det er bare sånn morsomt reagere på det # men allikevel så b- p- tenker jeg over det
007:
når jeg sier eller sånn # når jeg tenker som regel ikke over det når jeg sier at " det sner ute
007:
" og sånn for jeg er så vant til det
007:
men så når det er noen som kommenterer det så blir jeg sånn " jøss ja det gjør jeg jo "
AMB:
ja
007:
m
AMB:
mm ## e bor du e i e på Bygdøy nå # fremdeles ?
007:
* ja
007:
det gjør jeg
AMB:
e hvis du d- e skulle prøve å em på en måte reklamere for den plassen eller lokke noen til den
AMB:
plassen hva ville du si da ?
007:
jeg ville sagt at e m # det er et veldig greit sted å bo for du slipper det støyet fra byen
007:
og e men attpåtil så er det ikke langt inn til byen

SAMTALE 2: BERGEN (hentet fra Nordisk dialektkorpus)

bergen_03gm:
vi hadde alltid noe å gjøre på # det var alltid noe å gjøre på det var alltid noen
bergen_03gm:
hvis ikke du kom så ringte folk innpå døren til de var jo ikke telefon selvfølgelig # telefon var
bergen_03gm:
få da som hadde
bergen_03gm:
e vi var kanskje en av de første faktisk i denne gaten som jeg kom ifra som hadde
bergen_03gm:
(uninterpretable) min far hadde en # type jobb som måtte gjorde at han hadde telefon
bergen_03gm:
så folk kom inn og lånte telefon utav oss og betalte for å låne han # sånn var det # da var det knapt
bergen_03gm:
telefonkiosker
bergen_03gm:
så da var det var det om å gjøre å møte hverandre # det var ikke pc-er ikke ikke mobiler ingenting
bergen_03gm:
og e fikk ikke tak i så ringte de på # og så hadde vi disse her " kjeftekjerringene " som
bergen_03gm:
vi kalte det
bergen_03gm:
det var disse her det var kanskje e besteforeldrene # bestemor til en eller annen
bergen_03gm:
for da var jo mer at e det bodde flere familier husene før # nå er jo e ikke det altså
bergen_03gm:
der kunne jo bo d- ørtten millioner mennesker i hvert hus # e drøyt sagt men altså det var jo ikke
bergen_03gm:
ofte
bergen_03gm:
i det huset som jeg e er kommer ifra da # så bodde der vel i første etasje det var jo meg og mi mor og #
bergen_03gm:
min e min søster og min far
bergen_03gm:
vi hadde en etasje ## og og så var jo de som eide huset det var min tante og min onkel # de var to onkler
bergen_03gm:
ja og en tante
bergen_03gm:
og på loftet der ## med # igrunnen skråtak på på dette huset her ## så bodde det da en gammel dame
bergen_03gm:
og hun måtte koke i først etasje ## samme sted som vi gjorde for i begynnelsen hadde vi ikke e hadde
bergen_03gm:
ikke vi sånn eget kjøkken
bergen_03gm:
(uninterpretable) var altså tre familier i vårt hus og det var igrunnen # det var lite ## mange
bergen_03gm:
som bodde enda flere
bergen_03gm:

så når når e når da mine tanter og onkler døde så e kjøpte min far ut alle de andre og vi overtok huset
bergen_03gm:

SAMTALE 3: TROMSØ (hentet fra Nordisk dialektkorpus)

tromsoe_03gm:
men den kikhosten han gikk nå over og e # så da på et seinere litt e litt e sånn seinere tidspunkt så e
tromsoe_03gm:
så e simulerte jeg kikhosten
tromsoe_03gm:
og liksom " å å å " men og hvis jeg fikk ei krone så gikk sikkert kikhosten over # og # og
tromsoe_03gm:
det trikset gikk jo bra inn så jeg fikk jo flere kroner utav det ja
tromsoe_03gm:
og så hadde jeg en e en e en hadde putta en sånn svær sånn derre e jordskrue i munnen
tromsoe_03gm:
og på en eller annen mystisk måte så hadde jeg klart å svelget den der der
tromsoe_03gm:
og klarte jo ikke puste og det var jo veldig mye hysteri der og # moderen prøvde jo å stikke
tromsoe_03gm:
fingrene og prøve og trekke opp den der
tromsoe_03gm:
den var ganske stor skjønner du så e det er ufattelig at jeg f- # og e så bar det jo på sykehus i full
tromsoe_03gm:
fart og de kunne ikke finne noe
tromsoe_03gm:
men da hadde jeg i et øyeblikk hvor at ikke hun fulgte med så hadde jeg faktisk kasta den opp han lå
tromsoe_03gm:
på golvet når jeg kom hjem da # e i_lag med oppkast
tromsoe_03gm:
så e # ellers så var vi nå og kjørte på kjelke der og # i bakkene og så var vi e ute (uninterpretable)
tromsoe_03gm:
han kompisen som jeg nevnte han satt og kjørte og
tromsoe_03gm:
nei det var motsatt sånn var det # jeg kjørte han kompisen satt bak og så # dytta jeg han av sånn han
tromsoe_03gm:
datt av kjelken
tromsoe_03gm:
når jeg kom ned til krysset så krasja jeg med en bil # jeg måtte på sykehuset heldigvis gikk det nå
tromsoe_03gm:
bra men e han flirte jo godt etterpå for det at # han var jo ikke med i kollisjonen i og med at jeg
tromsoe_03gm:
dytta han av
kb:
ja ikke sant
tromsoe_03gm:
* ja
kb:
(front-click) ja huff ja det straffer seg (laughter)

tromsoe_03gm:
ellers så var det jo mye vi e var jo nedpå sjøkanten så vi var jo mye og fiska og sånt og
tromsoe_03gm:
og når vi da skulle e m var ferdigfiska så tok vi jo s- e stanga med fiskesnøre og så # sveiva vi det på
tromsoe_03gm:
plass vet du
tromsoe_03gm:
liksom angelen han føyk i lufta veit du sånn for å # så han tulla seg gradvis inn
tromsoe_03gm:
jeg var jo og stakk hodet liksom for å se da så fikk jeg jo angelen midt oppi e # men heldigvis # så
tromsoe_03gm:
traff det ikke øyet men det var på øyenbrynet
kb:
huff det kunne gått galt
tromsoe_03gm:
* å s- ...
tromsoe_03gm:
ja # så var det full fart til hun F1 som var # lege på den tida # og hun klpte bare av angelen og så
tromsoe_03gm:
trakk ut for det var jo sånn mothake vet du
tromsoe_03gm:
jeg holdt på å kveles der under taket der og e # og mor mi var jo litt veldig redd s- e redd av seg så at #

SAMTALE 4: STAVANGER (hentet fra Nordisk dialektkorpus)

sr:
mm ### et par minutter til e ## ja hva pleide dere å gjøre i fritiden når du var # liten ?
stavanger_04gk:
ja hva gjorde vi da da holdt vi # vi hopp- jentene hoppet jo mye strikk # hinket spill # har du gjort
stavanger_04gk:
det noen gang ?
sr:
hm * ja
stavanger_04gk:
* hinka spill
stavanger_04gk:
ja som vi tegnet opp vi kritt # i gata # så kj- heiv du stein i # ja paradis # sier dere " paradis
stavanger_04gk:
" ?
sr:
* pa- * paradis
sr:
(uninterpretable)
stavanger_04gk:
vi hinka spill vi # hinka spill ja # hoppet vi strikk ## og så hoppet vi tau # holdt vi gjemmeleken #
stavanger_04gk:
holdt vi boksen av
stavanger_04gk:
vi lekte ute # stort sett # for vi bodde jo så trangt jeg hadde jo ikke eget rom

stavanger_04gk:
men så hadde jeg ei venninne som bodde to # hus lenger nede hun var enebarn # og de hadde et heilt
stavanger_04gk:
sånn et to etasjes hus aleine
stavanger_04gk:
så hun hadde til_og_med to rom hun # et på loftet og et nede ## så der fikk vi være mye inne
stavanger_04gk:
men hos oss # jo vi fikk være inne i stua men så var det skulle mor sove middag så måtte vi være stille
stavanger_04gk:
og så (laughter)
sr:
bare puslespill ?
stavanger_04gk:
ja så vi satt helst vi var helst ute eller så var vi inne hos hun # venninna så hadde to rom da
stavanger_04gk:
så jeg fikk ikke eget rom # før jeg var fjorten jeg
sr:
var det mange søsken da ?
stavanger_04gk:
nei vi hadde en bror # eller det vil si jeg fikk vel når han reiste i militæret da var jeg tolv
stavanger_04gk:
så jeg fikk hans rom når han reiste i militæret # og så kom ikke han hjem før vi ikk- flytte til
stavanger_04gk:
Stokka (hawking)
stavanger_04gk:
så det var andre tider da skal jeg si deg # så jeg sov # i dobbelsengen med mor
stavanger_04gk:
og når far kom hjem # så sov jeg på loftet sammen med mormor og mostra mi som bodde i samme huset d
er
stavanger_04gk:
hadde de # en seng ekstra # til meg

SAMTALE 5: TRONDHEIM (hentet fra Nordisk dialektkorpus)

ran:
hvorfor blir det kalt Hjallisbygget ?
trondheim_03gm:
* og der * jo
trondheim_03gm:
en grunnen til det var jo at vi f- vi f- den er jo bygd i treogfemti trur jeg tre fireogfemti den
trondheim_03gm:
blokka
trondheim_03gm:
s- e og da trur jeg han Hjalles # flytta inn når blokka var ny da ## vi flytta inn i s- ja sjuogfemti
trondheim_03gm:
når altså det er jo det årstallet jeg ble født da ## e og d- e jeg trur grunnen til at vi flytta inn var
trondheim_03gm:
jo at Hjalles flytta ut
ran:

(front-click) å ja så dere overtok leiligheten til Hjallis ?

trondheim_03gm:

* ja * nei ikke

trondheim_03gm:

nei ikke hans leilighet for det var noen som e intern rokking ## e så han Hjallis bodde vel i

trondheim_03gm:

tredje etasjen så vi fikk en leilighet i første etasjen

trondheim_03gm:

for de som da bodde i første der da de rykka # opp da ## og da var det masse i d- i

trondheim_03gm:

på den tida vet du så var det jo så mye unger # i blokka ## det var altså alle familiene som bodde der

trondheim_03gm:

hadde jo e det var jo små unger og eller ## forskjellige alderstrinn da

trondheim_03gm:

så jeg var jo egentlig kanskje siste liksom store kullet i # blokka da ## så ...

ran:

* ja * det siste

ran:

store etterkrigskullet

trondheim_03gm:

ja eller for det e ja

trondheim_03gm:

ja ja på en måte ja # så e var er vel det ja # så jeg husker de større ungene da jeg vet ikke hvorfor de

trondheim_03gm:

kalte meg det men de kalte meg for Jesus nummer to da # gjorde de

ran:

(laughter) (uninterpretable) kanskje du kunne gå på vannet

trondheim_03gm:

* det husker jeg

trondheim_03gm:

(laughter) # ja jeg vet ikke jeg # det (front-click) og så husker jeg jo meget godt at jeg ## e at det

trondheim_03gm:

kom ## på et tidspunkt så kom det to sårne kaller ville jeg ha sagt da ## i hatt og greier

trondheim_03gm:

og jeg skjønnte jo hva det var # så jeg s- d- # og ringte på døra til oss da # og da spratt jeg ut jeg # for

trondheim_03gm:

jeg skjønnte hva det var da for da

trondheim_03gm:

noen dager før så hadde vi ## e vært på baksida av huset da og der har jo E-verket da hadde de sin

trondheim_03gm:

bygning da og

trondheim_03gm:

guttestreker det vet du # så da # når de sto på døra da så skjønnte jeg jo at det var dem # og da

ran:

* ja var det

ran:

fra E-verket da eller var det politiet ?

trondheim_03gm:

* ja eller

trondheim_03gm:
det var jeg ve- nei jeg vet det var ikke uniformert politi nei trur de var fra E-verket ja
trondheim_03gm:
men det måtte jo være alvorl- alvor da siden de stilte opp sånn altså # så da f- sprang jeg ut
trondheim_03gm:
og så kom # etter hvert til da så kom mutteren bare rennende og # hogde i meg # (laughter) # så da
trondheim_03gm:
måtte jeg jo stå til rette for det da
ran:
du hadde kasta snøball inni der
trondheim_03gm:
* ja
trondheim_03gm:
snøball eller stein jeg husker ikke jeg trur det ble knust en del e ruter og litt forskjellig sånt
trondheim_03gm:
da # ja
ran:
* ja
ran:
det er sånn u- ungene kan finne på
trondheim_03gm:
mm
ran:
helt umotivert noen ganger ## ja ## men (uninterpretable) ...
trondheim_03gm:
* (front-click) * nei så
trondheim_03gm:
det var spennende m å vokse opp der da
ran:
ja det må det ha vært
trondheim_03gm:
* mm
trondheim_03gm:
så # vi hadde jo høyskoleområdet rett ovenfor oss og ## og der hadde vi jo der sparka vi jo fotball
trondheim_03gm:
og det v- likte jo ikke han e vaktmesteren da

Vedlegg 4: Samtykkeerklæring

Studie av forståelse av norske dialekter blant polske studenter i Oslo

Jeg er masterstudent i nordisk språkvitenskap ved Universitetet i Oslo. Denne undersøkelsen er en del av min masteroppgave hvor jeg skal forske på forståelsen av norske dialekter blant polske studenter som studerer og bor i Oslo. Målet med undersøkelsen er å finne ut hvor bra norskinnlærere forstår norske dialekter. For dette formålet skal jeg intervju 15 personer. Mine veiledere er Piotr Garbacz og Anne Golden.

Undersøkelsen består av to deler. Den første er i form av en spørreundersøkelse. Du får spørsmål angående bl.a. din bakgrunn, jobb og om norske dialekter. I den andre delen får du høre utdrag fra samtaler på forskjellige norske dialekter. Du skal svare på et par spørsmål om samtalene. Undersøkelsen tar ca. 50 minutter.

Dine svar skal ikke bedømmes, men de skal hjelpe med å finne ut i hvilken grad polske studenter forstår norske dialekter.

Din deltakelse er frivillig og du kan trekke deg når du ønsker det uten å angi grunn. Undersøkelsen er anonym og blir kun brukt i min masteroppgave.

Hvis du har spørsmål kan du kontakte meg: Michalina Strzyz på tlf. 46346805 eller på mail: michalis@student.iln.uio.no

Samtykkeerklæring:

Jeg samtykker til å delta i denne studien.

Signatur

Vedlegg 5: Resultater fra dialekttesten

1. Resultater for generell forståelse av de fem dialektene

Norske informanter

	Spørsmål om forståelse		Spørsmål om geografisk lokalisering	
	TOTALT maks. 50p.	TOTALT% 100 %	Totalt sted maks. 5p.	Totalt sted% 100 %
N1	41,5p.	83 %	5p.	100 %
N2	47p.	94 %	4,5p.	90 %
N3	47p.	94 %	2,5p.	50 %
N4	48p.	96 %	4,5p.	90 %
N5	44,5p.	89 %	4,5p.	90 %
Gjennomsnitt:		91 %		84 %

Polske informanter

Spørsmål 1 til 10 Spørsmål om geografisk lokalisering

	Spørsmål om forståelse		Spørsmål om geografisk lokalisering	
	TOTALT maks.50p.	TOTALT% 100 %	Totalt sted maks 5p.	Totalt sted% 100 %
P1	31,5p.	63 %	1,5p.	30 %
P2	17,5p.	35 %	1,5p.	30 %
P3	24p.	48 %	3p.	60 %
P4	35,5p.	71 %	3p.	60 %
P5	35,5p.	71 %	1,5p.	30 %
P6	27p.	54 %	2p.	40 %
P7	9p.	18 %	1p.	20 %
P8	23p.	46 %	1p.	20 %
P9	30p.	60 %	3,5p.	70 %
P10	19p.	38 %	2p.	40 %
Gjennomsnitt:		50 %		40 %

2. Resultater for hver dialekt

FORKLARING TIL TABELLENE

Hver linje inneholder svar fra en informant. Informantene kunne få 0, ½ eller 1 poeng for sine svar på spørsmålene om forståelse. Med *TOTALT* menes summen av poeng på spørsmålene om forståelse. *TOTALT%* betyr summen av poeng beregnet prosentvis. Under *STED* står stedsnavn som informantene skrev i dialekttesten. ”-” betyr at informanten ikke har svart.

OSLO

Norske informanter

Spørsmål nr.	OSLO										TOTALT	TOTALT %	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
N1	1	1	0	1	1	0,5	1	1	1	0	7,5	75 %	Oslo
N2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Oslo vest
N3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Oslo
N4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Oslo
N5	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	7	70 %	Oslo/Kristiansand
Gjennomsnitt:												89 %	

Polske informanter

Spørsmål nr.	OSLO										TOTALT	TOTALT %	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
P1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	7	70 %	Mosjøen
P2	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	5	50 %	Oslo
P3	1	0	1	1	1	1	0	1	0	0	6	70 %	Oslo vest
P4	1	0	1	1	0,5	1	1	1	1	1	8,5	85 %	Nordland
P5	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	8	80 %	-
P6	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	8	80 %	Fredrikstad
P7	1	0	1	1	0,5	0	1	0	0	0	4,5	45 %	Stavanger
P8	1	0	0	1	0,5	0,5	1	0,5	1	0	5,5	55 %	-
P9	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	6	60 %	Oslo
P10	0	0	0	1	0,5	0	1	0,5	1	0	4	40 %	-
Gjennomsnitt:												64 %	

BERGEN

Norske informanter

Spørsmål nr.	BERGEN										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
N1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	8	80 %	Bergen
N2	0,5	1	1	1	1	1	1	0,5	1	1	9	90 %	Bergen
N3	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9	90 %	Kristiansand
N4	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	8	80 %	Bergen
N5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Bergen
Gjennomsnitt:												88 %	

Polske informanter

Spørsmål nr.	BERGEN										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
P1	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	6	60 %	Nord-Norge
P2	0,5	0	1	0	0	0	1	0	1	0	3,5	35 %	-
P3	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	6	60 %	nordnorsk
P4	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	6	60 %	Vestlandet, Stavanger
P5	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	8	80 %	Vestlandet, Stavanger
P6	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	6	60 %	Nord-Norge
P7	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	20 %	Trondheim
P8	1	0	1	0	0	0	1	0	1	1	5	50 %	Bergen
P9	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	7	70 %	Trondheim
P10	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	6	60 %	Tromsø
Gjennomsnitt:												56 %	

TROMSØ

Norske informanter

Spørsmål nr.	TROMSØ										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
N1	1	1	0	1		1	1	1	1	1	9	90 %	Tromsø
N2	0,5	1	1	1		1	1	1	1	1	9,5	95 %	Mo i Rana, Nord-Norge
N3	1	1	1	1		1	1	1	1	1	10	100 %	Bodø
N4	1	1	1	1		1	1	1	1	1	10	100 %	Tromsø/Bodø
N5	1	1	1	1		1	1	1	1	1	10	100 %	Tromsø
Gjennomsnitt:												97 %	

Polske informanter

Spørsmål nr.	TROMSØ										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
P1	1	1	1	1		1	0	0	1	1	8	80 %	Tromsø
P2	1	0	0	0		1	0	0	0	1	4	40 %	Vestlandet
P3	0	1	0	0		1	1	0	0	1	5	50 %	Nordland
P4	1	0,5	1	0,5		1	1	0	1	1	8	80 %	Tromsø
P5	1	1	1	0		1	1	0,5	1	1	8,5	85 %	Nord-Norge
P6	1	1	1	1		1	1	0	0	1	8	80 %	Mo i Rana, Tromsø
P7	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	-
P8	0,5	0,5	1	0,5		1	0	0	0	1	5,5	55 %	Trondheim
P9	1	1	0	1		1	1	0	1	1	8	80 %	Tromsø
P10	1	1	0	0		1	0	0	0	1	5	50 %	Kirkenes
Gjennomsnitt:												60 %	

STAVANGER

Norske informanter

Spørsmål nr.	STAVANGER										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
N1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Stavanger
N2	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9	90 %	Stavanger
N3	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	8	80 %	Stavanger
N4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Kristiansand
N5	0,5	0,5	0	1	1	1	1	1	1	1	8	80 %	Stavanger
Gjennomsnitt:												90 %	

Polske informanter

Spørsmål nr.	STAVANGER										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
P1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	5	50 %	Stokke
P2	0	0	0	0,5	0,5	0	0,5	0	0	0	1,5	15 %	Vestlandet
P3	0	0,5	0	1	1	0	1	0	0	0	3,5	35 %	Stavanger
P4	0	1	0	1	1	0	1	1	0	0	5	50 %	Bergen
P5	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3	30 %	Sørlandet
P6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 %	-
P7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	10 %	Stavanger
P8	1	0,5	0	1	1	0	1	0	0	0	4,5	45 %	Bodø
P9	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	4	40 %	Bergen
P10	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	10 %	Sørlandet
Gjennomsnitt:												29 %	

TRONDHEIM

Norske informanter

Spørsmål nr.	TRONDHEIM										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
N1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	7	70 %	Trondheim
N2	1	0,5	1	1	1	1	1	1	1	1	9,5	95 %	Trondheim
N3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Tromsø
N4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	100 %	Trondheim
N5	1	0,5	1	1	1	1	1	1	1	1	9,5	95 %	Trondheim
Gjennomsnitt:												92 %	

Polske informanter

Spørsmål nr.	TRONDHEIM										TOTALT	TOTALT%	Sted
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
P1	1	0,5	0	1	1	0	1	1	0	0	5,5	55 %	Trøndelag
P2	0	0,5	0	0	1	0	1	1	0	0	3,5	35 %	-
P3	0	0,5	0	0	1	0	1	1	0	0	3,5	35 %	trøndersk
P4	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	8	80 %	Trondheim
P5	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	8	80 %	Trøndelag
P6	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	5	50 %	Trondheim
P7	1	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	1,5	15 %	Tromsø
P8	0	0,5	0	0	1	0	0	1	0	0	2,5	25 %	Vestlandet
P9	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	5	50 %	Trondheim
P10	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	3	30 %	Trondheim
Gjennomsnitt:												46 %	